

BÉCSI NAPLÓ

XXXII. ÉVFOLYAM 3. SZÁM
2011. MÁJUS-JÚNIUS
MEGJELENIK 2 HAVONTA
ÁRA: 2,- Euro
Erscheinungsort Wien
Österreichische Post AG •
02Z032898 M P. b. b.
VERLAGPOSTAMT 1010 WIEN

Magyarország Alaptörvénye

»Isten, áldd meg a magyart !«

Nemzeti hitvallás

MI, A MAGYAR NEMZET TAGJAI, az új évezred kezdetén, felelősséggel minden magyarért, kinyilvánítjuk az alábbiakat:

Büszkék vagyunk arra, hogy Szent István királyunk ezer évvel ezelőtt szilárd alapokra helyezte a magyar államot, és hazánkat a keresztény Európa részévé tette.

Büszkék vagyunk országunk megmaradásáért, szabadságáért és függetlenségéért küzdő őseinkre.

Büszkék vagyunk a magyar emberek nagyszerű szellemi alkotásaira .

Büszkék vagyunk arra, hogy népünk évszázadokon át harcokban védte Európát, s tehetségével, szorgalmával gyarapította annak közös értékeit.

Elismerjük a kereszténység nemzetmegtartó szerepét. Becsüljük országunk különböző vallási hagyományait.

Ígérjük, hogy megőrizzük az elmúlt évszázad viharaiban részekre szakadt nemzetünk szellemi és lelki egységét. A Magyarországon élő nemzetiségeket és népcsoportokat a magyar nemzet részének tekintjük.

Vállaljuk, hogy örökségünket, a magyar kultúrát, egyedülálló nyelvünket, a Kárpát-medence ember alkotta és természet adta értékeit ápoljuk és megővjük.

Felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos felhasználásával védelmezzük az utánunk jövők élet-feltételeit.

Hisszük, hogy nemzeti kultúránk gazdag hozzájárulás az európai egység sokszínűségéhez.

Tiszteljük más népek szabadságát és kultúráját, együttműködésre törekszünk a világ minden nemzetével.

Valljuk, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság.

Valljuk, hogy az egyéni szabadság csak másokkal együttműködve bontakozhat ki.

Valljuk, hogy együttélésünk legfontosabb keretei a család és a nemzet, összetartozásunk alapvető értékei a hűség, a hit és a szeretet.

Valljuk, hogy a közösség erejének és minden ember becsületének alapja a munka, az emberi szellem teljesítménye.

Valljuk az elesettek és a szegények megsegítésének kötelességét.

Valljuk, hogy a polgárnak és az államnak közös célja a jó élet, a biztonság, a rend, az igazság, a szabadság kiteljesítése.

Valljuk, hogy valódi népuralom csak ott van, ahol az állam szolgálja polgárait, ügyeiket méltányosan, visszaélés és részrehajlás nélkül intézi.

Tiszteletben tartjuk történeti alkotmányunk vívmányait és a Szent Koronát, amely megtestesíti Magyarország alkotmányos állami folytonosságát és a nemzet egységét.

Nem ismerjük el történeti alkotmányunk idegen megszállások miatt bekövetkezett felfüggesztését. Tagadjuk a magyar nemzet és polgárai ellen a nemzetiszocialista és kommunista diktatúrák uralma alatt elkövetett embertelen bűnök elévülését.

Nem ismerjük el az 1949. évi kommunista „alkotmány” jogfolytonosságát, amely egy zsarnoki uralom alapja volt, ezért kinyilvánítjuk annak érvénytelenségét.

Egyetértünk az első szabad Országgyűlés képviselőivel, akik első határozatukban kimondták, hogy mai szabadságunk az 1956-os forradalmunkból sarjadt ki.

Hazánk 1944. március tizenkilencedikén elvesztett állami önrendelkezésének visszaálltát 1990. május másodikától, az első szabadon választott népképviselő megalakulásától számítjuk.

Ezt a napot tekintjük hazánk új demokráciája és alkotmányos rendje kezdetének.

Valljuk, hogy a huszadik század erkölcsi megrendüléshez vezető évtizedei után mulhatatlanul szükségünk van a lelki és szellemi megújulásra.

Bízunk a közösen alakított jövőben, a fiatal nemzedékek elhivatottságában. Hisszük, hogy gyermekeink és unokáink tehetségükkel, kitartásukkal és lelkierejükkel ismét nagyra teszik Magyarországot.

Alaptörvényünk jogrendünk alapja: szerződés a múlt, a jelen és a jövő magyarjai között.

Élő keret, amely kifejezi a nemzet akarátát, azt a formát, amelyben élni szeretnénk.

Mi, Magyarország polgárai készen állunk arra, hogy országunk rendjét a nemzet együttműködésére alapítsuk.

A Kis-Dunánál

Népszámlálás, nemzetiség, állampolgárság

Ezekben a napokban a címben leírtak a kulcsszavai a szlovákiai magyarok életét befolyásoló eseményeknek. Szlovákiában május 20. – június 9-e között tartják a szokásos tízévenkénti népszámlálást. A felvidéki magyarok szempontjából ez kiemelkedően fontos eseménynek számít, mivel az elkövetkező évtizedben az itt kimutatott adatok alapján történik a nemzetiségi kultúra és iskolaügy finanszírozása, illetve a kisebbségek számaránya más területeken is irányadó lehet, például a kisebbségi jogalkotásban.

A szlovákiai magyarság lélekszáma 1990 után drámai csökkenésnek indult. A 2001-es népszámlálás az előzőhöz képest 47 ezerrel kevesebb magyart mutatott ki (520 ezer). Szociológusok és népességtudósok szerint ez a tendencia tovább folytatódik. A mostani számlálásra vonatkozó becslések és előzetes számítások szerint félmillió alá fog csökkenni a magukat magyarnak valló lakosok száma. Egyébként 25-50 ezer közöttire teszik a csökkenés arányát.

Átérezve a helyzet súlyát a szlovákiai magyar pártok és civil szervezetek az elmúlt hetekben, eddig sohasem tapasztalt intenzív felvilágosító kampányt folytattak a magyar lakosság meggyőzésére, hogy bátran vallja mindenki magát

magyarnak, mert ebből nem származhat semmilyen hátránya. Nos, ez utóbbit nem véletlenül hangsúlyozták. Az elmúlt egy év tapasztalatai azt mutatják, hogy nemcsak a kimondottan nacionalista hírokat pengető, Slota vezette Szlovák Nemzeti Párt és a R. Fico vezette baloldali nacionalista SMER (Irány) párt, hanem a jelenlegi jobbközép kormánykoalíció pártjai is ellenségesen viszonyulnak a magyar kisebbséghez. A szlovákiai magyar vezetők attól tartanak, hogy a magyar lakosság egy kevésbé iskolázott, de elég széles rétege, nem tudja majd értelmezni és megkülönböztetni a népszámlálási kérdőív nemzetiségre és állampolgárságra vonatkozó kérdéseit és tartva a büntetéstől biztonságból inkább a szlovák nemzetiséget ikszeli be. Eme, egyébként kellemetlen történelmi tapasztalatokon alapuló óvatosság, a magyar állampolgárságról folyamodók alacsony, szinte elenyésző számában is megmutatkozik.

Amíg Erdélyben és Délvidéken a magyar ajkú lakosok januártól tömegesen kérik a magyar állampolgárság könnyített formában történő felvételét, Szlovákiában ez szinte a nullával egyenlő. Egyedül a Magyar Koalíció Pártjának (MKP) elnöke, Berényi József hozta nyilvánosságra, hogy beadta igénylését a magyar állampolgárságra. Ezen kívül még csak számok sem ismertek arról, hogy vannak-e egyáltalán további kérelmezők. A szlovák médiában találgatások jelentek meg arról, hogy esetleg lehetnek olyanok, - hozzáteszik nem túl nagy számban, - akik valamelyik magyarországi határ menti hivatalnál adták be kérelmüket.

Hogy mi az oka annak, hogy a szlovákiai magyarok nem kérelmezik a magyar állampolgárságot? A válasz egyszerű. A szlovák parlament még az 2010-es szlovákiai parlamenti választások előtt, tehát még a baloldali nacionalista Fico kormány idején, - reagálva a magyar parlament döntésére a magyar állampolgárság könnyített formában történő felvételének lehetőségéről, - lóhalálában módosította az állampolgársági törvényt. Ez szerint elveszíti szlovák állampolgárságát az, aki állandó külföldi lakhely és huzamos ott tartózkodás hiányában elveszi egy másik ország állampolgárságát. De, hogy ezt titokban se lehessen megkerülni, a törvény kimondja azt is, hogy az a szlovák állampolgár, aki elveszi egy másik ország állampolgárságát, az köteles azt a szlovák hatóságoknak bejelenteni. Aki ezt elmulasztja, azt 3600 Euros büntetéssel sújtják. Nos nem csoda tehát, hogy a szlovákiai magyarok ezek után nem tolonganak a magyar konzulátusok előtt a kérvényeikkel. Ki kockáztatná egzisztenciáját ilyen körülmények között? És ki vonná magára a súlyos pénzbüntetést? Ugyanis annak ellenére, hogy valamennyien unios polgárok is vagyunk, az állampolgárság elvesztése jelentős hátrányokkal járna. A szlovákiai magyaroknak ebben a vonatkozásban igen tragikus történelmi tapasztalatai vannak.

Rövid ismertetés erejéig érdemes felidézni a szlovákiai magyarokat sújtó állampolgárság megvonás történelmi előzményeit.

Folytatás a 4. oldalon

ALAPTÖRVÉNY – OSZTATLAN ÖRÖM?

A magyar Országgyűlés 2011. április 18-án 44 ellenszavazat és egy tartózkodás ellenében 262 igen szavazattal elfogadta, Schmitt Pál köztársasági elnök április 25-én, húsvéthétfőn aláírásával látta el az alkotmányozó Alaptörvényt. Az MSZP és LMP nem vállalta az együttműködést a kormánypártokkal, a Jobbik jobbnak látta az együttvitakozást, ill. végül az elzárkózást.

A számok önmagukért beszélnek, vagyis megvolt a kétharmados többség. Ilyen arányok között nem okvetlen túlzás „közakaratot” említeni, jogos lehet a megelégedettség, öröm. Avagy mégsem?

Valami elromlott a belső szerkezetben: az eleve adott rossz közérzet szinte kizárja, hogy bárminek fenntartások nélkül lehessen örülni. Igaz, fordítva is állítható, hogy a bosszankodás, elutasítás, megvetés, kölcsönös kiközösítés sem általánosítható. Valamiképp a bizakodás és az elbizonytalanodás között vergődik a lélek. Mindamellettnincs megdönthetetlen bizonyosság, semmiről sem lehet állítani, hogy egyöntetűen jó, vagy éppenséggel rossz.

Hol az igazság?

Valahol a kettő között, olyképpen, hogy ugyanazon dolog önmagában és egyidejűleg lehet jó is meg rossz is.

Talán nem árt a tünetszerű ellentmondások, egymásnak feszülések idején ennyire fékezetten viszonyulni, lelkesedni meg egyáltalán nem helytálló, hiszen bármikor az arcokra fagyaszthatják a tagadás erői a mosolyt, netán nevetést. Mégsem jó ez így! Hiszen forradalmi fordulatot hirdettek meg, bár változatlanul nem tudható, milyen irányba. Örülni viszont felemelő: az ember felemeli tekintetét és bízik, mert ha

nem tartja is kezében a tűzök nevű madarat, elfogadható a veréb is.

A magyarországi Alaptörvény bevezetőjét mégsem árt , – ha nem is örök – emlékeztetőül megfontoltan elolvasni. De mindjárt itt kezdődik az a fajta furcsaság, ami lépten nyomon megtapasztalható: túlságosan elburjánoztak az érzelmek, az észérveknek meg nincs általánosan elfogadható etalonja. Ennek gyakorlati megnyilvánulása mindennapi szinten az ideológia nélküli emocionális „megideologizálás”, azaz minden véleménynyilvánításról tudni kell, melyik szekértáborból származik.

Az Alaptörvény kidolgozóí és megalkotói biztosan hététköznapi emberek, így művük is az emberi tékéletlenség jegyeit hordja magán. Ha ez így van, nem ártott volna akár kritikusan beleszólni, akár veszekedve is együtt keverni a kását. Eleve hátat fordítani, fintorogni, külföldön előre rossz hírért kelteni nem vall éppen etikus magatartásra. Persze a jelző nem éppen helytálló, hiszen korlátokat tételez fel, amiken kívül érvelni aligha ítélfelhető el akkor, amikor – az említett etalon híján – nem fogható korlátok közé az akármilyen véleménynyilvánítás.

Az Alaptörvény bevezetőjét nem lehet olvasni előítélet, beidegződés nélkül. Akihez közel áll az a „világkép”, amit a szöveg sugall, igazolva látja felfogása, meggyőződése helyességét, aki viszont már csak azért is más malomban öröl, feltétlen talál benne kifogásolni valót. Az értékmertessé világában szinte nevetéses értékekről papolni, hiszen szarkasztikus ellenvetést vált ki, s a nevetést kiváltó öröm helyett legfeljebb gúnyt fakaszt.

Határok nélkül

A BURGENLANDI MAGYAR KULTÚREGYESÜLET (Felsőőr)

2011. május 4-én tartotta évi rendes közgyűlését. Az elnök DI Dr. Plank József köszöntője után a 2010-es év rövid tevékenységi valamint pénzügyi beszámolójára került sor. A pénztáros felmentése után az új vezetőségre vonatkozó választási javaslatot olvasták fel.

Az elnök köszönetét fejezte ki Tölly Julian-na és Holper Susanne leköszönő vezetőségi tagoknak éveken át tartó támogatásukért. Helyükre Zámbo Bernd és Liszt Eveline személyében két új tagot választottak.

Az új vezetőség a következő tagokból áll: elnök: DI Dr. Plank József; elnökhelyettes: Mag. Zsótér Iris; elnökhelyettes: Zambo Bernd; jegyző: Mag. Seper Marianne; helyettes jegyző:

KEREKASZTAL-TANÁCSKOZÁS

AZ AUSZTRIAI MAGYAR KUTATÓINTÉZET 2011. április 1-jén, pénteken a **Magyar történetírás a rendszerváltozás után** címmel tanácskozott azokról a kérdésekről, amik jelenleg súlypontként jelölhetők meg egyrészt a korszakok kiválasztásában és kutatásában, másrészt a kutatási módszerekben. A kerekasztal tanácskozáson beszámolót tartott ifj. Bertényi Iván (Budapest), Fundarek Anna (Pozsony), K. Lengyel Zsolt (Regensburg), és Szabó Csaba (Bécs/Budapest). Az ülést Seidler Andrea vezette be, Deák Ernő vezette le.

Gaál Michael; helyettes jegyző: Liszt Eveline; pénztáros: Gaál Helmut; helyettes pénztáros: Frauer Ludwig.

Közügyülés Innsbruckban

Az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége 2011. május 14-én, szombaton tartotta 32. rendes évi közgyűlését, Innsbruckban. Az ottani tagegyesületek töltötték be a házigazda szerepét a Magyar Kulturális Központban.

Deák Ernő elnöki beszámolóját az Innsbrucki Ház dicséretével kezdte, kiemelve azok érdemeit, akik gondoskodtak a ház fenntartásáról és felújításáról, majd a jövőre utalva összefoglalta a Központi Szövetség rendeltetését és országos szerepét.

Kraetschmer-Kornis Katalin főtítkárra pontról pontra összefoglalta a múlt évi tevékenységet, amelynek legjelentősebb megnyilvánulása volt a Felsőpulyai „Kufstein” Tanácskozás. Kitért az „Appell an die Vernunft” c. német nyelven megfogalmazott nyilatkozatra, melyben a Központi Szövetség és tagegyesületei (egy kivétellel) sikra szálltak a Magyarországot egyoldalúan elmarasztaló médiavisszhangok ellen. Mint sikeres vállalkozást méltatta a „Bécsi Magyar Iskolát”, nem hallgatva el, hogy az adott körülmények között elkerülhetlenné vált egyfajta átszervezés. A közgyűlés szabad kezét adott a vezetőségnek az iskolaügyek kezelésére vonatkozóan.

Radda Marika vállalta az egyesületi jelentések egybegyűjtését, így írásban hozzáférhetett valamenyny résztvevő az anyaghoz.

Kántás János pénztáros részletes adatok felsorolásával igyekezett áttekinthető képet adni a Központi Szövetség anyagi helyzetéről. Radda István, mint volt főtítkárral együtt pénzügyi ellenőrként alapos vizsgálódás alá vetette a pénzügyeket Piroska Emesével. Megkönnyebbülten fogadta a vezetőség jelentésüket. Nem találva semmi visszasságot a könyvelésben, felmentésre javasolták a vezetőséget, amit három tartózkodás ellenében meg is szavazott a közgyűlés. Ez azért volt fontos napirendi pont, mert egyesek rágalmazó gyanúsítgatással akarták a Központi Szövetség rossz hírét kelteni.

Különös hangsúlyt kaptak ezek a kilengések a fórumként meghirdetett második részben, amikor a vezetőség feltárta, hogy a múlt év október 1-jére egybehívott egyesületek közti egyeztető megbeszéléseket, egyesek igyekeztek a Központi Szövetség ellen fordítani. Éppen ezért szükségessé vált a tagegyesületek képviselői véleményének megkérdezése, hogyan kezelje a szövetség a továbbiakkban

ezeket a jelenséget. Az iskolaügyekhez hasonlóan a hozzászólók világossá tették, hogy a felolvasásra került pontokban a vezetőség cselekedjen belátása szerint. Értetlenséget, sőt, megütközést váltott ki az a levél, melynek írója az ausztriai magyar egyesületekre utalva a Központi Szövetség kikapcsolását vagy legalábbis háttérbe szorítását nevezte meg.

A helyzet komolyságára való tekintettel az elnök úgy látta, hogy amennyiben személye okot szolgáltat feszültségek keltésére, akkor nyilatkozaton erről a közgyűlés, és ő tudomásul veszi a visszalépésre irányuló javaslatot. Hollós József a közgyűlést levezető elnökként szavazásra bocsátotta az indítványt, melynek eredményeként a közgyűlés egyhangúlag bizalmat szavazott Deák Ernőnek.

Wurst Erzsébet a tervbe vett rendezvényeket vázolta fel, utalva az idén már megvalósult tevékenységre, nem utolsósorban a Magyar Nagykövetséggel és a Collegium Hungaricummal közösen megrendezett március 15-i megemlékezésre, S. Csoma János Léleklikötő c. verseskötetének kiadására és bemutatására. Az őszi tervek között tudományos tanácskozást említett Burgenland létrejöttének 90. évfordulójára. 1956 ötvenötödik évfordulójának kiemelt megünneplését, szintén a Nagykövetséggel és a Collegium Hungaricummal karöltve. Kapuvár városával megemlékezést tartunk az Andau/mosontarcsai híd mellett állított emlékoszlopnál.

Meglepetésként mutatta be Böröndi Lajos, a kötet kiadásának gondozója a tavaly őszi XI. „Kufstein” Tanácskozás anyagának megjelenését. Érzelem – tudat – vállalkás. A fennmaradás (szellemi) eszköztára szörványoknak c. gyűjteményes kiadás a Tanácskozáson elhangzott előadások szövegét tartalmazza. 255 oldalon.

Szalay-Bobrovniczky Vince, a Magyar Köztársaság nagykövete, bár vendégként vett részt a közgyűlésen, figyelemessége jeleként kezdettől végig jelen volt és felszólalásaival élénken bekapcsolódott a tárgyalások menetébe. Kitért az újonnan érkező magyarországi munkavállalókra, akiknek érdekében hasznos lenne az illetékes osztrák hatóságokkal közösen magyar nyelvű tájékoztatás kibocsátása. Mérvadóként értékelhető azon kijelentése, melyben úgy fogalmazott: a magyar kormány kiemelt szerepet tulajdonít a Központi Szövetségnek.

MEGHÍVÓ

Pannon irodalmi hagyományok

A Somogy c. folyóirat estje

Vendégeink: KÓSA CSABA író, főszerkesztő, POMOGÁTS BÉLA irodalomtörténész

Helyszín: “Bécsi Magyar Otthon” (Bécs I., Schwedenplatz 2 – Laurenzerberg 5/I/9, előadóterem)

Időpont: 2011. június 10., péntek, 19.00 órákor

Érdeklődés az 532 60 48-as vagy a 0664 464 9505-ös telefonszámon

TÁMOGATÁSI KÉRELEM

Támogatási akciónk beindítása óta – ide értve az Őrség naptárunk révén átutalt adományokat – a Bécsi Napló 2011/2. számában közzétett 68.674,51 euró összeg 2011. május 20-ig az alábbi hozzájárulásokkal növekedett:

Dr. GÁLOS Tibor	50,00.-	SZABÓ Barna okl. mérnök	20,00.-
Dr. JUSITS István	50,00.-	VALENTINY Géza prélátus	200,00.-
POGÁNY Jenő Géza	20,00.-	összesen:	340,00.-

A támogatások eddig befolyt teljes összege 69.014,51 euró.

Hálás köszönet mindazoknak, akik támogatásukkal lehetővé teszik a Bécsi Magyar Otthon fenntartását, mely a legkülönbözőbb rendezvények, társas összejövetelek mellett a „Bécsi Magyar Iskolának” is otthont ad.

Deák Ernő elnök, Kraetschmer-Kornis Katalin főtítkárr, Kántás János pénztáros

További támogatások az alábbi bankfolyószámlára utalhatók át: P.S.K., A1010 Wien, Georg Coch-Paltz 1, Bankleitzahl/Bankirányítósám 60000, Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, kontószám 7255731. IBAN 00007255731 + 00060000 BIC OPSKATWW

A versmondás öröme

Babits Mihály halálának 70. évfordulójára emlékezett idei szavalóversenyével a Bécsi Magyar Iskola. A Verőfény elnevezésű megméretetés mindig alkalom is felmérni tudást, szorgalmat, kitartást, bátorságot. Az idei évben sem volt ez másképp. A korábbi évekhez hasonlóan az érdeklődés sem lanyhult, közel hetvenen jelentek meg a jelentkezők közül április 9-én a Bécsi Magyar Otthon előadótermében verset mondani.

A versmondók szülei, nagyszülei zsűfolásig megtöltötték a belvárosi helyiséget, hogy izguljanak a népes versenyző táborért.

A szervezők építkezését, előrelátását dicséri, hogy a legkisebbeket, az óvodásokat sem zárták ki a versenyből, igaz, náluk nem tétre ment a játék, néhány kedves sorért is jutalomkönyv járt. Belőlük lesznek majd a jövő magyar versmondói, akik itt szeretik meg a közösséget, élik át a versmondás szépségét.

Az általános iskola első osztályától a gimnázium negyedikéig bezárólag versenyeztek a nebulók, s a különböző kategóriákban az alábbi eredmények születtek: A **Kicsik** kategóriájában 1. helyezett *Szabó Anita* és *Papp Tünde* lett. Második helyezett *Molitorisz Dorottya* és

A Napló postája

Előző számunkban Gömöri György **Olasz Sándor**ról írt nekrológiájában sajnálatos elírás történt. Az író nem tíz évvel korábban, hanem **2011. február 21-én hunyt el** 61 éves korában. (Szerk.)

Zarick Isabella, míg harmadik helyezést *Csiki Vanessa* és *Weinberger Karin* ért el. Az **Érdeklődők** kategóriájában első *Szabó Bernadett*, második *Payer Luna*, harmadik *György Péter*. A **Felfedezők** közül *Molnár Dávid* végzett az első helyen, míg második *Kovács Ervin* lett. Harmadik helyezett *Tök Tamás*. A **Ballagók** közt első helyet nem adott ki a zsűri, második *Gál András* lett, míg *Rideg Bianka* harmadik helyezést ért el.

A tartalmas, szép nap igazi győztesei értékes könyvajándékban részesültek, de minden résztvevőt megajándékoztak a szervezők egy-egy könyvvel.

A verseny lebonyolítása, megszervezése, a felkészítés az iskola tanárait dicséri, s nem utolsósorban a szülőket, nagyszülőket illeti elismerés, akik odahaza az érzelmi hátteret is jelentik.

BÖRÖNDI

Pihenő az asszimiláció útján

Talleyrand nevéhez fűződik a szállóigévé vált mondas: „Az embernek azért van a nyelve, hogy elrejtse vele gondolatait”. Az éppen parlamenti beterjesztésre előkészített törvénytervezet, amelynek értelmében 56 év után fegyvernýugvás állt be az egyébként már évek óta elcsendesedett frontokon, nagyon is viszonylagossá teszi mindazt, amit kialakítak, ill. elfogadtattak a felek: a szövetségi kormány, ill. karintiai tartományi kormányosság az egyik oldalon, a karintiai szlovének érdekképviselői testületei a másikon.

Bizonyos értelemben már azt is megelégedéssel kell fogadni, hogy egyáltalán eredmény született, a megegyezések alap viszont sikernek könyvelhető el mindkét oldalon. Az időbeli arányok két irányban is szolgálhatnak okulás: egyrészt a másik, nem múlik alapon lehet reménykedni olyan fordulatokban, amiktől az egyik fél sokat vár el, a másik meg attól tart, megint bepalizzák. Másrészt több mint fél évszázad kisebbségi gyakorlatát tekintve mindennapi szinten nyilvánvalóvá válik, mi minden sikkadt el, veszett kárba, amit már sok esetben a kárvalloatok sem tartanak nyilván.

Jelenleg túlsúlyban van az elégedettség: a nacionalista túltengés visszaszorult és egészen józan mérlegeléssel sikerült eljutni odáig, hogy a szlovén kisebbség nem jelent semmiféle csorbulást, veszélyt meg egyáltalán nem a német nyelvű karintiai többségi társadalomra nézve. A szlovének meg belátták, az adott körülmények között nem lehet többet elérni, mint elfogadni azt a fajta alkudozást, ami nem mondható egészen nagyvonalúnak. Mint ismeretes, az 1976. évi népcsoporttörvény 25%-ban szabta meg a kisebbségi jelenlétet, azaz azon felül részesült valamely település megfelelő figyelemben. 2002-ben, amikor éppenséggel Ausztriára rájárt a rúd, az Alkotmánybíróság 10%-ra szállította le a „küszöböt”, ami csak olaj volt a tűzre. Miért is álltíttassanak fel két nyelvű helynévtáblák a „vegyesen” lakott településeken? De most már ezen is túl vagyunk: 2011. április 26-án egyezés született 164 településről. Igaz, azzal a csalafintasággal, hogy a kormányzat a számtani középre hivatkozva 17,5%-os szlovén arányt ismert el mérvadónak.

A kormány, nevezetesen Josef Ostermayer illetékes államtitkárral mindamellett nem ült le üres kézzel a tárgyalóasztalhoz, hiszen amolyan „nászajándékot” is kilátásba helyezett az esetre, amennyiben hajlandók elfogadni az ajánlatot a szlovén érdekképviseltek: 4 millió euró jutalék jár, amit elsősorban szlovén zeneiskola működtetésére, ill. a szlovén nyelvű oktatás további bővítésére fordíthatnak. Külön figyelmet érdemel, hogy az osztrák fél anyagi bekapcsolódásra serkenti a szlovén kormányt is. Így, két oldalról már elfogadhatónak mondható az iskolaügy kezelése.

Amennyiben minden fenntartás nélkül egyedül a népcsoportok létérdekeire összpontosítunk, rá kell mutatnunk „a hatalmas orvos”-ra, az idő-tényezőre. Jövőtetheetlen károsodás érte a népcsoportokat az élet minden terén, de főként lelkiületükben, gondolkodásmódjukban. Ha csak egyetlen példát említünk is, éppenséggel a burgenlandi magyarok köréből, önmagáért beszél azon önmeghatározás, hogy nem magyaroknak, hanem magyarul beszélő burgenlandiaknak tekintik magukat. Van, aki nem talál ezen semmi kivetnivalót, hiszen ez felel meg a tényeknek, ellenben a német nyelv térhódítását tekintve tudható, milyen távlatokban és arányokban lehet még számolni a népcsoportok jelenlétével. Habár – kellő

megfontolásból – már nem tartják számon a népcsoportok nyelvét, ha csak az 1976. évi népcsoporttörvény óta eltelt 25 évet tekintjük is, aggasztó méreteket öltött a nyelvsorvadás. Szintén önmagáért beszél, amikor az Osztrák Rádió Televízió (ORF) kellő magyar nyelvtudással rendelkező bemondók, szerkesztők hiányában kénytelen külföldről alkalmazni munkaerőt. Legutóbb egyik magyar egyesület közgyűlésén feltárta egyik tag azon kérését, hogy többet beszéljenek magyarul, mert annyira általánossá vált a „társalgás” német nyelven.

De térjünk vissza a két nyelvű helynévtáblákra. Karintiában tehát 164-ben állapodtak meg; Burgenlandban négy német-magyar és 46 horvát település díszelőleg német-horvát nyelvű helynévtáblákkal. Mindez akár mutatós, látványos is lehet kifelé. Ugyanakkor egészen természetesnek kellene lennie annak, hogy az utcanévek is két nyelvűek legyenek, nem is beszélve a középületekről mint városháza, járásbíróság, vagy éppenséggel közkórház stb. Aztán tudvalevőleg a két nyelvű helynévtáblákkal az illető népcsoport nyelvének alkalmazása is feltételezhető a hivatalokban. Akinek kétélyei lennének ez irányban, vegye magának a fáradságot és érdeklődjön meg az illető önkormányzatoknál.

Nagyobb odafigyelést érdemel az oktatás a népcsoportok nyelvén. Ismételten emlegetik a karintiai és burgenlandi oktatási törvényt, ami lényegében jogi keret, s gyakorlatilag alig felel meg a követelményeknek. A kisebbségi nyelvoztatást 10 éves korig szabja meg, azon felül járhatja bárki a maga asszimilációs útját. Nem kielégítő a rádió- és tv-adások mennyisége és minősége, ami kimondottan sújtja a magyarokat.

És mégis leültünk készséggel tárgyalni, együttműködésünknek adtuk ismételten tanújelét az 1976. évi népcsoporttörvény módosításával kapcsolatosan. Azóta másfél év telt el. Igaz, közben-közben utalás történt a karintiai helynévtáblákkal kapcsolatos ügyire, ellenben most, a karintiai megállapodások után vált világossá, hogy mennyire vette komolyan a Kancellária nagy mosollyal meghirdetett szándékát.

Ismét egyik jellegzetes „kezdemenyezésre” kell utalni: a kutyszorító idején jelentkezett a belügyminisztérium és bejelentette az egyik illetékes hivatalnok: rendelkezés születik arra vonatkozóan, hogy a népcsoportok tagjai nyelvük helyesírása szerint használhatják vezetéknévüket, keresztnévüket meg természetesen szintén használhatják hivatalos okmányokban népcsoportjuk nyelvén. Azóta kerek egy évtized telt el; a kezdeményező rögtönzésnek se híre, se hamva.

A hatóságok felé pedig nem ártana – torzskodások, infantilis homokozó harcok helyett – összeállítani azoknak a kérdéseknek a lajstromát, amik létükben érintik a népcsoportokat, s ezeket nyilvánosságra hozni minél előbb.

Május 23-án volt a Kancellárián a strukturális és jogi ügyek egyelőre utolsó ülése. A kész tények bejelentése után ugyan további üléseket helyeztek kilátásba, ellenben a fentebb említett Talleyrand idézetre mintegy rátéve összegzett az egyik szlovén megbízott: minden további zátonyra fut, és csak a kedélyek megnyugtatótatás és a párbeszéd látszatának megőrzését szolgálja. Az egész légkörre, a népcsoportok lelkiületére jellemzően Josef Ostermayer fontosnak tartotta úgy kommentálni a törvénytervezet megküldését: Karintiában a helynévtáblák kérdésének megoldása semmiféle hátrányt nem jelent a többi népcsoport számára.

DEÁK ERNŐ

KISS ENDRE

Kelet-Európa – reformok – Lukács

A neomarxizmushoz való lukácsi hozzájárulás egyik legfontosabb eleme a filozófus erős érdeklődése volt mindazon jelenségek iránt, amit már akkor is a *manipuláció* fogalomkörével kapcsoltak össze. A fogalom akkor a jelenségek szélesebb körét jelölte összefoglalóan, mint ma, miközben abszolút értelemben ma bizonyosan sokkal több és többféle ilyen jelenség van, mint akkor, még akkor is, ha ezeket nem feltétlenül így nevezik.

Ettől kezdve a manipuláció nemcsak a hidegháború utáni kapitalizmus-kritika eszköztárában játszik jelentős szerepet, de a jelennek is kivételesen fontos része, amely egyszerre mindkét rendszert méri és minősíti. Egy nem-manipuláló szocializmus feltehető főlénye olyan jövőre utal, amelyben a szocializmus humanisztikus és emancipatív potenciái a feltételezett virtuális fölényt valóságos fölénnyé és valóságos vonzerővé fogják alakítani. A Lukácsnál mélyen elemzett és végig is gondolt *manipuláció* (még David Riesman világhírű *Magányos tömegét* is bevonja a vizsgálódásba) a *reálszocializmus valóságában azonban tökéletesen másként hatott*, mint ahogy azt Lukács elképzelhette.

Egyrészt az itt uralkodó elitek felismerték a Lukácsnál „finom” vagy „finomabb” eszközökkel dolgozó manipuláció jelentőségét, sőt, politikai „hasznát” is, és majdnem egyidejűen kezdték őket is alkalmazni azokat. *Másrészt* a manipuláció filozófiai megalapozása, szándékolatlan következményként, erőteljes lendületet adott az *empirikus* társadalomtudományi, főként szociológiai kutatásoknak Magyarországon, ezt az új szociológiát gyakorlatilag a kezdetektől érzékennyé tette a kvalitatív látásmódra. *Harmadrészt* a manipuláció fogalmának megismerése Kelet-Európában nem elsősorban kritikai vagy reflexív beállítódást alapozott meg, de megértő, beavatottság-tudást, ami a létező szocializmus világtörténelmi kizártságában élő társadalomnak erőteljes lelki szükségletét elégítette ki. A manipuláció kritikája megmaradt értelmiségi sajátosságának, miközben a társadalom a finom befolyásolás kultúrájába való *beavattatást* majdogynem emancipációnak élte meg. A kelet-európai permanens kirekesztettség-érzés és a lelkében Hollywoodban élő magyar kispolgár a sztálinizmus komor világa után egyenesen hálát érzett a világ „finom” manipulációjának valameyes megismeréséért. Az érzékelési perspektívának a manipuláció irányában való kitágulását nem értékek vesztélyezetéseként élte meg, de a szürke hétköznapiok világának érdekesebbé válásaként, pszichológiai értelemben a tudattalan és fél-tudattalan tartományának kitágulásaként. A manipulációba való növekvő mértékű bepillantás nem politikailag tudatosabb, netán emancipálódottabb munkások, de jobban informált, bennfentes kispolgárok kialakulásához vezetett, akik a világ, szó szerint „kerítése” mögül jobban beleláttak a másutt folyó nagyvilág érdekesebb eseményeinek kulisszái mögé.

Lukács felfogásában a jelenkori kapitalizmus finom és modern manipulációs képessége esélyt jelentett a létező szocializmus rendszerének, a kulturális versenyben felértékelődhet a (finom) manipuláció hiánya, a manipuláció nélküli *szabadidő*, úgy is, mint a *szabadság birodalmának* lehetséges kiterjedése.

A neomarxista *újrakezés* lehetősége Lukácsnak a sztálinizmus meghaladását és a poszt sztálinizmusból való kilépést jelenthette. Részint olyan messze megy filozófiailag, hogy megvonja a létező szocializmustól a „klasszikus szocializmus” minősítését. Bizonyára nemcsak taktikai okai vannak annak, hogy nem vonja vissza a legitímáció elismerését Lenin forradalmától. De új korszak fellépését diagnosztizálja a kapitalizmus történetében is, amit nagyon igényesen a „relatív érték többlet” rendszerének nevez.

A konzumtársadalom a maga eltérő történelmi kontextusaiban éles szembenállást teremt Kelet s Nyugat között. Miközben Nyugaton a fogyasztás győzelme erőteljesen legyőzi és egyben át is értékeli az (amúgy sem diktatórikus) politikum alrendszerét, Keleten a fogyasztás ugyan hasonló értelemben befolyásolja a politikai alrendszert, de abba integrálódik is, azt erősíti, hiszen lehetővé teszi az új körülmények kihívásainak elfogadását. Miközben a fogyasztás a szó szoros értelmében *közelíti* egymáshoz a két társadalmi rendszert, azok továbbra is ellen- és ellenséges világok maradnak, amelyeknek más, *új oldalról kell ezek után a maguk barát-ellenség-viszonyban realizálódó önazonosságát megfogalmazniuk*. A magyar filozófia számára ez a fejlődés azt jelentette, hogy olyan társadalom alapzatán kellett tevékenykednie, amely akkoriban bizonyosan *szinguláris* módon egy életvilágban egyesítette a *reálszocialista diktatúrát és a konzumdemokráciát*.

A felszínre kerülő elemek megjelennek a *Demokratizálás ma és holnap (Demokratisierung heute und morgen*. Akadémiai Kiadó Budapest, 1985, a megírás ideje 1968) koncepciójában is. A középpontba állított „demokratizálódás” fogalma (amelynek hatalmas *szemantikai deficitje* már a kezdet kezdetétől az volt, hogy az e módon képzett szó fájdalmasan idézte az olvasók tudatába az elérhetetlen és így ki-mondhatatlan „demokrácia” fogalmát) gondosan le is van választva a „polgári demokrácia” változataitól, meglepő módon még *citoyen- és plebejusellenes* hangulat is színezi. A plebejus citoyenizmus helyére a *nyilvánosság* problematikája kerül, ami nemcsak annak a korszaknak az egyik vezető kategóriája, de előlegezi a nyilvánosságna azt a fogalmát is, amit a későbbiekben a *Peresztrojka* folyamataiban megismerhettünk.

A *Demokratizálás* nyelve ugyan kritikus a létező szocializmus rendszerével szemben, ez a nyelv azonban *normatív* is, éppen mivel *a létező* szocializmusról ír. A *demokratizálás* szerzője ismeri és reflektálja a Prágai Tavaszt, de nem láthatta előre Lengyelország

Holtág

és Jugoszlávia gazdasági krízisét, a befagyott Breznyev-korszakot, annak teljesen új helyzeteket teremtő sajátosságaival, de nem láthatta előre Ceausescu baltotalitáriánus nemzeti bonapartizmusát sem.

Ha konkrétan beszél a szocializmus demokratizációjáról, az egész folyamatot holisztikusan a „marx-i módszer helyreállításá”-val azonosítja, azt „felülről” és „központilag” irányított folyamatként képzei el. Tegyük fel, hogy ez az irányítási módszer helyes alapokra helyezkedik, akkor is ellentmondás keletkezik e folyamat és a demokratizálódás eredeti értelme között. A belső pártdemokrácia erősítése és a párton belüli kommunikáció és vitakultúra kinyitása lehetnek bármely vonzó célok, párt és állam létező kettősségének kiiktatása, a demokrácia szigorúan a párt belső ügyének való kezelése azonban egyre maguk előtt görgetik az alapellentmondást. A „marxizmus” elképzelhető megújításai tehát szövetségserűen azonosítható értelemben benne maradnak a „demokratikus centralizmus” meglehetősen arisztokratikus értelmezésének keretei között. A történelmi óra *komolysága* és a javaslatok és megvalósíthatóságuk *körülbekintő óvatossága* éles ellentétben állnak egymással. A hatalomgyakorlás és más tabuk, ha nem is részesülnek a szokott *szókinemmondó* elhallgatásban, mindenképpen csak az *insiderek* virágyelvén fogalmazódnak meg, ami ismétetlen feszült ellentétbe kerül a demokratizálás-témával.

A hatalmi beavatkozások deklarált mindenhatóságával szemben Lukács meglepően nagy jelentőséget tulajdonít a belső fejlődés spontánnak tekinthető következményeinek, így például a „*megszokás*” (Gewöhnung) jelenségének. Mindez érintkezik a hetvenes évek „vissza a valósághoz”-elvével. A megszokás problémájának elemzésekor Lukács hivatkozik Lenin elméletére is a megszokásról. Ebben a strukturális pozícióban új tere lesz a *par excellence reálszocialista* élet- és tudatformáknak. A megreformálandó szocializmus esélye Lukács szerint *már nem az ellenféllel való közvetlen megmérkőzésben, de belső*

Forradalom az arab országokban

annak, amit a 11 milliós Görögország fordított át saját nyelvére. Fokozta az elégedetlenséget a nagyszámú, nyugati tanulmányútról hazatért fiatal tapasztalata is, akik látták, hogy lehetne ez másképpen is. – Az iraki tapasztalat alapján a Nyugat is feladni látszott a demokráciába vetett reményét az arab világban és a diktátorokat támogatta, mert csak bennük látta a szélsőséges iszlám elleni megbízható szövetségest és a zavartalan olajellátást. És ne feledkezzünk meg az elektronikus média szerepéről sem, ami az információ gyors cseréjével lehetővé tette az azonnali szervezkedést és a tüntetésekre való felhívást.

Ebbe a robbanásra kész feszültségbe csapott aztán bele, mint derült égből a villámcsapás, egy 20 éves, elkeseredett tunéziai gyümölcsárus, Muhammad Bouazizi mártíromsága, aki 2010. dec. 17-én felgyújtotta magát a tartományi kormányzó hivatala előtt, Sidi Bouazi városában. Ez robbantotta ki a tüntetéseket Tunéziában, ami aztán futótűzként terjedt más arab államokban és tüntetésekkhez vezetett még Iránban is. – Szinte az egész arab világ megingott és változást várt.

E sorok írásának idején – május elején – az előbb említett 14 ország közül **Tunéziában és Egyiptomban** már leváltották a volt diktátorokat, átmeneti vezetés van hatalmon és békés kibontakozásra van kilátás. 8 országban a politikai hangulat nyugodtabbnak látszik részben a valóban megadott, illetve beigért reformok, részben pedig a különböző anyagi juttatások eredményeként. Hogy ez csak átmeneti javulás, vagy végleges konszolidálódás, azt persze, csak a jövő fogja megmondani. – Líbiában, Szíriában, Jemenben és Bahrainban a forradalmi helyzet még nem tisztázódott. Itt a jelenlegi események így foglalkozásra van kilátás, zárójelben jelezve az ország lakosságának számát, a 25 év alattiak arányát, ami a népesség szaporodásával arányos, és az egy főre eső GDP összegét dollárban, ami nagyjából tükrözi az életszínvonalat. (Az azonos ma-

gyar adatok összehasonlításra: 9,9 millió; 27,2 %; 12800 dollár.)

Líbia (6,7 millió; 47,4 %; 18700 dollár): Jelenleg polgárháború folyik, az ország Moammar Kadhafi kezében levő nyugati és a felkelők kezében levő keleti rész között. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa március 17-én engedélyezett 'minden szükséges' beavatkozást a lakosság védelmében és ezzel NATO és Amerika szabad kezét kapott a forradalmárok támogatására. A felkelők folytatódó légi támogatásával, felfegyverzésével katonai szaktanácsadással Kadhafi aligha lesz képes majd hatalmon maradni. Így elhúzódó polgárháború nem valószínű.

Szíria (23,2 millió; 55,3 %; 4700 dollár): Dr. Bashar Asszad (Londonban praktizált szemész szakorvos) elnök 45 éves és apjától 2000-ben 'örökölte' a 40 éves családi diktatúrát. Líbiához hasonlóan a leginkább elnyomott arab országának számít. 1963 óta a Baath-párt egyeduralma alatt áll, a rendkívüli állapot megszorításaival. Az elnök apja Hafez-al Asszad 1970-ben vette át a hatalmat, miután az azt megelőző 27 évben 20 elnöke volt az országnak, köztük 11 katoná. Az ország 74 %-a szunnita. 10 %-a alawita, ami a síiták egyik ága, 10 %-a kurd, 3,5 %-a valódi síita és 2,5 %-a keresztény. Külpolitikája Nyugat-ellenes és Irán a fő szövetségese. A forradalmat a hadsereggel, a titkos rendőrséggel (Mukabarát) és a kormányhoz hű milicistákkal eddig sikerült vérbe fojtani. Nyugati és arab beavatkozás valószínűtlen. További véres harcok várhatók és a diktatúra mindezt feltehetően túléli.

Jemen (18,7 millió; 65,4 %; 2900 dollár): Ali Abdullah Saleh elnök 32 éve van hatalmon. A legszegényebb és legkorruptabb állam. Január 22. óta véres polgárháború zajlik az elnökhöz hű oldal és az ellenzék között. Az elnök a politikai túlélés mestere és az Al-Kaida elleni küzdelemben Amerika hű szövetségese. Pár héttel ezelőtt már majdnem belegeyezett, hogy 30 napon belül átadja hatalmát utódjának, de mi után

az ellenzék soraiban szakadás következett be, így erre a megegyezésre nem került sor. Nehéz elképzelni, hogy hatalmon tud még maradni sokáig.

Bahrain (525 ezer; 43,9 %; 24000 dollár): A lakosság 70 %-a síita és február 13-a óta ismételten tüntetett a már 200 éve uralkodó szunnita monarchia ellen. A helyzet kritikusan kiéleződött, mikor a szorult helyzetben levő al Kalifa király a szunnita szaúdiakhoz fordult segítségért, akik március 14-én 1000 katonát küldtek a kis szigetországra. Amíg a síita többség diszkriminált helyzete nem változik, további elkeseredett tüntetésekre lehet számítani, pedig az ország elég jómódú.

Az arab világban eddig a demokráciát csak színlelték. Függetlenül attól, hogy milyen családokkal történtek a választások, az eredmény mindig és mindenütt ugyanaz volt: a hatalmon levő autokrata uralmának folytatása. A szó, 'demokrácia' olcsó politikai jelszóvá degradálódott, akárcsak a 'béke', vagy a 'szabadság' szavak a kommunista uralom alatt nálunk, de a tüntető arab fiatalság pontosan tudta a szó igazi értelmét és azt mindig a főbb követelések között hangoztatta. – Hosszú időbe fog még kerülni, míg e térségben a ma fennálló elégedetlenség, feszültség és forradalmi hangulat megszűnik. – Ami pedig az egy- és ugyanazon rezsim által beigért reformokat illeti, érdemes szem előtt tartani Alexis de Tocqueville, neves francia történész és politikus (1805–1859) találó megfigyelését, mely szerint 'egy rossz kormánynak a legveszélyesebb időszaka az, mikor önmagát kezdi megreformálni'.

Forrásmunkák:

- Kurt Anderson: 1848 vs. 2011. In the shadow of the past. Time 2011. Már 21. 32-33 oldal
- Tápay Miklós: Forradalmak az arab világban. Amerikai Magyarság. 2011 ápr. 30. 4. o.
- Tápay Miklós: A forrongó arab világ. Budai Fehér- Fekete (A Ciszterci Diákszövetség budai osztályának tájékoztatója) 2011. Április. 23–29. oldal.
- Pósa Tibor: Szíria az 'arab tavasz' kulcseleme lehet. Magyar Nemzet. 2011. ápr. 2. 27. o.

Revolution meets reality. Time. 2011. Már. 28. 12. o.

DR. TÁPAY MIKLÓS

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: Fetes Kata

WirtschaftsBlatt (AT)

125 éves a Mercedes-Benz autómobil

Ez alkalomból több kiállításon is megtekinthető a világ első autója, a legendás Benz-Patentwagen.

A Carl Benz által 1886-ban alkotott masinát, mely inkább a korabeli hintókra hasonlított, mint egy autóra, Budapesten is kiállítják.

A Patentwagen volt az első autó, melyet egy vízhűtéses, egyhengeres és négyütemű benzinmotor hajtott. Ez a konstrukció megváltoztatta mindennapjainkat. E gépjármű első hosszabb útját 2 évvel azután tette meg, hogy alkotója elkészítette. A legenda szerint Benz felesége elcsente a nagy becsben tartott találmányt, hogy Mannheimből Pforzheimbe utazhasson.

A Mercedes-Benz gyár jogutódja a Daimler cég Kecskemétre helyezi át első Németországon kívüli Európában működő gyárát.

THE Nation. (T)

Napilap nélkül a 7 milliós beludzs kisebbség

A világon számon tartott 7 ezer nyelv közül csak néhány százat beszélnek több millióan. Ezek közül egyik az indoeurópai nyelvek családjába tartozó pakisztáni nyelvi kisebbség a beludzs.

A kurddal rokon indoiráni nyelvet beszélő beludzs nép többségében Pakisztán Beludzsisztán tartományában és Irán szomszédos régiójában él. A népcsoport tagjai szunniták és életüket ma is túlnyomó részben a törzsi törvények irányítják. Beludzsisztán a legnagyobb területű tartomány Pakisztánban, egy gyéren lakott sivatagos 347 190 km²-nyi terület. (Magyarország területe 93 027 km².)

A helyi nyelvek státusza Pakisztánban érzékeny téma. Az ország törvényhozói az idén sem fogadták el azt a módosító javaslatot, mely szerint az urdun kívül más regionális nyelvek is kapják meg a nemzeti nyelvi státuszt. Az urdu Pakisztánban az egyetlen elismert nemzeti nyelv, az ország hivatalos nyelve az angol. Ennél az egyetlen elismert nemzeti nyelvet beszélőknél sokkal többen beszélnek a helyi nyelveket a *pandzsábot, pastut, szindhít, szaraik*it és a *beludzs* nyelvet is.

A nemzeti nyelven írt sajtó rendkívül jelentős szerepet tölt be egy nép kulturális életében. Pakisztán közel száz napilapja többségben angol vagy urdu nyelvű. A kisebbségeknek is van széles körben terjesztett saját nyelvű lapja, de a beludzsoknak nincs. Kvetta az egyetlen nagyobb város Beludzsisztán tartomány fővárosa. Itt is csak másodlagos szerepet játszik a beludzs nyelv. Valószínűleg a törzsi hagyományok is közrejátszanak abban, hogy a város hétköznapi életében a beszélt nyelvnek nagyobb jelentősége van, mint az írottaknak.

Az angol fennhatóságig, a tizenkilencedik századig nem is létezett a beludzs írott formában. Az első beludzs verseskötetet 1951-ben adták ki.

THE WALL STREET JOURNAL (USA)

Hamis gyógyszerek reklámjai a Google-n

Az amerikai fogyasztóvédelmi csoport figyelmeztette a Google-t, mert hamis gyógyszerekkel kereskedők hirdetnek a szolgáltatón.

A rendőrség, nyomozás útján akarja kideríteni, hogy volt-e tudomása a szolgáltatónak arról, hogy kikkel szerződött. A szövetségi ügyészség vizsgálja a Google szerepvállalását az ügyben.

Az elemzőcég, az eMarketer szerint a Google és kisebb riválisai közel évi egymilliárd dolláros bevételre tesznek szert online patikák és orvosi szolgáltatások hirdetéseiből. Ezek hány százaléka végzi illegálisan tevékenységét? Erre vonatkozólag nincsenek adatok.

A cég egyik jogásza úgy nyilatkozott, hogy az illegális online gyógyszerforgalmazók hirdetéseinek kiszűrésével a Google minden erőfeszítése ellenére sem tud évek óta megbirkózni.

Az internetes patikákban gyakran receptköteles gyógyszereket árusítanak orvosi rendelvény nélkül, sőt, romlott gyógyszereket is kínálnak megvételre.

NZZ (CH)

Magyarországon a svájci parlament elnöke

Jean-René Germanier-t a svájci parlament vezetőjét fogadta Kövér László a magyar parlament elnöke.

A 2011. május 16-18. között delegációjával Budapestre látogató Germanier megbeszélést folytatott Hörcsik Richárddal, az Európai ügyek bizottságának elnökével is.

Programjában szerepelt több találkozó is. Nemcsak az Országház történelmi falai között folytatott megbeszéléseket, hanem azon kívül is. Esmecserét folytatott Budapest főpolgármesterével, Tarlós Istvánnal is.

A látogatás során folytatott megbeszélések tárgya, egyrészt a Svájcban is visszhangot keltett magyar sajtótörvény és az új magyar alkotmány volt, másrészt sor került, közlekedési és városüzemeltetési kérdések megbeszélésére is.

Heute (AT)

Budapest a Real Vienna-n

A kétnapos nemzetközi rendezvényen mutat-ta be a magyar főváros fejlesztési és befektetési lehetőségeit.

A Budapest stand 2011-ben első alkalommal vett részt Bécs ingatlanpiaci szakkiállításán. A magyar főváros bemutatta városfejlesztési, ingatlanbefektetési elképzeléseit a közép- és kelet-európai ingatlanpiaci szakembereknek és városvezetőknek szervezett kiállításon.

A Real Vienna-n belül megrendezték a Dunai Régiók Konferenciáját is, mely elsősorban a dunai régiók infrastrukturális befektetési lehetőségeire koncentrált. A konferencián megnyitóbeszédet tartott Johannes Hahn, az Európai Unió regionális politikáért felelős biztosa. A konferencia résztvevői a bolgár, magyar, román, szerb, szlovák szakemberek. A tanácskozás fókuszába, kerülnek a Duna-menti régió 2014–2020 között megvalósítandó infrastrukturális beruházásai.

(EU)

Védi az EU a gönci kajszibarackot

Az Európai Bizottság bejelentette, hogy a különleges magyar gyümölcs ezzel egy szűk körű - mintegy ezer élelmiszert magában foglaló - termékcsoportba kerül, a tagországok uniós védelmet élvező más hagyományos árucikkei közé. Ezek nevét vagy földrajzi megjelölését más nem használhatja.

A gönci barack régóta jellemzi a térséget, elsősorban az ebből készült pálinka és a lekvár. Nagyon sokan foglalkoznak termelésével. Ez a mostani elismerés azt is jelentheti, hogy a gönci barack még ismertebb lesz a régióban és az unióban.

A termelők üdvözlik a határozatot, és abban bíznak, hogy a gyümölcs és az abból készült termékek keresettebbek lesznek Európában.

ÚJ CD A HU-RA-TÓL

HELTAI GÁSPÁR: FABULÁK

megrendelhető a szerkesztőségénél

A Központi Szövetség Könyvtára keddenként 17–19 óra között várja kedves látogatóit! Bécsi Magyar Otthon, Bécs I., Schwedenplatz 2/9

Népszámlálás, nemzetiség, állampolgárság

Folytatás az 1. oldalról

Azért is indokolt ezt megtenni, mert a régebbi, főleg az első világháborút követő történesek ezen vonatkozásai ma már szinte kivesztek a köztudatból. A Párizs környéki béketárgyalások idején a megalakult Csehszlovák Köztársaság 1919. szeptember 10-én Saint-Germain-en-Laye-ben megkötött nemzetközi kisebbségvédelmi szerződés aláírásával vállalta, hogy fenntartás nélkül megadja azon volt német, osztrák és magyar állampolgároknak a csehszlovák állampolgárságot, akik a szerződés életbelépésének idején Csehszlovákia részét képező, vagy a békeszerződés által még megszerzett területeken laktak. Ezt követően azonban a csehszlovák hatóságok olyan megszorító intézkedéseket fogantatosítottak, amelyek lehetővé tették az állampolgárság megtagadását a számukra nemkívánatos személyektől. Történeti kutatások feltárták, hogy 1920. december végéig több mint 101 ezer személy hagyta el lakhelyét és költözött át a maradék Magyarországra, nagy részük éppen az állampolgárság megtagadása miatt. Az 1921. évi csehszlovák népszámlálás több mint 16 ezer magyar ajkú lakost rendezetlen állampolgárságúként vett nyilvántartásba. Sőt a prágai Nemzetgyűlés három magyar képviselőjét is megtagadták a csehszlovák állampolgárságot, majd megfosztották mandátumuktól és kiutasították az országból. Ez Surányi Lajos és Nagy Gyula szociáldemokrata, és Tobler János keresztényszocialista képviselőt érintette.

Az 1930-as népszámlálás idejére sem rendeződött az állampolgársági kérdés, sőt tovább növekedett a rendezetlen állampolgárságú magyaroknak a száma, amely a kutatások szerint már meghaladta a 45 ezret. Ez a kérdés gyakran terítékre került a parlamenti és egyéb politikai vitákban. A magyar képviselők ezt egyértelműen durva retorziós eszköznek minősítették, amely a magyar kisebbség számarányának csökkentésére irányul. Nos ilyen folyamatok is napirenden voltak a két háború közötti Csehszlovákiában.

Ezt a gyakorlatot a maga brutalitásával jóval felülmúlta az 1945-öt követő retorzió, amely az állampolgárság megvonása mellett, vagyon elkobzással, kitelepítéssel, kényszermunkával és gyakran internálással is járt. A hírhedt Benes-dekrétumok egyikének intézkedése éppen az állampolgárság általános megtagadását írta elő a német és magyar ajkú lakosok esetében. Itt a cél a cseh-szlovák nemzetállam kialakítása volt, amely a magyar lakosság eliminálása nélkül nem volt elképzelhető. Nos az, hogy ezt nem sikerült következetesen végrehajtani, az több tényezőn múltott. Többek között a szlovákiai magyarok ragaszkodásán szülőföldjükhöz, nyelvükhöz és egyáltalán magyar identitásukhoz.

Napjainkban, amikor az 2010-es magyarországi választások után a magyar kormányzat és parlament több évtizedes halogatás és vergődés után hozzáfogott a magyar nemzet határok megváltoztatása nélküli kulturális, szellemi és lelki egyesítéséhez, a szlovák politikai és közéletben újra felerősödtek a félelmek déli határaik tarthatósága körül. Annak ellenére, hogy magyar részről erre semmilyen törekvés sincs és Magyarország nemzetközileg sem számíthatna semmilyen javára történő határrevízió támogatására, a szlovák társadalomban állandóan, kimondva, kimondatlanul ott bujkál a félelem a határok megváltoztatásától. Tudat alatt mintha éreznék, hogy az 1920-ban hozzájuk csatolt tisztán magyar lakosságú területek megszerzése mégsem volt teljesen korrekt. Ebben a gondolkodási módban nincs különbség az egyes politikai és ideológiai irányzatok képviselői között, legfeljebb a retorikájuk más, illetve különböznek az eszközeik a magyarság eliminálására.

A 2010-es szlovákiai választások után fellépett szlovák jobbközép koalíció kormányprogramjában meghirdette ugyan, hogy megváltoztatja a Fico-féle retorziós állampolgársági törvényt, de ez végül kudarcba fulladt egyes koalíciós képviselők ellenállásába ütközve, illetve az ellenzékhez történő átszavazásuk következményeként, aminek kapcsán komolyan felmerült a kormány bukásának veszélye. A koalíciós pártok többsége, kivéve a Bugár Béla vezette Most-Híd szlovák-magyar vegyes pártot, a szőnyeg alá igyekezett söpörni a problémát. Valójában a szó szoros értelmében elsumákkolták az ügyet. Ez rámutat arra, hogy számukra sem elfogadható az, hogy a szlovákiai magyarok magyar állampolgárságot is szerezhessenek anélkül, hogy átköltöznének Magyarországra. Viszont kényelmetlen számukra a Fico-féle törvény mert élet-

belépése óta már több mint harminc szlovák állampolgár elveszítette állampolgárságát, mivel egy másik ország állampolgára is lett. Ezek közül viszont csak egy volt magyar. Most a szlovák kormány vergődik és fő a saját levében. Politikusaik pedig azon gyötrik az agyukat, hogyan módosíthatnák úgy az állampolgársági törvényt, hogy az csak a magyarok részére szabjon gátat a magyar állampolgárság felvételekor, de a többi nemzetiséget az ne korlátozza. Ebben a játszmában komoly szerephez juthat a Most-Híd párt is. De az sem kizárt, hogy a magyarfóbia és magyarellenesség szellemében a kormánykoalíció szlovák pártjai ebben a kérdésben összefognak Fico ellenzéki pártjával. Kíváncsian várjuk a fejleményeket.

A szlovákiai magyarok meglehetősen letargiával követik az eseményeket. A történelmi tapasztalatok arra intenek, hogy óvatosnak kell lenni. A (cseh)szlovák politika ugyanis eddig mindent megtorolt ami szerintük a törvényekbe ütközött. Daniel Lipsic, szlovák belügyminiszter (a szlovák Kereszténydemokrata Mozgalom tagja) nem régen azt jelentette ki, hogy ha a szlovák hatóságok tudomásul szereznek arról, hogy valaki egy másik ország állampolgárságát is felvette, és ezt nem jelentette időben, azt haladéktalanul megfosztják szlovák állampolgárságától. Szerinte a hatóságoknak megvannak a módszerei az információk megszerzésére. Hozzátette még, hogy a módszerek nem biztos, hogy száz százalékosak. Ugyan miben nem száz százalékosak? Talán arra gondolt a miniszter, hogy nem mindenben törvényesek? Mert hiszen Magyarország nem szolgáltat ki adatot senkinek a magyar állampolgárokról, ezt ugye felelős magyar politikusok többször kijelentették. Akkor csak a szlovák titkosszolgálati módszerekről beszélhetett a belügyminiszter és azok pedig ellenőrizhetetlenek. Innentől kezdve minden elképzelhető. Nyilatkozatának nyomatakául a miniszter még hozzátette, hogy a törvény (mármint a Fico-féle retorziós törvény) érvényben van. Ezt azért hangsúlyozhatta, hogy a szlovákiai magyar is tudja, merre van észak. Tudja is, és nem dől be annak a korábbi ígéretnek, hogy ők meg akarják változtatni a retorziós törvényt. A belügyminiszter fenti nyilatkozatából sugárzik az az elszántság, amely arra enged következtetni, hogy kéjjel érvényesítenék a retorziókat, ha rajtakapnának egy szlovákiai magyart hogy felvette a magyar állampolgárságot. Az egész történetnek a paradoxonja, hogy a szlovák alkotmány kimondja, hogy senki sem fosztható meg a szlovák állampolgárságától. Ez látszólag nem zavarja a szlovák alkotmánybíróságot és a szlovák politikai elitet és a közvéleményt sem, sőt még az Európai Parlament vehemens jogvédőit sem, akik oly hevesen kikeltek magukból, amikor a magyar médiatörvényt bírálták, többnyire mondván csinált okok miatt. Nos, mondja még valaki, hogy a magyarokat nem éri indoktalanul hátrányos megkülönböztetés. Ezek ismeretében nem csodálkozhatunk majd a népszámlálási adatok közzétételékor, ha Szlovákiában egyre kevesebb magyar meri majd az összefró íven vállalni a születése nyomán keletkezett eredeti nemzetiségét.

VARGA SÁNDOR

Két új főszerkesztő az MTVA-ban

A vezérigazgató minden terület vezetőjét kinevezte

(Sajtóhír) Görög Athénát gyermek- és ifjúsági, Kányádi Z. Sándort pedig a határon túli főszerkesztőség vezetésével bízta meg Böröcz István, a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap vezérigazgatója.

Az MTVA további főszerkesztőit: Barlay Tamás vallási, Gázsó L. Ferenc közéleti, Papp Dániel hír- és hírháttér, Poich Lóránd szórakoztató, Riskó Géza sport, Rockenbauer Zoltán kulturális (2011. június 1-jétől), Stein Róbert kisebbségi és etnikai.

A vezérigazgató az új területek vezetőitől nem csupán azt várja, hogy rövid időn belül ismerjék meg munkatársaikat, hanem azt is, hogy minél hamarabb tegyenek javaslatot arra, hogyan képviselik el a közszolgálati médiarendszeren belül tartalomgyártó és -megújító tevékenységüket.

Magyar állampolgársággal rendelkező, vajdasági fiatalember további tanulmányai anyagi alapja megteremtése, illetve nyelvtanulás céljából Bécsben és környékén vállalna munkát (házitanítóként, kisegítőként, felszolgálóként stb.)

Az ajánlatokat a szerkesztőségbe kérjük!

++

AZ OLVADÓ KÉTHARMAD ÁRNYÉKÁBAN

A jelenleg kormányzó Fidesz-KDNP az összes szavazatok 52 százalékával szerzett többséget a tavalyi választásokon, így kapta meg a parlamenti helyek kétharmadát. Ezt a kétharmadot azóta is szüntelen felemlegeti és ennek a felhatalmazásnak a birtokában igyekszik megteremteni az Orbán Viktor által „centrális erőterként” emlegetett, évtizedekre elképzelt egypárti uralmat. A kormánypárti hatalom bebetonozása az 1990 óta létező és működő jogállami intézmények felszámolásával, illetve drasztikus korlátozásával jár, amit ők félrevezető módon főleg jelenlegi gazdasági okokra való hivatkozással léptetnek életbe, pl. az Alkotmánybíróság jogkörének a korlátozásához is ez az indoklás.

Csak jelezni szeretném, hogy először az ú.n. médiatörvény, illetve az egypárti Médiatanács felállítása verte ki a biztosítékot belföldön és külföldön egyaránt. Nem azért mintha *ma* nem lenne sajtószabadság Magyarországon – persze, hogy van, ebbe újságírók minősíthetetlen mocskolódásai is beleférnek, mind jobb, mind bal oldalról és néha középről, így Orbán Viktor politikájának nagyon kemény hangú bírálata is. Nem, itt arról van szó, hogy a törvény (néhány hónappal később várható) életbe lépése után nem csak erkölcsi, politikai okokból is súlyosan megbírsághozható bármelyik napilap, hetilap, rádió- vagy TV-adó. Más szóval a kormánypártnak olyan médiakontrollra nyílik lehetősége, amilyen nem csak 1990 óta, de még a Horthy-rendszer „jobb napjaiban” sem létezett.

A médiatörvény alighanem a későbbben várható gazdaságpolitikai lépésekre való média-reakciókat próbálja valamennyire kivédeni, vagy kordában tartani. Márpedig ami a gazdasági fejlődést illeti, ebben a második Orbán-kormány nem mutathat fel különösebb sikereket. Miután egybehangzó nemzetközi vélemény szerint a Bajnai-kormány helyrehozta a korábbi hét évben elkövetett hibák többségét és jó állapotban adta át az országot a Fidesznek, az új kormány eleinte általában hallgatásba burkolózott gazdasági terveit illetően, s ha valamit ígért, az az általános adócsökkentés volt és az adókulcs megváltoztatása. Mármost a januárban életbe lépett 16 százalékos (tehát mindenkiire egyformán érvényes) adókulcs egycsapásra csökkentette az átlagfizetésből, illetve az alatt élők jövedelmét és csak a már amúgy is jól keresőknek kedvezett. Matolcsy Györgyék alaposan – többszáz milliárddal! – elszámolták magukat és ezt még az ú.n. „bérkommandók” bevezetésével sem lehet jóvátenni. Továbbá, mint ezt az egyik szakszervezeti vezető nemrégén kijelentette, a Széll Kálmán terv egyértelműen a mun-

kaadóknak kedvez, nem a munkavállalóknak. Még a köztisztviselőknek is villámgyorsan fel lehet mondani, minden indoklás nélkül. Ha a rendszerváltás óta kissé elfelejtődött az „osztályharc” fogalma, most ezt az Orbán-kormánynak sikerült újra felélesztenie, s az elkövetkező évek-re a munkabérből élők mindennapi gyakorlatává varázsolnia.

Ennyit az állítólagos „nemzeti egyetértés” programjáról. De nézzük a számokat: jelenleg a munkanélküliség 11.6%-os Magyarországon, magasabb, mint a Bajnai-év végén. Az egy évre számolt infláció 4.7%-os, tehát magasabb, mint tavaly ilyenkor. A növekedés kissé megindult, de korántsem olyan mértékben, ahogy azt a kormány ígérte, vagy számította. A külföldi cégekre kivetett különadó miatt lelassult a külföldi tőke beruházása Magyarországon, a 2010. év utolsó negyedében például nyolc százalékkal csökkent. A piac bizalma a jobbra-balra szinte vaktában kivetett adók miatt megingott, s a kormány kettős (más kifelé – más befelé) kommunikációja miatt nem lehet számítani arra sem, hogy a Magyarországra kötelező éves hiánycél teljesülhet. (A tavalyi hiánycél 3.8% helyett lett 4.2%, idén pedig teljesen valószínűtlen, hogy Matolcsyék ezt három százalék alá tudnák szorítani). A magas végkielégítéseknek az elmúlt öt évre visszamenőlegesen kivetett óriási adóját az Alkotmánybíróság a napokban dobta vissza, ez tehát csak 2010. január 1-jétől lesz érvényes – igaz, ezen a kormány „csak” párszáz milliót veszít. A pénz, ami a magánpénztárak „államosításából” bejött, még talán elég ahhoz, hogy az új adókulcs miatt keletkező gigászi lyukat betömje, de mi lesz jövőre? Most már a kormány is beismeri, milyen hihetetlen adósságokat halmoztak föl egyes önkormányzatok az elmúlt tíz évben – ezeknek a többsége fideszes. Ha tehát nekilátnak az önkormányzatok (igen-csak esedékes) reformjának, számos magyar vidéki város fog csődöt jelenteni. Nem könnyű kormánypárti közgazdásznak lenni ma Magyarországon, különösen akkor, ha Orbán Viktor annyira ragaszkodik a „saját” embereihez. (Lásd a botrányos esztergomi ügyet, ahol a Fidesz-frakció inkább elszabotálja a független polgármester asszony munkáját, csak azért, hogy az esztergomi választók bizalmát elvesztett Meggyes Tamás talpon maradhasson).

Mínderre még rájött a „hűsvéti alkotmány”. Kétséges, hogy az állandóan emlegetett és egyre olvadó kétharmad felhatalmazást ad-e egy olyan gyakorlatilag egypárti alkotmányra, amelyik kijelenti, hogy „1944 márciusi 19-e és a mai nap, (tehát 2011 áprilisa) közt” megszűnt a füg-

Gazdasági udvar

getlen magyar államiság. Ez jogilag értelmetlen, hiszen akkor az első Orbán-kormány is illegálisnak, ármányos cselszövés eredményének minősül! Nem beszélve az 1946-ban, nagy kigazdapárti többséggel rendelkező magyar Nemzetgyűlésben elfogadott köztársasági alkotmányról. Nem akarok kitérni az alaptörvény más vitatható kitételeire, de egyáltalán nem csodálom, hogy külföldi lapok, például a német *Die Zeit* szerint „ez az alkotmány aláássza a jogállam elvét”, illetve amit egy éles eszű hazai elemző mond, hogy „Az alaptörvény megszüntette a szociális jogállam... összes garanciáit” és ezzel lényegében tagadja az első, de különösen a második világháború óta végbement nyugati demokratikus fejlődést. Mivel kapkodva, rosszul készítették elő, nem kell „balliberálisnak” lenni ahhoz, hogy ezt az alkotmányt bárki is fejcsoválva, vagy elutasítón fogadja. Mint az 1956-os forradalom aktív résztvevője, eléggé biztosan állíthatom, ez nem olyan alkotmány, amit Bibó István, vagy akár Németh László magának érezne.

Végül valamit az olvadó kétharmadról. A mai magyar ellenzék még szétagtagolt, nem elég erős és magabiztos ahhoz, hogy előrehozott választásokra kényszerítse a Fideszt. Bár mindegyik ellenzéki párt biztos szavazóinak

száma növekszik (legutóbb az MSZP-nél a párton belüli viták ellenére már 25 százalék volt) a Szonda-Ipszos legújabb, májusi adatai szerint ma a választásra jogosultak több, mint ötven százaléka bizonytalan, nem tudja, kire szavazna, és bár a magukat biztos Fidesz-szavazóknak vallók száma még mindig negyven százalékon felüli, *az összes szavazásra jogosult-ra lebontva a párt mindössze 23 százalékon áll!* Vagyis aki gyors gazdasági javulást remélt a Fidesztől, az csalódott, s ha továbbra is csalódik, bizonyosan elfordul ettől a párttól. Már ma sem biztos, hogy ennyi támogatóval választást lehetne nyerni. Ha a dolgok így mennek tovább, három, de akár egy év múlva bármilyen lehetséges. Nagyon jelentősnek tartom a pártokon kívüli, úgynevezett „millás” ellenzék szerveződését – március 15-én láttam, milyen tömeg (és köztük mennyi fiatal!) vonult ki az Erzsébet-hídhöz, hogy ott tiltakozzon az Orbán-féle egypárti rendszer jogalkotása és mindennapi gyakorlata ellen. A pártpolitikától egyébként tartózkodók közül sokan ezekkel a fiatalokkal rokonszenveznek, nem a mindenre fejbólintó parlamenti többséggel és a legtöbb törvényt és jogszabályt erőszakosan a saját képeré formáló jelenlegi kormánnyal.

GÖMÖRI GYÖRGY

A szoborállítások kora Pozsonyban*

Mióta egy éve ünnepélyesen felavatták Svätopluk nagymorva fejedelem lovas szobrát, Szlovákiában szinte vírusként kezdtek terjedni a javaslatok, kinek kéne még szobrot állítani. Ján Kulich szobrász alkotásának megítélésére Richard Sulíknak, a Szlovák Parlament elnökének a kezdeményezésére külön szakértői bizottság jött létre. Ennek két célkitűzése volt: először is elbírálni, hogy a pozsonyi vár udvara alkalmas-e a nagymorva fejedelem emlékművének elhelyezésére. A második pedig a szobor talapzatán található felirat felülvizsgálása volt, miszerint „Svätopluk az összlovákok királya”. Ráadásul, ami igazán aggasztó: a fejedelem pajzsán látható címert a fasiszta Hlinka gárda jelvényéről mintázták. Az eset kuriózsuma, hogy a bizottság megalakulását követően egy „ellenbizottság” jött létre, amely nem helyeselte, hogy a szobrot eltávolítsák a helyéről. Mind a két testület kiadott egy nyilvános állásfoglalást, és ezzel egyelőre az ügyet „elaltatták”.

A Svätoplukot kísérő viták árnyékában újabb bombasztikus terv született. Az alig egy éve alakult Pozsonyi Szépművészeti Egyesület (Bratislavský okrásokvaci spolok) azzal a javaslattal állt elő, hogy a pozsonyi vigadó előtti téren magasodó „Ludovít Štúr és nemzetébresztő társai” elnevezésű szoborcsoportot a városatyák távolítsák el, a helyét pedig újra Mária Terézia szobra foglalja el. E helyütt érdemes kicsit visszatekinteni a múltba. A Habsburg uralkodónő kőbe vésett mását 1897-ben állították fel az egykori koronázási domb helyén. Ez volt Pozsony városának egyik hozzájárulása a milénáris ünnepségsorozathoz. 1921-ben IV. Károly utolsó és sikertelen restaurációs kí-

sérlete után a cseh legionáriusok haragja az addig megkímélt pozsonyi Mária Terézia-szobor ellen fordult. Két teljes napig tartott, míg az alkotást teljesen szétverték.

A harmincas évek végén Milan Rastislav Štefániknak, a Csehszlovák Köztársaság egyik alapítójának emeltek szobrot az egykori koronázási dombon. Röviddel a második világháború kitörése után állítólag maga Hitler távolította el a szobor mögött pilonon elhelyezett oroszlánt. „Die Katze muss weg!” – a legenda szerint így indokolta a diktátor ezt a lépést. 1954-ben követte a „macskát” Štefánik is, a burzsoá Csehszlovákia emblematiszta alakja ugyanis ellentétben állt a kommunista történelemszemlélettel. A mondas szerint a macskának hét élete van, és úgy látszik, ez a bronzba öntött oroszlanokra is érvényes. Štefánik „nagymacskája” ugyanis a csodával határos módon túlélte az idők viharát, és 1988-ban Csehszlovákia megalakulásának hetvenedik évfordulóján a Szlovák Nemzeti Múzeum épülete előtt újra elfoglalhatta a helyét egy magas oszlopon. Érdekes módon az emlékmű 1993 után egy ideig egyfajta zarándokhellyé vált azok számára, akik nem értettek egyet a csehek és szlovákok közös államának megszüntetésével. 2009 óta az oroszlán újra helyet változtatott, és Štefánik szobrának másával együtt a legújabb csupa üveg és acél pozsonyi bevásárlóközpont előtt magasodik.

Olyan városban, ahol a szlovák történelem egyik legkiemelkedőbb személyiségének emlékművét pláza tőszomszédságába helyezik el, és egy soha nem létezett királyság uralkodójának emelnek szobrot a vár előtt, talán már nem is meglepő, hogy a Mária Teré-

zia-szobor háttérében sem nemes szándék húzódik. A város képének kialakítása jó ideje nem a várostervezők átgondolt munkájának eredménye, hanem nagyrészt az ingatlanfejlesztő vállalatok kénye-kedvére van bízva. Magyarán: a pénz beszél. A Pozsonyi Szépművészeti Egyesület fő szponzora az egyik ilyen „cápaként” viselkedő társaság, melynek élén Boris Kollár áll. A Szlovákia-szerzte ismert nőcsábász rádiós- és televíziós társaságok tulajdonosa, és cége nem csak Pozsonyban, hanem az egész országban igyekszik megkaparintani a legjobb ingatlanokat.

Műemlékvédők körökben „nyílt titok”, hogy a Mária Terézia szobrát szorgalmazó akció háttérében igazából az áll, hogy Boris Kollár és cége szeretne szert tenni több belvárosi ingatlanra. Ennek „csupán” annyi az akadály, hogy az épületek túlnyomó része műemlékvédelem alatt áll, így az ingatlanfejlesztő társaság nem alakíthatná őket át kénye-kedvére. Viszont, ha sikerülne keresztülvinnie azt, hogy a Duna-parton, az egykori Esterházy-palota szomszédságában található Štúr-szobrot áthelyeztesse, elvileg szabad kezét kaphatna, hogy több ilyen jellegű akciót hajthasson végre.

Svätopluk és Mária Terézia szobra élénk közéleti vitákat váltott ki, amelyek folyamán elhangzott az is, hogy mind a két esetben nem a reális történelmi tények szolgáltattak alapot a szoborállításához. Mária Terézia szobrát a „rég háromnyelvű Pozsony” nosztalgiaja lengi körül. A kérdés azonban az, hogy valójában hogyan viszonyulnak a szlovákok a latinul, németül és magyarul (is) beszélő múltjukhoz? A válasz meglehetősen kijózanító: a szlovákok jóformán nem tudnak mit kezdeni ezzel a múlttal, nem tartják a magu-

kénak. Egyszerűen azért nem, mert nem értik a nyelvet, amin ezen a múlt hozzájuk szól, érthető módon nem tudnak azonosulni sem a magyar, sem a német identitással. A Habsburgok évszázados uralma sem hagyott mélyebb nyomot a történettudatban. Ez figyelhető meg a minden év szeptemberében megrendezett pozsonyi koronázási ünnepségek felelevenítésének alkalmával is. A szlovákok nagyszabású kosztümös játéknak tartják a rendezvényt, Szent István koronája pedig érdekes rekvizitum számukra.

Tomás Garrigue Masaryk, a két háború közötti Csehszlovákia elnöke azt mondta, egy államnak legalább ötven évébe telik, míg fejlett demokráciává alakul. Arra viszont senki nem tud választ adni, mennyi időbe telik, míg egy nemzet megtanul objektívan viszonyulni a múltjához? A sokszor felhozott érv, hogy a szlovákok fiatal nemzet, és csak most írják a saját „nemzeti történetüket”, véleményem szerint kifogás, a hibák, tévedések, ostoba állítások elfedésére szolgál. Sokkal inkább hiányzik a kritikus hang, a bátorság, a szókimondás, hogy nyíltan beszéljünk a fájdalmas pontokról, a sötét helyekről, a kontroverz személyiségekről. A mítoszok és legendák bronzba öntött torzképe Svätopluk fejedelem szobra. A szlovákok hajdani „fényes” múltjáról szőtt mese annyira makacsul tartja magát a köztudatban, hogy még a nem nacionalista beállítottságú jelenlegi kormány sem mer hozzányúlni a szoborhoz, amely ezt a téveszmét jelképezi.

FUNDAREK ANNA

*) A 2011. április 1-jén Bécsben megrendezett Kerekasztal Beszélgetésen felolvasott előadás összefoglalója.

Találkozó – kihívás és megtiszteltetés

Minden szerkesztőség számára kihívás és egyben megtiszteltetés, ha közvetlenül, szemtől szembe találkozhat olvasóival. A szerkesztőség munkatársai, újságírói ugyan írás, szerkesztés közben szüntelenül, mégha képletesen is, de maguk előtt látják olvasóikat, akikért dolgoznak, akiknek rokonszenvét és elismerését szeretnék megnyerni, a személyes találkozásnak azonban mindig sajátos hangulata van. Valamennyi sajtóterméket az olvasók életnek, érték történik minden erőfeszítés, amely egy lapszám elkészítését kíséri. A lapok készítői jól tudják ezt, az olvasók az eredményt látják. Ezért hasznosak és szükségesek a találkozások, amelyek mindkét felet gazdagítják, és közben fontos részletekre, a lapszerkesztés mellett életünk, sorsunk gondjainak megvitatására is alkalmat adnak. Így volt ez a Bécsi Napló szerkesztőségének legutóbbi találkozásán is, amelyre április 7-én a felvidéki Komáromban került sor.

Török Ágnes, a Csemadok komáromi helyi szervezete titkárának és elnökségi tagjának szervezőmunkáját dicséri, hogy sokan voltak kíváncsiak a rendezvényre, akik valamennyien évek óta olvasói a lapnak. Stubendek László, a Csemadok helyi szervezetének elnöke köszöntötte a vendégeket, a folyóirat képviselőit, Deák Ernő főszerkesztőt, a lap munkatársait, Ferenczy Klárát, Benyák Máriát, Deák Sonját, Szakály Sándort és Varga Sándort. Deák Ernő főszerkesztő az immár 32. évfolyamába lépett folyóirat indulásáról beszélt, az elődökről, akik nélkül a lap nem jöhetett volna létre, és akiknek örökségét kötelességünk továbbvinni. Hanák Tibor nevét mindenképpen meg kell említeni, de nem szabad elfeledkezni arról a honfitársunkról sem, aki soha nem kívánta neve nyilvánosságra hozatalát, de amikor harminckét évvel ezelőtt az első lapszám nyomdaköltségének megtérítése felmerült, nagylelkűen vállalta, kifizette az összeget. Az ilyen áldozatvállalást akár hőstettnek is minősíthetjük, hiszen egy új lap indulásánál soha nem lehet tudni, milyen lesz a jövője.

A főszerkesztő szólt az identitástudat fontosságáról, megmaradásunk szükségességéről, amely ugyanúgy érinti a bécsi, az ausztriai magyarokat, mint a határokon túl élőket, bennünket, felvidéki magyarokat is. Nagyon találóan a fantomfájdalmakat említette, amelyek ugyan kellemetlenek, de legálább jelzik, hogy még vagyunk, élünk, húsunkba markol, velőnkig hat a megkülönböztetés, az elszenvedett sérelmek. Ehhez hasonlította a határokon túl élők sérelmeit, fájdalmait, hangsúlyozva, hogy amíg azok vannak, mi is vagyunk.

Varga Sándor reprezentatív összegzést végzett arról, milyen lényeges, a felvidéki magyarságot érintő cikkek, írások jelentek meg az elmúlt időszakban. Így több cikk elemezte a meciári időszakban a felvidéki magyarságot ért sérelmeket, a méltatlan módon leváltott igazgatók ügyét, az érték szervezett megmozdulásokat. Akkor ezek az írások lélekerősítőként hatottak a sokszor hitüket veszített, elbizonytalanodott embereknek.

Ferenczy Klára a Közöttünk élnek rovatban évek

óta minden lapszámban bemutat egy-egy olyan egyént, aki politikai okból, vagy családi körülményei folytán hazája elhagyására kényszerült, mégis megtartotta magyarságát, és elismert pályát futott be, komoly sikerek birtokosa. Ez év elején pedig exkluzív interjút készített Magyarország új köztársasági elnökével, Schmitt Pállal. Ferenczy Klára interjúalanyai felkutatásának történeteit mesélte el, amelyek olykor egészen kalandosak, olykor véletlenszerűek, és felvázolta jövőbeli terveit is. Mindenképpen folytatni akarja az olvasók körében nagy népszerűségnek örvendő portrészorozatot, és talán nem is olyan sokára napvilágot lát az eddig megjelent beszélgetéseket tartalmazó kötet is a beszélgetőpartnerek portréival, elegáns kivitelben.

A Bécsi Napló küldetését foglalta össze Szakály Sándor. Rámutatott a lap objektivitására, kiegyensúlyozottságára, bizonyítja ezt, hogy egyaránt foglalkozik a magyar belpolitikai élet legfontosabb történéseivel, bár kéthavonta megjelenő lapként nem tud és nem is akar aktualitásokkal foglalkozni, a bécsi és ausztriai magyarok rendezvényeivel, valamint a világban szétszórtnan élő magyarság sorskérdéseivel. Így valósul meg az a gondolat, hogy a folyóirat ugyan Bécsben jelenik meg, de szól a világ összes magyarjához.

A folyóirat bemutatkozása után a találkozó résztvevői, az olvasók részéről sem maradt el a megnyilatkozás. Többen elmondták, meghatározó élmény volt számukra, amikor az 1990-es évek elején először találkozhattak a bécsi magyarok egy-egy képviselőjével, részt vehettek egy-egy rendezvényükön. Elismerően szóltak a lapról, amely számukra egyedülálló hírforrást jelent, mást, mint a hazai és mást, mint az anyaországi lapok, tévék, rádiók. Beszámoltak a felvidéki magyarság égető gondjairól, és a helyi magyarok legfrissebb fájdalomáról. A találkozó előtti napokban ugyanis a Komárom egyik legforgalmasabb pontján álló, nemrég felújított Szent Rozália templom épületében, a kupola alatt levő magyar feliratot – Szent, Szent, Szent, Szent A Seregek Ura Istene – lefestették, eltüntették. A Műemlékvédelmi Hivatal indoklása szerint az eredeti 1840-es állapotot kell visszaállítani a templomban, az említett magyar felirat pedig 1940-ben vagy 1970-ben került a falra. A magyar szöveg eltüntetésé egyértelmű szándékot takar, ezért több egyén és polgári társulás is tiltakozott ellene, és annak visszaállítását követelte. A Bécsi Napló és komáromi olvasóinak találkozásán valamennyi résztvevő, elsőként a folyóirat képviselői, ugyancsak csatlakoztak a tiltakozókhoz. A tiltakozók tábora azóta tovább szélesedett, és mindenki kíváncsian várja a megoldást, amely nem lehet más, mint a magyar felirat újrafestése.

Ez az eset is pontosan megmutatta, hogy a bajban számíthatunk egymásra, és a személyes találkozókon van miről beszélünk. Az olvasók árnyaltabb képet kaptak a lapkészítés felelősségéről, és a szerkesztők is visszaigazolást, hogy jól teszik a dolgukat. Köszönjük komáromiak!

(bm)

Erdély legnagyobb tudományos diákszemléje

(KMDSZ-közlemény) **Rekordszámú, 228 dolgozat, 270 résztvevő és több mint százötven díjazott a vasárnap este ünnepi gálaesttel véget ért XIV. Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia mérlege. Erdély legnagyobb tudományos magyar diákszemléjén 27 szekcióban több mint száz szakember zsűrizett, akik nyolcvan dolgozatot a két év múlva Magyarországon megrendezésre kerülő 31. Országos Diákköri Konferenciára javasoltak.**

Az idei rendezvényt olyan szakteknintélyek tisztelték meg jelenlétükkel, mint dr. Andrei Marga, a Babes-Bolyai Tudományegyetem rektora, aki elismerését fejezi ki, amiért a magyar egyetemi közösségnek sikerült ilyen hosszú éveken át nemcsak megőrizni, hanem erősíteni is a tudományos megmérettetés hagyományát vagy dr. Mészáros Tamás, a Budapesti Corvinus Egyetem rektora, aki örömet fejezte ki, hogy az „önkéntes megmérettetés” tradíciója virágzik Erdélyben. A konferencia fővédnöke dr. Pálinkás József, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke volt.

A Babes-Bolyai Tudományegyetem, a Kolozsvári Magyar Diákszövetség (KMDSZ) és a Kolozsvári Magyar Egyetemi Intézet által szervezett tudományos verseny szimfonikus koncerttel egybekötött záróünnepségén Talpas Botond, a KMDSZ elnöke azt mondta: büszke rá, hogy mára az ETDK egy fontos mérföldkő az erdélyi

kutatók tudományos életében és ígéretet tett arra, hogy a diákszervezet jövőben is megszervezi a szakmai rendezvényt. Vetési Imola, a konferencia stratégiai koordinátora szerint a szervezőkre és versenyzőkre egyaránt igaz volt, hogy mertek álmodni, így az ötletgazdák lelkesedése visszatükröződött a dolgozatok szerzőin is.

Bécsi Napló-est Egerben

Az **Agria** c. folyóirat meghívására május 20-án Egerbe látogatott a Bécsi Napló három munkatársa. **Ködöböcz Gábor**, a folyóirat főszerkesztője fogadta és üdvözölte a megjelenteket a Kálvin Házban, **Püski Imre** gondnok látta el a vendéglátó feladatát. **Szakály Sándor** mutatta be a **Bécsi Naplót**, **Deák Ernő** a lap „műhelytitkairól” számolt be. **S. Csoma János Lélekkötő** c. verseskötetéből olvasott fel, Ködöböcz Gábor elismerő szavakkal méltatta a kötetet. Jelen volt a Bécsi Napló két magyarországi munkatársa is, **Kelemen Erzsébet** és **Cseh Károly**. Mindketten elmondták, hogyan kerültek kapcsolatba a szerkesztőséggel és hogyan vélekednek az újságról.

Viszontlátogatásra az ősszel kerül sor, ekkor a Bécsi Napló látja az Agriát Ausztriában vendégül.

Hagyományörző nagytétényiek

Hármas jubileumot ünnepeltek május idusán, háromnapos rendezvénysorozat keretében Budapest XXII. kerületének legdélibb részén, a sváb hagyományokat napjainkban is lelkesen őrző Nagytétényben. Háromszáz esztendeje történt a település török uralom utáni ismételt betelepítése. Újraalakulásuk 20. évfordulóját tartották az eredetileg 100 évvel ezelőtt létrehozott Nagytétényi Polgári Kör tagjai – Németh Zoltán országgyűlési képviselő, a kerület vezetői és környékbeli civilszervezetek küldöttei jelenlétében – a ma a Kör üzemeltetésében kultúrházként működő, egykori Szelmann vendéglőben.

Az első napon az általános iskolás diákok vetélkedő keretében számoltak be helytörténeti ismereteikről. Azt követően pedig szombaton reggel 9 órától a Südoffen Blaskapelle ténzenével fogadta a jubileumi rendezvény megnyitó ünnepségére érkezett vendégeket. Lászlóné Varga Éva elnök ünnepi beszédében kiemelte, hogy a maroknyi társasággal 1991-ben újjáalakult Nagytétényi Polgári Kör létszáma több százra bővült, s az önkéntes elhatározásból létrejött civil szervezet legfontosabb céljai között tartja számon a német ajkú elődök hagyományainak folytatását, a történelmi emlékek őrzését, és a kultúráteremtést. Az évek során társadalmi összefogással folyamatosan felújított Szelmann-Ház küllemével is szolgálja azt a követelményt, hogy közművelődési feladatot csak kulturált körülmények közepette lehet tisztességgel ellátni. Karsay Ferenc alpolgármester köszöntőjében a személyes emberi kapcsolatok összekötő szerepének fontosságát hangsúlyozta, kiemelve a környezetkultúra javításának belső igényét, ami a híd szerepét tölti be ember és ember között. Dr. Szirtes Edit a XXII. kerületi Német Kisebbségi Önkormányzat üdvözlését és ajándékát adta át a Körnek. A „20 év emlékei”-t bemutató tárlathoz helytörténeti kiállítás is csat-

lakozott, s a városrészt kiemelkedő tevékenységet végzők munkáját Pató Róza szobrászművész „Nagytétényért” emlékérmével ismerték el. A „Jubileumi Cuveé” bor bemutatása, majd Györffy Gergely hegedűművész, a Budafoki Fúvósegylet, a Nagytétényi Dalkör fellépése, különféle sport- és táncbemutatók sora, valamint az esti órákig tartó tánc-ház színesítette a programot.

Leánya jelenlétében avatták fel a nagytétényi születésű Romhányi József (1921–1983) író, költő – Várkonyi István kőfaragó készítette – emléktábláját az utánoszhatatlanul pergően élénk ritmusú és rímelésű humoros versei, opera librettói nyomán elhunytá után is változatlanul népszerű irodalmár szülőházának falán. Szabolcs Attila polgármester bejelentette, hogy a Koltói Anna utcát, amelyben az író szülőháza áll, a jövőben Romhányi József utcára keresztelik át. A rendezvénysorozat a helybeli vállalkozók, lakálpatrióták összefogásából ízléses kivitelben felújított, a térségben közkedvelt „Szent Flórián” ivókút ünnepélyes átadásával zárult a Petőfi utcában. A több mint hetven esztendeje működő, természetes nyomású kút 80 méter mélyről szolgáltat a vezetékessel alacsonyabb nitrát tartalmú artézi vizet.

A Nagytétényi Polgári Kör szerepe elvitathatatlan a helyi szellemi és tárgyi értékek továbbfejlesztésében, a sváb hagyományok megőrzésében. Ilyen például a bortermelő vidékeken megszokott szüreti felvonulás és mulatság. Befejezésül idézzük a rendezvényen felszólalók doayenje, a 92 esztendő Dr. Mercz Árpád díszpolgár intő gondolatait, aki a környékbeli szőlővidék bécsiek által is kedvelt nedűjével kapcsolatban említette azt az örök igazságot, hogy a borban a nóta, a vídamság, a szerelem, az igazság és a vigasz mellett a mérték lett a legmélyebben elrejtve, s leginkább az utóbbit tanácsos feltétlenül keresni benne.

ZSIRAI LÁSZLÓ

Közművelődés Szlovákiában Magyar nyelvű rádió- és TV-adások

A SZLOVÁK KÖZSZOLGÁLATI MÉDIA az anyanyelvű műsorszórás néven biztosítja a Szlovák Köztársaságban élő nemzetiségek és etnikai csoportok sokoldalú tájékoztatását. A kisebbségi nyelvek használatáról a szlovák médiában jelenleg a 2003. évi 619-es számú *Törvény a Szlovák Rádióról*, ill. a 2004. évi 16. számú *Törvény a Szlovák Televízióról* rendelkezik. E törvények kimondják, hogy a közszolgálati tömegtájékoztatási eszközök feladata a kisebbségek nyelvén való műsorsugározás.

A SZLOVÁK RÁDÍÓ 1928 óta sugároz magyar nyelven, 2000-től az adás hivatalos neve: Pátria Rádió. A Pátriáról elmondható, hogy „rádió kicsiben”, hiszen szinte minden műfaj képviselve van műsoraiban. A híradástól a publicisztikán, az ifjúsági és vallási műsorokon, zenei programokon keresztül egészen a hangjátékokig, kb. 60 különféle rádiós műsort szolgáltat és aktuálisan reagál minden komoly politikai és társadalmi problémára. A Pátria rádió 2009. február 2-től ultrarövid hullámon (közismerten: URH-n) sugároz. Az áttálás számos hallgatónak komoly gondot okozott, mivel Dél-Szlovákia több magyarlakta régiójában az adó URH-lefedése nem volt biztosítva és átmenetileg az adás sem volt fogható. Ez elsősorban Pozsony és környékét, a Nagyszombati Kerület déli részét, valamint a Kassa-vidéki régiót érintette. A magyar adás több hónapos „süket” időszak után májusban, ill. júniusban újra fogható lett a nyugat-csallóközi és a Kassa környéki régióban is. Az egyetlen megoldatlan kérdés Pozsony teljes lefedése. A Pátria rádió adása az interneten, valamint a kábel-szolgáltatásokon és az Astra 3 satelitadón keresztül is fogható. A rádió adás-idejét illetően pozitív változás állt be. 2008 februárjában napi 8 órában volt hallható a műsora. 2009. február 2-től napi 12 órát (reggel 6 órától 18 óráig) sugároz. A hétköznapokat érintő bővítés így 50 százalékos lett. Az eltelt évtizedek alatt a magyar adás sok mindent elért, hiszen 81 esztendővel ezelőtt csupán napi 5 percben szólat meg magyarul. A műsorbővítés megköveteli a rádió fejlesztését is, ami nemcsak a műszaki felszereltségre vonatkozik. Both Enikő, a Pátria igazgatója a jövő évben szélesíteni kívánja a műsorkínálatot,

mivel hiányoznak még a rádiójátékok, a nagyobb lélegzetű komolyzenei műsorok, az irodalmi felolvasások, s többeet szeretnének foglalkozni a gazdasági és EU-s témákkal is.

A PÁTRIA RÁDÍÓ A MAGYAR hallgatók körében közkedvelt. A felmérések szerint az adót 127 ezer ember, azaz Szlovákia lakosságának 2,9 %-a hallgatja rendszeresen. Ez elsősorban a sokrétű műsorszerkezetnek köszönhető, és nem utolsósorban annak, hogy olyan riportokat, információkat közöl, amely a szlovákiai magyar közösséget érinti.

A SZLOVÁK KÖZSZOLGÁLATI TELEVÍZIÓ (STV) 1983 óta sugároz magyar nyelvű hírműsorokat. 1999-ben a magyar adás önálló szerkesztőséget kapott. Jelenleg a magyar adást a Szlovák Televízió 2-es csatornája sugározza. Adásidejét hétköznapokon a napi hétpérces „*Hirek*” tölti ki, szerdai napokon félórás magyar nyelvű programmal jelentkezik, amelynek címe „*Magyar Magazin*”, valamint a kéthetente jelentkező „*Terítéken*” című publicisztikai műsor. A szerkesztőség terveiben szerepel a műsoridő bővítése. Ezáltal ugyanis lehetővé válna olyan dokumentumfilmek bemutatása, amelyek a dél-szlovákiai régió jellegzetességeivel, aktuális problémáival foglalkoznának. A teljes tájékoztatás céljából a szerkesztőség szorosan együttműködik a városi tv-adókkal, a szlovákiai magyar írott és elektronikus sajtóval, de a határon túli televíziókkal is tartja a kapcsolatot. A szerkesztők fő célja a szlovákiai magyar közösség igényeit kielégíteni, ugyanis csak ezzel lehet növelni a nézettséget. Jelenleg a felmérések szerint a magyar adás nézettsége 4000–40 000 között mozog.

A DÉL-SZLOVÁKIAI TELEPÜLESEKEN a helyi tévéstúdiók is sugároznak magyar nyelvű műsort. Az államnyelvről szóló törvény értelmében azonban magyar nyelvű műsort a helyi rádió- és televízióadók csak azzal a feltétellel sugározhatnak, ha előtte vagy utána az államnyelven is elhangzik, vagy pedig a műsort szlovák nyelvű felirattal kötelező ellátni.

Meg kell említeni azt is, hogy Dél-Szlovákiában jól foghatók a magyarországi rádió- és tévéműsorok és a felmérések szerint a szlovákiai magyarok ezeket részesítik előnyben.

DR. KÖRTVÉLYESI KLAUDIA

SZERBIAI (MAGYAR) MOZAIK

Balkáni tangó – haladóknak

(2011. május 05.) A választási kampány elkezdődött? Avagy talán a legutóbbi, 2008-as voksolások óta be sem fejeződött? Ezt pontosan megállapítani Szerbiában nem lehet. De most, a szocialista-demokrata koalíció 4 éves hatalmának utolsó évében „besűrűsödni” látszanak az események, s egyre többen gondolják úgy, itt az ideje kiírni az előrehozott választásokat. Hogy az milyen terhekkel jár az amúgy is foghíjas költségvetésre, s milyen eredményeket hoz, megjósolhatatlan.

A „szerb Gandhi”

A közvélemény-kutatások Tomislav Nikolic pártjának, a Szerb Haladó Pártnak az előretörését állapítják meg. Hogy éppen hány százalékkal vezet a Boris Tadic államfő irányította Demokrata Párt, a szocialisták vagy éppen a Szerb Radikális Párt előtt (melynek nem oly rég még éppen Nikolic volt az alelnöke) az attól is függ, hogy ki rendelte meg a népszérüségi vizsgálatot. Akad, amely csak pár százalékos fölényt regisztrál, másik kétszer annyi szavazatot jósol a Haladó Pártnak, mint a demokratáknak. Legyen bárhog is, az eredmények láttán Nikolic úgy érezte, áprilisban ideje lesz egy újabb, a februárhoz hasonló méretű nagygyűlést tartania Belgrádban. Ezen követelte az előrehozott választások kiírását. Hogy szavainak nagyobb nyomatókat adjon, a tüntetés után éhségsztrájkba kezdett. Elhatározta, hogy akarata teljesüléséig nem vesz magához ételt, s szomját sem oltja vízzel. Nikolic a tüntetés eme formáját 3 napig bírta, aztán kórházba került. A „szerb Gandhit” nyugodt helyre szállították, ugyanis a kórház ellen éppen csődeljárás volt folyamatban, ennek következtében már hetek óta nem fogadott betegeket. A kongó kórteremben Nikolicon pusztán egyetlen páciénstársat kapott. (Akit viszont egy csapásra az érdeklődés homlokterébe került betegársa révén.) Látogatója annál több akadt, családja mellett helyettese, Alexander Vucic is ápolgatta. A haladók elnöke, meglehet Vucicnak köszönhetően, gyorsan elhagyhatta a kórházi ágyat. A hűsvétot (Uskrs) már baráti körben töltötte s a bójt napjaival az éhségsztrájk ideje is (úgy tűnt) elmúlt. Pedig Tadic államfő nem írta ki a választások időpontját, noha már előzőleg is utalt arra, ha év végéig Szerbia elnyeri az uniós tagjelölti státuszt, akár a Mirko Cvetkovic-vezette kormány le is köszönhet. Előre hozott választásokról tehát először Tadic tett említést.

Osztrák meglepetés

Más jelenségek is sejtelmi azonban, hogy az emberek meglegelték a hatalmon lévő kormányt, melynek regnálását a sikertelen magánosítások, a magas infláció (11%), a növekvő munkanélküliség (19-22%) és újabban a sorozatos tüntetések jellemzik. Az egyik legnagyobb tiltakozást március 23-ára hívták össze az állami szektorban dolgozó közalkalmazottak. Tanárok, kommunális munkások, az igazságügyben dolgozók, a rendőrök, ápolók és orvosok vonultak utcára. Minden eredmény nélkül. Fizetésük csak a megszabott mértékben növekedhet, azaz csökken, mivel az infláció mértékének még felét sem éri a bérémelesük. Az állam mégsem adhat többet, hiszen a kassza – üres. Számítások szerint a szerbiai államadóságnaponta 6,7 millió euróval gyarapszik (másodpercenként 77 euróval), s újabb és újabb kölcsönök felvételére kényszerül. S ezen még Vlagyimir Putyin orosz kormányfő sem segíthet, aki március derekán látogatott Belgrádba. Putyin miniszterelnök balkáni körutazása során Szlovéniát érintve érkezett Szerbiába, ahol Tadic államfővel és Cvetkovic miniszterelnökökkel a kiéptített Déli Áramlat nemzetközi gázvezetékéről és Koszovó kérdéséről tárgyaltak. (A Déli Áramlat (mellyel kapcsolatban felreppent a hír, hogy pénzsűke miatt megvalósíthatatlan marad) Szerbián keresztül juttatna földgázt, Magyarország érintésével, Ausztrián át Nyugat-Európába. Ki tudja, talán az egy évvel ezelőtt felvett 200 millió dolláros orosz hitelről is szót váltottak. Végso reményként a legtöbben a Szerbiai Telekom eladásában reménykednek. Szerbia 1.4 milliárd eurót várt az állami tulajdonban lévő cég 51 százalékáért, s noha több külföldi telefontársaság is érdeklődött, végül egyetlen, a Telekom Austria nyújtott be ajánlatot. Kellemetlen meglepetés érhetne a borítékot felbontó belgrádiakat, hiszen az osztrák cég csak 1.1 milliárd eurót fizetne, a megmaradó részt beruházásokra fordítaná az elkövetkező 9 évben. Szerbia a mai napig nem tudott dönteni, hogy a költségvetésnek hiányzó milliókat elfogadja-e (s ekkor még a törvényeket is változtatni kell, hiszen az osztrákok már jelen vannak a szerb kommunikációs piacon), vagy nemet mondanak az áron aluli ajánlatra? Hajlandó-e a pályázó magasabb összeget fizetni? A haladók nem vártak a válasza, a bójtból „feléledt” Nikolic bűnvádi feljelentést tett a miniszterelnök, a gazdasági miniszter, a pénzügyminiszter és két államtitkárral szemben, mondván hivatali helyzetükkel visszaélve lehetővé tették a Telekom Austria szá-

mára, hogy egyedülként pályázzon. De nem csak a haladók félnek a milliós összeg „hatásaitól”. Kétséges, hogy a demokraták vajon mire költik el (ha egyáltalán megkapják) a Szerbiai Telekom után járó pénzt. Félő, hogy a választási kampányukra használják fel.

Cseresznyepolitika

Akiknek viszont mindezen visszaélésekről tudósítaniuk kellene, a félelem árnyékában élnek. Az újságírók egzisztenciáját tönkretelheti akár egy-egy „rossz” mondat is. A szerbiai hírlapíróknak 48 százaléka véli úgy – mondhatni: vallotta be –, hogy munkája közben vagy cenzúrának van kitéve, vagy öncenzúrát gyakorol. Amely szerkesztőség viszont nem hajlandó erre, az könnyen a Danas újság sorsára juthat. Egy cikk kapcsán, melyet a Danas – másik két lap példájára – átvett csupán, rendőrök perelték be az újságokat, mondván, valóságatlanságot állítottak. A bíróság igazat adott nekik. Ám a tetemes büntetést egyedül a Danasnak kell kifizetnie, s miután ezt megtette, azután perelheti a másik két lapot. A belgrádi Fellebbviteli Bíróság döntése érthetetlen, a sokszor bíráló hangnemben cikkező újságot, Verica Barac, a korrupcióellenes tanács elnöke szerint meg akarják fullasztani. Az elhallgattatásnak kevésbé furfangos módját választották azok a személyek, akik megverték Szögi Csabát, a Magyar Szó napilap munkatársát. Vélhetően Szögi írói munkássága, s az interneten tett egyes megjegyzései szúrták a szemét azon magyar személyeknek, akik Óbecsén, a Középiskolások Művészeti Vetélkedőjén megrugdosták az újságírókat. („Rendes” esetben nem kellene hangsúlyozni, hogy magyar vert magyart, de kisebbségi helyzetben, a félreértések elkerülése végett szükséges. Ez is egy jellemzője a vajdasági létnek.)

De nem csak nemzeti vagy politikai alapon verekedhetnek össze az emberek, de „cseresznyecsemete”-alapon is. Erre példát azok a belgrádiak mutattak, akik a Japán földrengés áldozatainak emlékére összehívott rendezvényen mentek ököltre. A szerb-japán baráti társaság ugyanis 1001 cseresznyefa csemetét szándékozott szétosztani a tömegnek. Azonban vagy cseresznyefából volt kevés, vagy a japánokból való szolidaritás volt túl „buzgó”, de az emberek egymásnak estek. Belgrád a múlt évi meglefelvonulás óta nem látott ekkora csetepatét!

Balkáni tangó

Ugyancsak jól vezet le az emberekben összegyűlt feszültséget Svetlana Raznatovic, ismertebb nevén Ceca, a híres-hírdelt balkáni tangók, édes-bús hangú „gyöngye”. Cecát ugyanakkor nem csak a szerb társadalom szereti, de az alvilág is. Férje, Zeljko Raznatovic Arkan az egyik legveszélyesebb bűnöző volt a 90-es években. Paramilitarista szervezeteke vezetőjeként számos gyilkosságot tervezett meg, vagy hajtott végre önkézevel. Azonban Ceca sem sokban maradt el mögötte. Férje halála után 4 millió márkát és 3,5 millió dollárt tulajdonított el egy belgrádi futballklubtól. Emellett fegyverkereskedelemmel is valódoják. Az ügyesség nyolc évig tárgyalta ügyét, de ennek ellenére igen kedvező ítéletet hozott: Ceca, egy vádalkunak köszönhetően pusztán 1.5 millió euró befizetésére köteles. Ha a bíróság is elfogadja az alku, akkor az összeg az állami kincstárba fog vándorolni. A műnépdal-énekesnő ügye felháborította a lakosságot, hiszen jól látszik: a közelgő választások miatt nem akarja összekötöni a bajszot a kormány a Cécához hű „erőkkel”. Talán mindezen felvázoltakat látva gondolta úgy a 2000-es rendszerváltáskor aktív Otpor nevű szervezet, hogy ideje újból felemelni a hangjuk. Novi Otporként (Új Ellenállás), mint polgári tömörülés kíván kiállni a megtorpanó reformok és a 90-es évek átvilágítása mellett.

Damjanich-affér

Az emberek elszegényedéséből eredő feszültség egyik politikai megmutatkozásként értelmezhető az az elkeseredett harc, melyet a Szerbiai Demokrata Párt tartományi képviselői folytattak az adai Damjanich-emlékmű ellen. A Damjanich János honvéd vezérőrnagy előtt tisztelgő alkotás amiatt gerjesztett feszültséget, mert egyes szerb pártok, még a szélsőségesnek igazán nem mondható Vajdasági Szociáldemokrata Párt szerint is: az aradi vértanú Damjanich – gyilkos. Állításuk szerint a háborúban civileket és asszonyokat öleltet meg, így szobrot állítani számára erkölcselenség. Emiatt takarták el nejlonfóliával az SZDP képviselői. Az adai képviselő-testület viszont kiállt az emlékmű mellett. Az alkotás marad.

Lefejezett televízió

A Vajdasági rádió és Televízió (VRTV) vezetősége viszont „megy”. Történt ugyanis, hogy Putyin kormányfő látogatásának idején, a megbeszélésről készített híradóban, a kezelgető politikus képe alatti felírásban az állt: Potvrda neprijateljstva (‘Az ellen-

ségeskedés igazolása’), a Potvrda prijateljstva helyett. A híreket a belgrádi anyatelevízió is átvette. Ezen apró „ne”-betoldás miatt előbb a mulasztásért felelős újságírónt bocsátották el, majd az egész médiához vezetőségét.

Végre megnyílt azonban a vajdasági iroda Brüsszelben. Ám Belgrád továbbra sem érti, hogy mért olyan fontos ez a Vajdaságnak. Nem hiszik ugyanis, hogy önálló képvisellel több befektetőt tudnának Szerbiába csábítani. Ugyancsak a Vajdasághoz kötődő hír, hogy márciusban megtartotta első ülését az 1941 és 1948 közti szerb–magyar vérengzések áldozatainak kivizsgálásáért felelős, a két ország történeészeiből felálló bizottság. De ezen kutatások elvégzése is szúrhatta valakiknek a szemét, hisz a munkára egy fia garast sem biztosított a szerb állam. A szabadkai színház viszont idén 80 millió dinárt kap a Tartományi Nagyberuházási Alaptól. Ettől függetlenül 2012-ben biztosan nem fog elkészülni a már 4 éve „épülgető” létesítmény.

Hat iskolatáska

Szintén a Délvidéket érinti annak a közel 100 ezer személynek a sorsa, akiket Nyugat-Európából a tolonc-egyezmény értelmében visszatelepítettek Szerbiába. A tapasztalat az, hogy a koszovói, dél-szerbiai lakosok megállapodnak az északi tartományban, s ott alapítá-

NAGY KÁROLYRA EMLÉKEZVE (1934–2011)

“Nemsokára itt a kaszás” – mondogatta Karcsi, aki május 24-én lett volna 77 éves. De a nagy kaszás nem volt türelmes. Május 3-án, 16 óra 39 perckor, elragadta őt. Bár Karcsi már több hónapja az ágyat nyomta, senki sem gondolta, hogy állapota végzetes lehet. Még a halála előtti estén is vidáman beszélgetett a látogató családtagokkal. Reggelre egy vérrög elakadása nagy kiterjedésű vérömlenyt okozott agyában, amin már nem lehetett segíteni.

„Dr. Nagy Károly a szociológiatudomány professzora, a Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja 1956-ban hagyta el Magyarországot, azóta az Amerikai Egyesült Államokban élt. Az 1999-ben Magyar Köztársaság Érdemrenddel, 2004-ben Bethlen Gábor-díjjal kitüntetett egyetemár egész életét és munkásságát a magyar nyelvnek, a magyar kultúrának szentelte. Ápolta és gondozta az amerikai magyarság körében a hazai hagyományokat. A XXI. Század Társaság által alapított Hazám-díj kitüntetésben részesült, melyet a Magyar Tudományos Akadémián 2009 novemberében adtak át. A rendszerváltoztatás óta vendégprofesszorként magyar egyetemeken is tanított.”

Dr. Nagy Károly szociológia professor emeritus 1934. május 24-én született Nyíregyházán. Az ottani tanítóképző elvégzése után egy környékbeli tanyai, majd egy baranyai általános iskolában tanított. 1956. októberében Erdősmecke Forradalmi Nemzeti Tanácsa elnökévé választották. 1956. november 13-án hagyta el Magyarországot. 1962-ben a Rutgers egyetem pszichológia szakán végzett, M.A. diplomáját 1966-ban, doktorátusát (Ph.D.) 1970-ben szerezte meg szociológiából a New York-i New School for Social Research egyetemen.

1960-ban egyik alapítója és huszonöt évig egyik tanítója volt a Magyar Öregdiák Szövetség New Brunswick-i Hétvégi Magyar Iskolájának. 1965-ben egyik kezdeményezője, 1970 óta egyik vezető szakembere az Anyanyelvi Konferenciának (A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága), tankönyveinek egyik lektora, Nyelvünk és Kultúránk című folyóiratának egyik szerkesztője volt.

1965-től 1994-ig tanított a Rutgers egyetemen, 1968-tól 2006-ig a Middlesex County College tanára volt, 1970-től 1982-ig tanszékvezetője. Tanított a Montclair, és Magyarországon a Janus Pannonius, az Eötvös Loránd és a Debreceni Egyetemeken is.

Angol és magyar nyelvű tanulmányai, cikkei 1965. óta jelentek meg. 1977-től1997-ig szerkesztette a Magyar Öregdiák Szövetség - Bessenyei György Kör Tanúk korokról című szóbeli történelem (oral history) előadás és nyolc kötetes kiadvány-sorozatát a Rutgers egyetemen. Tanítsunk magyarul, (1977); Magyar szízevilágban ma és holnap (1984);

Szigetmagyarság és szolidaritás (1988); Küldetésben, (1996); Emigránsok küldetésben, (2000), és Amerikai magyar szigetvilágban (2009) című könyveiben a magyar nyelv és kultúra külföldi megtartásának, művelésének módozatait, a kettős kultúra küldetészerű válllásának jelentőségét elemezte. Életútját összefoglaló könyvét Járatlan utakon – korfordulók világában címmel 2003-ban adták ki.

Szerkesztésében 1991-ben először jelent meg angolul Bibó István legfontosabb tanulmányainak, írásainak 591 oldalas kötete: István Bibó: Democracy, Revolution, Self-Determination. Társzrkesztője volt (Lee Congdon-

A víz fogságában

nak családot. Mind a szociális rendszert, mind pedig a kisebb falvak befogadó készségét tekintve nagy kihívást jelentenek e személyek a helyiek számára. (Ugyanakkor a háborús bűnökkel gyanúsított, 2003 februárja óta Hágában raboskodó Vojislav Seselj [a radikális párt vezetője] nem térhet vissza Szerbiába. Kérelmét, miszerint indokolatlanul tartja fogva a hágai törvényszék, s most már ideje lesz elengedniük, az ügyesség, május 4-i döntésében elutasította. Mind a szerbiai demokrata erők, mind pedig volt párttársa, Tomislav Nikolic nagy megkönnyebbülésére.)

Írásom végére marad az a kicsiny, de annál szomorúbb hír, hogy a valaha egyharmadában magyarok, egyharmadában szerbek és egyharmadában horvátok, bunyevácok és németek lakta, ma 60 ezer fős Zombor városában idén szeptemberben mindössze 6 gyermek kezd meg általános iskolai tanulmányait magyarul.

Kocsis ÁRPÁD, Újvidék-Kishegyes

nal és Király Bélával) annak a 1956, The Hungarian Revolution and War for Independence című 956-oldalas angol nyelvű tanulmánykötetnek, amely az Atlantic Research és a Magyar Tudományos Akadémia közös kiadásában 2006-ban jelent meg. 1976-ban a párizsi Kasák Lajos Díjjal, 1981-ben a Bárczy Géza Emlékéremmel, 1993-ban a Nagy Imre Emlékplakettel, 1999-ben a Magyar Köztársaság Érdemrendjével, 2004-ben Bethlen Gábor-díjjal, 2009-ben Hazám-díjjal tüntették ki.

Egy élet elmúlása nem statisztikai adat. Értelmetlen arról beszélni, hogy eggyel kevesebben vagyunk, holott egyre kevesebben vagyunk. Megyünk, mint egy járőr a háborúban veszélyes terepen, védjük, segítjük, támogatjuk egymást, aztán egyszerre csak kilövik melőled a bajtársadat. Ott maradsz egyedül, védtelenül.

Így lennének Karcsival (persze ő szerette volna, ha Károlynak hívnám), ha nem tudnám biztosan és határozottan, hogy ő igenis velünk van, velünk marad mindig amíg az emlékezet megtartja. Mert ha gondolokunk dolgainkról, elsősorban magyarságunk dolgairól, lehetetlen, hogy ne az ő gondolatai, írásai, érvelése jusson eszünkbe. Hiszen senki sem adott nekünk annyit tudással, tanítással, szellemiséggel, önzetlen erkölcsiséggel, mint ő. Ő volt az, aki állandóan emlékeztetett 56-os felelősségünkre, nem hagyott bennünket eltévelyedni, mert az ő kitartása, munkabírása, áldozatvállalása mellett lehetetlen lett volna kibúvót találni a magunk számára.

Annyi különbség volt köztünk, hogy 1956 után az Újvilágba megérkezve Karcsi akkor kezdte az egyetemet, amikor én a graduate programot. Így kerültünk össze az akkor megalakult Diákszövetségben, az Észak-amerikai MEFESZ-ben. Eleinte nem volt könnyű elfogadni, hogy egy fiatalabb társ okosabb nálam, de aztán be kellett látnom, hogy az ő segítése az én erőm is.

Így is maradt ez 54 éven át. Jó volt tudni, hogy van valaki, akire mindig számítani lehet tanácsért, segítségért, útmutatásért. Csodáltam fáradhatatlan lelkesedését, kitartását. Nemcsak minket tanított, a demokrácia módszereit magyarázta magyarországi diákjainak is. Amikor már nem tudott elmenni, drága könyveket küldött nekik. Hihetetlen szorgalma és munkabírása mintául szolgálhatott volna egykor Vas Gerebnek, aki megalkotta a „nemzet napszámosa” eszményképet. Ha valakire illett ez a metaforikus jelző, az Nagy Károly volt.

Szolgálat a kettős nemzeti tudat, a szigetmagyarság és 56 jelentőségének megtartása érdekében példa és útmutatás volt.

Hirdette, hogy nem a bőrünket menteni jöttünk Amerikába, de feladatunk az itt.

Hitt abban, hogy Magyarország nem kommunista ország, hanem a kommunizmus alatt szenvedő nép országa. Ezért vette semmibe már diákkorában is a hatalmat, amikor Nyíregyházán a kávéházakban dzsesszt zongorázott, ezért vállalta az emigráció egy részének rosszallását, sőt haragját, amikor 1981-ben segített megalapítani az Anyanyelvi Konferenciát Magyarországon és elérte, hogy azon a hatalom ellenzése dacára a környező országok képviselői is részt vehessenek. Fáradhatatlan vállalkozó kedve és munkabírása nem ismert határt.

Károly barátunk, kimondhatatlanul hiányzol, olyan űr maradt utánad az amerikai magyarok között, amit aligha fogunk valaha betölteni. Isten nyugosztaljon!

PAPP LÁSZLÓ

KÖZÖTTÜNK ÉLNEK

Tőkés Albert

„A semmiből jöttem és mégis lettem valaki. Sőt még nagyobb karriert is befuthattam volna, de nekem fontosabb volt a feleségem. Az én Piroskámat semmi pénzért sem hagytam volna egyedül“ - mondja az Innsbruckban élő tenorista, Tőkés Albert, aki nemrég ünnepelte 85. születésnapját a Magyar Házban. Amikor a ma is rendszeresen teniszező, remekül szájharmonikázó énekest az életéről kérdezem, csak mesél, mesél...

A gyerekkor: Erdélyben születtem 1926-ban, egy Marosvásárhelytől 27 km-re fekvő kis faluban. Megesett gyerek voltam, az édesanyám analfabéta volt és Vásárhelyen szolgált. Engem 10 éves koromig a nagymamám nevelt. Nagyon-nagyon szegények voltunk. A konyhában egész nap forgott a guzsaly. A nagymamám fonásból tartott el bennünket. Tojást, zsírt, lisztet kapott érte. Péntünk nem volt, ha kellett petróleum a lámpához, vittem a tojásokat a szatócshoz. A falunkban csak román iskola volt, az is kicsi. Az első sorban ültek az elsősök, a másodikban a másodikosok és így tovább. Délelőtt iskolába jártam, délután birkákat őriztem és dolgoztam, ami éppen adódott a falu tehetősebb lakójánál. Amint nyiladozott az eszem, egyre csak az járt a fejemben, hogy miként juthatnék el Budapestre. Odament ugyanis férjhez édesanyámnak egy nővére. Gyerektelenek voltak és mindig hívtak. Tízéves voltam, amikor koraérett gyerek önbizalmával, nagyanyámnak nem szólva, mezítláb, egy szál gatyában elgyalogoltam Marosvásárhelyre és beszálltam a vonatba. A kalauzok elől és a határon elbújtam, sokszor utaztam a vonatok ütközőjén vagy gyalogoltam. Ha megéheztem, kéregettem vagy a kertekből gyümölcsöt csórtam. Egy hónapig tartott, amíg 1936 egy nyári délutánján elgyötörtén Budapestre érkeztem. A Keleti Pályaudvaron csellengve azonnal feltűntem egy rendőrnek. Elkaptak, kikérdeztek. Öszintén bevallottam mindent, a nagynénim címét kívülről tudtam.

Élet a nagynéninél: A rendőrök ugyan nem hitték el a történetemet, mégis elvittek a megadott címre: Tatai út 42! Amikor Rózsika nénit megláttam a nyakába ugrottam örömömben és ő valóban befogadott. Mindez szépen hangzik és a mai napig hálás is vagyok érte, de az igazság az, hogy nem gyerek, hanem munkaerő kellett nekik! Nagy kertjük, húsz libájuk, disznajuk volt. Reggel négykor keltem, mentem a Lehel piacra a libáknak zöldet venni, utána összevágni, megetetni az állatokat, aztán irány az iskola. Mint szegény gyerek ott kaptam reggelit. Nyáron mezítláb, télen egy kapcával kitömött hócipőben jártam. Mindezek ellenére jól tanultam, ügyesen sportoltam, a kölyökkválogatottban fociztam. Délutánonként, ha elvégeztem az otthoni munkát, elmehettem a közeli teniszpályára, ahol labdát szedtem és néha-néha ütögethettem is. Persze komolyabb sportolásról szó sem lehetett, hiszen nem volt pénzem se cipőre, se teniszütőre. Mégis ott tanultam meg teniszezni, ami a mai napig a kedvenc időtöltésem.

Kitört a háború: A négy elemi és négy polgári után jelentkeztem a Ganz Mávag-ba inasnak és kitanultam az esztergyólos szakmát. A frontra nem hívtak be, hiszen még fiatal voltam. Amikor 1940-ben, a második bécsi döntésben visszakaptuk Erdélyt, felhoztam Budapestre a nagymamámat, előkerült az édesanyám is. Eleinte a nagynénéméknél laktunk, majd albérletben, ahonnan aztán kibombáztak minket. Ekkor hármunknak kiutaltak egy szoba-konyhás lakást. A háború után az volt az általános vélemény, hogy csak az állami állás a biztos. Jelentkeztem hát rendőrnek. Egy pár napos kiképzés után már szolgálatba is állhattam.

Hogyan lett belőlem énekes: Rendőrként az Operaház környékén teljesítettem szolgálatot. Az ablakokon kihallatszott, ahogy az énekesek próbáltak. Nekem mindig jó hangom volt, állandóan dudorásztam, füttyültem. Ahogy ott álldogáltam és hallgattam az áriákat, arra gondoltam, hogy mi lenne, ha megpróbálkoznék az énekléssel? Összeszedtem minden bátorságomat és jelentkeztem a Zeneakadémiára. Annak idején nem kellett érettségi, tandíj sem volt. A felvételin egy népdalt énekeltem meg a skálát. Azonnal felvettek az esti tagozat tenor szakára. Négy év alatt el is végeztem. Nappal rendőrként dolgoztam, este tanultam. A szabadidőmben pedig egy vendéglőben cigányzenekar kíséretében énekeltem. Péntzt nem kaptam érte, de italt. Húszéves koromig egy csepp alkoholt sem ittam, de ott egészen rászoktam. Egy Hetényi Kálmán nevű énektanár felfigyelt rám. Tőle hallottam 1949-ben, hogy a Hoavéd Művész

Együttés énekeseket keres a kórusába. Egyenruhát és havi 1000 Ft fix fizetést ígértek. Ez akkor nagy pénz volt. Felvettek és egészen 1957-ig ott énekeltem. A forradalomban nem vettem részt, sőt jobbnak láttam nem egyenruhában diszelegni. A forradalmárok az egyik barátomat majdnem meglincselték az egyenruhája miatt.

A Rádió Kórusa: 1957-ben felvételt hirdettek a Magyar Rádió Kórusába. 32 jelentkezőből kettőt vettek fel, az egyik én voltam. Ezek voltak a szép idők, tíz évig énekeltem ott! Olyan kiváló kórusvezetők keze alatt dolgoztam, mint Vásárhelyi Zoltán, Vajda Cecília, Sapszon Ferenc. Főleg preklasszikus műveket adtnak elő: Schubert, Haydn stb., de a kor divatja szerint sok orosz acapella darabot is. A próbák és a rádiófellépések mellett rendszeresen koncerteztünk is. Külföldre nem mehettünk ugyan, de bejártuk egész Magyarországot. Közben felfedeztek, mint szólóénekest. A fix fizetésem, 1200 Ft mellett, minden szoló számért még 400 Ft-ot is kaptam. Úgy éreztem enyém a világ!

Hogyan kerültem Innsbruckba: 1956-ban sok zenész-énekes barátom, ismerősöm disszidált külföldre. Az egyik a Grazi Operaházban dolgozott karmesterként. 1966-ban írt nekem, hogy az újonnan felépült Innsbrucki Színháznak ő lesz az igazgatója és a kórusba énekeseket keres. Némtil nem kell tudni. Elkezdtem toborozni az énekeseket. Budapesten a Szakszervezeti Székházban folyt a próbaéneklés. A Kodály-módszer és a hagyományosan jó kóruskultúra eredményeként 32 énekest azonnal le is szerződtettek. Havi 3000 Sch. volt a gázsink. Ez Magyarországról nézve remek fizetésnek látszott. Boldogan aláírtuk a papírokat. Nekem annyi volt a kikötésem, hogy a feleségemet, Piroskát is szerződtessék. Persze útlevelet kapni nem volt egyszerű, de a mi esetünkben az állam érdekelve volt, mert tíz százalék valutát le kellett adni a fizetésünkől. Legfeljebb 50 kg-os koffert vihattunk magunkkal. Így érkeztünk meg 1967 augusztusában Innsbruckba.

Az első innsbrucki benyomások: Egy újonnan felépült négyemeletes ház várt a magyar énekesekre, ezt élveztuk. Mégis az első hónapok-évek szörnyűek voltak. Iszonyú honvágygal küszködünk. A gázsinkról hamarosan kiderült, hogy nem sokat ér. Állandóan spórolni kellett, az élet drága volt, csak a lakásért 1200 Sch-et fizettünk. Rendszeresen körömpörköltek ettünk, hogy kijöjjünk a pénzünkől. De a legnehezebb a német nyelv volt. A szerepeket németül bebilázni és mindent kívülről, kotta nélkül énekelni igazi próbatétel volt. Nyelviskolára sem pénzünk, sem időnk nem jutott a tanulás, a próbák és a fellépések mellett. Én azonnal szoló szerepet is kaptam.

Az innsbrucki évek: A Mesterdalnokokkal nyitottunk, ebben 16 inas énekelt szólót, mindannyian magyarok voltunk. Éjjel-nappal tanultam a szerepeket. Hányszor, de hányszor gondoltam rá, hogy feladom! A feleségemet tartott vissza. A magyar kollégáim közül sokan bedobták a törülközőt: visszamentek Magyarországra vagy elszerződtek más színházhoz külföldre. Mi maradtunk és nem bántuk meg. Végül is 25 nehéz, de gyönyörű évet töltöttünk az Innsbrucki Színházban. 320 operában, operettben, musicalben énekeltem, sokszor szoló szerepben. Az összes Wagner-operát kívülről tudom. Még Kodály Zoltán Psalmus Hungaricusát is előadtuk Simándy Józseffel. Számítalan-szor hívtak messzebb, nagyobb színházakhoz, de csak engem hívtak, így hát maradtam. Nyaranta kéthónapos szabadságra Budapestre utaztunk. Ilyenkor le kellett adni az útleveleket és mindig izgultunk, hogy visszakapjuk-e? Ki voltunk szolgáltatva a hatóság kényének-kedvének. Innsbruckban sok magyar él, hívtak is mindig a Magyar Házba, de nekünk évekig nem volt tanácsos a „disszidensek” között feltűnni. 1984-ben aztán felvettük az osztrák állampolgárságot és ezzel sok minden megváltozott. Ma már imádjuk Tirolt. Felvettük a Magyar Házzal is a kapcsolatot. El sem tudnánk képzelni az életünket nélküle. A feleségem főz, én meg mindig találok valami furnifarni, kertészkedni valót. Elárulhatom, hogy állandóan lottózunk, ha nyerünk a Magyar Ház is kap belőle! Van rá esélyünk, mert amilyen szerencsétlen volt a gyerekkorom, olyan szerencsésnek mondhatom a felnőtt életemet. Az sem lenne rossz, ha a Bécsben élő magyar származású fogadott fiunkhoz is közelebb lehetnénk!

FERENCZY KLÁRA

Csicsery-Rónay István

(Budapest, 1917. dec. 13. – 2011. ápr. 22.)

Nagypénteken este elhunyt a rendszerváltáskor hazatért amerikai magyar emigráció és a honi közélet kiemelkedő alakja, Csicsery-Rónay István író, politikus, könyvkiadó. Nagy ajándék volt az ő élete, munkássága a magyar nemzetnek.

Aki ismerte, hallotta, műveit olvasta, az tudja, hogy Csicsery-Rónay István 43 évi emigrációs életében, s 1990-es hazatelepülése óta is hű képviselője, szószólója maradt a magyar szabadság, függetlenség és demokrácia eszményének, amelyért ifjú korától elkötelezte magát. Családjától, felmenőitől - köztük Kazinczytól, Zichy Mihálytól és más jeles történelmi személyiségektől - örökölt hivatását, s nevelése során elsajátított műveltségét a Bécsi Konzuli Akadémián, a Pázmány Péter Tudományegyetemen, a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen, majd Washingtonban a Katolikus Egyetem Könyvtári Karán gyarapította.

Rendkívül széles körű, alapos tudását a magyar függetlenség, a haladás és a demokrácia érdekében, haláláig igyekezett írói, kiadói, politikusi munkásságában hasznosítani.

Korán bekapcsolódott a közéletbe és szinte mindig ellenzéki szerepben. Először a náciizmus idején vonult "a föld alá"... Az Első életem című önéletrajzi könyvéből tudjuk, hogyan élete túl harcokként a Donkanyart, s miként lett 1943–1947 között a Teleki Pál Munkaközösség ügyvezető alelnöke... 1944-től a Magyar Függetlenségi Mozgalom politikai bizottságának tagja, illegális íráskok szerkesztője, kiadója. 1945–1947 között az FKGP külügyi osztályának (ötnyelvű) vezetőjeként kiemelkedő szerepet vállalt az ország demokratikus megalapozásában.

1947-ben összeesküvés vádjával őt is letartóztatták, elítélték. Időleges szabadon-bocsátásakor külföldre szökött, majd -átmeneti ausztriai, svájci és franciaországi tartózkodás után - 1949-ben az USA-ba emigrált. Washingtonban telepedett le, ahol a Marylandi Egyetemen könyvtárosként alkalmazták. Csicsery-Rónay István 1949-től 1990-ig - a hazatérés reményét soha föl nem adva- magyar állampolgárként élt az USA-ban. Kenyérkereső munkája mellett, a magyar emigráció közéletében közösséget vállalt egykori pártvezetőjével, Nagy Ferencel és társaival. Éveken át a Szabad Európa Bizottságban dolgozott, szerkesztette és kiadta a Hírünk a világban című folyóiratot, s annak nagy jelentőségű Bibliográfia című mellékletét. 1953-ban megalapította és haláláig működtette az Occidental Press Könyvkiadót. Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc, ill. brutális leverése, új öntudatot, erőt adott a magyar emigrációnak; belviszályaik enyhültek, szolidárisabbá váltak a Kárpát-medence rab-magyarjai iránt. Nemzetmentő munkákat

vállaltak, olyan feladatokat, amelyekből Csicsery-Rónay István is derekasan kivette részét.

Nemzedéktársaimmal jónéhány, a Kádár-korszakban tiltott műhöz jutottunk általa; Teilhard de Chardintól a száműzöttek naptárán és a forradalom költőin át, Márai Sándor Naplójáig. Ő fordította le és adta ki magyarul Gaeton Picon: "Korunk szellemi körképe" című híres és izgalmas összeállítását, a nyugati világot foglalkoztató társadalmi, bölcséleti kérdésekről. Neki köszönhetjük Illyés Gyula verseinek francia és angol kiadását, Gara László: Az ismeretlen Illyés című életrajzának megjelenítését, sőt azt is, hogy magatól Illyés Gyulától hallhatjuk az Egy mondat a zsarnokságról c. örökérvényű versét.

1990-ben hazatelepülvén, a magyarság ügyének szolgálatát itthon folytatta: létrehozta és elnökölte a Zichy Mihály Alapítványt, a Teleki Pál Munkaközösség Alapítványt, az 1945-ös Alapítványt, a zenei életet serkentő Veress Sándor Társaságot. Az Ő kitartó hűségének, szívósságának köszönhető, hogy vezetésével - a hazug, nemtelen politikai támadások miatt, Budavár helyett - Balatonbogláron végül föllállítottuk Teleki Pál államférfi, Rieger Tibor alkotott bronzszobrát. Az Occidental Press Kiadóban, ahol "Csillagos órák, sorsfordító magyarok" címmel, 2000-től rendkívül hasznos, újkortörténeti és visszaemlékezős sorozatát jelentette meg, a szoborállítás történelmi kordokumentumát is kiadta Fehér Könyv a Teleki szoborról címen. Az USA-ban és a csonka hazában végzett munkásságát, műveit nem lesz könnyű számba venni.

Közírói, közéleti tevékenysége eleven, közreműködött a Zala községben, tulajdonában lévő Zichy kastély közszolgálatú működtetésében; a magyar-grúz, magyar-lengyel, a magyar-orosz, a magyar-örmény kulturális kapcsolatok megújításában, a magyar-horvát baráti társaság megalakításában is. A magyar-magyar kapcsolatoknak éltetője maradt tengeren túl és itthon. A Teleki Pál érdemérem kitüntetésünket vele alapítottuk 2006-ban.

Munkássága elismeréseként itthon 1992-ben megkapta a Pulitzer Emlékdíjat (Életmű kategória), 1994-ben Nagy Imre emléklapoktetet, 2002-ben Bethlen Gábor-díjjal tüntették ki (ahol én méltathattam), 2006-ban a Magyar Művészeti Akadémia Aranyérme se lett, tavaly pedig a Köztársasági Érdemérem kitüntetést adományozta neki Schmitt Pál államelnök.

Eleven tudása, szívós helytállása, eszméihez hű célratoró munkája, demokrata mentalitása és kitartása követendő példa lehet a jövőendő nemzedékek számára. Emlékét megőrizzük! Nyugodjék békeben!

BAKOS ISVÁN

a Bethlen Gábor Alapítvány kurátora

Elhunyt Sztáray Zoltán

Minden népnek, nemzetnek időnként szembe kell néznie önmagával. A dicsőséges korszakaitól és a gyégyenteljesekkel is. Az utóbbiak közé sorolhatjuk az 1950 és 1953 között törvénytelenül fenntartott Recski Kényszermunkatáborot is. Emlékezzünk és emlékeztessünk, hogy ne merüljön el a feledés homályában.

Sztáray Zoltán

A magyar emigráció legismertebb írója Sztáray Zoltán 92 éves korában 2011. április 20-án portlandi otthonában elhunyt.

Sztáray Zoltán közgazdász, szociológus, író, szerkesztő a Szilágy megyei Magyarcsaholy községben született, 1918 júniusában.

A Budapesti Műszaki Egyetem közgazdasági karán szerzett diplomát, állami tisztviselő lett, közben az egyetemen is oktatott. 1948-ban koholt vádakkal tartóztatták le, a dél-budai internálótáborba, majd Kistarcsára, végül a hírhedt recski kényszermunkatáborba került, ahonnan csak 1953-ban szabadult. Hihetetlen gyötrelmeket és megaláztatásokat kellett átélnie, mindezt egészséges lélekkel, az ellenállás ép ösztönével viselte el.

Az 1956-os forradalom veresége után Párizsba, majd az Egyesült Államokba távozott. Részt vett a Magyar Forradalmi Tanács, a New York-i Kosuth Alapítvány és a brüsszeli Nagy Imre Intézet munkájában, a Szemle és az Új Látóhatár című folyóiratok szerkesztésében. 1979-ben alapította meg a Recski Segély nevű szervezetet, 1981-ben pedig a Recski Szövetséget, amelynek hosszú éveken keresztül nyugati elnöke volt.

Ő írta az első dokumentációs jellegű művet a recski kényszermunkatáborról 1981-ben. Fáradhatatlan szorgalommal gyűjtötte egybe a táborban raboskodók névsorát, jó ezer személy nevét.

Sztáray Zoltán a rendszerváltás után mintegy három esztendeig ostromolta a magyar kormány-szerveket, ismerjék el a recski kényszermunkatábor egykori létezését és a volt kényszermunkásoknak adjanak erről igazolást. Végül Antall József

miniszterelnök e kérését 1992 decemberében teljesítette.

1993 novemberében javaslatot nyújtott be Göncz Árpád köztársasági elnökhöz a Recski Nemzeti Emlékpark létesítésére, melyet 1996 szeptemberében avattak fel.

Visszavonulva elsősorban irodalmi munkásságával foglalkozik: Hudson-parti álom című kötetében elbeszéléseit adta közre, megírta Haraszthy Ágostonnak, a múlt század neves amerikai magyar utazójának, a kaliforniai bortermelés atyjának tartott, a tizenkilencedik század neves amerikai magyar utazójának élettörténetét, és Csákánykó címmel a recski kényszermunkatábor rabjainak történetét. Legutolsók könyve Kalifornia címmel jelent meg, ismeretterjesztőnek szánt kötet -, olvasmányos módon számol be e nyugat-amerikai állam földrajzáról, növény- és állatvilágáról, történetéről, néprajzáról, jelenéről és egyúttal ez az első magyar nyelvű részletes munka Kaliforniáról.

A Magyar Köztársaság elnöke, Mádl Ferenc 2003-ban Sztáray Zoltánnak, a recski kényszermunkatáborban raboskodott társai érdekében végzett áldozatos munkája elismeréseként a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje a Csillaggal kitüntetését adományozta.

Más kitüntetései Bibó István-díj Boston 1983. Jus Humana 1992. A Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztje, Budapest, 1991. 1956-os Emlékérem, Budapest, 1991. Nagy Imre-emléklapoktet, Budapest, 1994. Elnöki Arany Emlékérem, Budapest, 1996. Szabad Magyarorszáért Emléklap, Budapest, 1999. A Szabadság Hőse emlékérem, Budapest, 2006.

Felesége Hegedűs Eleonóra California State University ny. tanára, aki férje segítőtársa volt és az egyetemes magyarság érdekében kifejtett munkájáért ő is részesült már magyar államfői kitüntetésben.

Bika Julianna, Nyugati Hírlevél New Orleans

Kétszáz éve született KRIZA JÁNOS (1811–1875)

„Tudva vagyon minemű nagy szorgadalmas-sággal gyűjtögetik az Anglusok és a Franciák, nem tsak az önnön magok régi verseiket s énekjeiket, hanem a távolý lakozó népekeit is. Az Olaszoknak hasonló igyekezettel nem kevésbé esméretes. Hát a Németeket avagy szükség-é elő-hoznom? Ki nem tudja mint kapnak ők, a köz népnek száj-ábann forogni szokott régi versekenn, melyeknek Volkslider a nevezetek.“ (Faragó J. Vadrózsák)

Közel két és fél évszázaddal 1782-ben közölte Pozsonyban, a Magyar Hírmondó című hírlap, Révai Miklós nyelvész, költő felhívását, azon célból, hogy a magyar népköltészet gyűjtésére buzdítsa az olvasókat.

A nyugat-európai példák közvetlen vagy közvetett hatása a kelet-európai (köztük a magyar) költészetben is különleges értelmet nyert. A gyermek Kriza Jánost is megérintik, s közvetlenül kihatottak a kor történetében terjedő népköltészeti irányzatok, már kisdíák korában.

1811. június 28-án született Nagyajtán az akkori Udvarhelyszék és Háromszék közé eső Erdővidék déli csüskéjében. Sok kiváló elme egész sorát adta ez a vidék: Apáczai Csere Jánost, Baróti Szabó Dávidot, Bölöni Farkas Sándort, Benedek Eleket stb.

A szülőfalu és a közelebbi-távolabbi környéke, természeti szépségekben, történelmi emlékekben, valamint környezetében szívta magába az anyanyelvi örökséget, s itt nőtt bele a gyermek folklórájába, amit később kötetbe gyűjtött.

Iskolai tanulmányainak első állomása Torockó, innen indult a tudás útjára. Az ottani rokonaitól végzi el az alsó osztályokat kitűnő eredménnyel. Később versében is megörököltette: „*Öregnek arcán évek szép sorát./ Jegyzik redők, nem bűnei számaít,/ Meleg szíve bár idők hava./ Meghinté hajszálait.*”

A rokoni vendégszerető, családias környezetet rejtette el a vers soraiiban.

Középiskolai tanulmányait 1825-től a székelykeresztúri unitárius kollégiumban folytatta, ahol a különböző vidékekről érkezett diákok nyelvjárásait megismerhette, s fülében volt az összes szé-kely dialektus.

1829–1835 között teológiát és jogtudományt hallgat Kolozsváron, majd 1835-től papjelöltként a berlini egyetemen képezte magát. Visszatérése után 1838-tól foglalta el a kolozsvári papi állását, s mint lelkész és tanár 1861-től püspöki szék-foglalata Kolozsvárhoz köti élete végéig.

Egyetemes irodalmi ismereteivel is a kolozsvári diákévein érkezik el saját alkotó korához. A széles irodalmi tájékozottságát megkönnyíti jó képessége az idegen nyelvek elsajátítására. Néhány évi kitartó munkával megtanul németül, franciául és angolul oly annyira, hogy ezekből fordít prózát, verset, s népköltészetet.

Költészetéhez a legjobb irodalmi ösztönzést berlini élményei nyújtották. Itt ismeri meg a nagy nyugati nemzetek irodalmait, erről tanúskodik Schiller, Heine vagy Rückert főműveinek fordítása. Bizonyára közelebbről ekkor ismeri meg V. Hugo, Lamartine műveit, s német közvetítéssel az orosz népköltészetet.

Mint kolozsvári teológus megindítja a VIOLA, később a REMÉNY c. folyóiratot. Ez időtájt jelentek meg első versei, a kor nagytekintélyű Athe-neum hasábjain is. Alig néhány héttel később a kor elismert kritikus, Toldi Ferenc a legteljesebb elismerés hangján emlékezett meg: „Valóban a legszebb záloga e kedves adomány, sőt egyrészt több mint remény, valóság már, örvendetes birtok.” (Antal Árpád – Kriza J.)

A harmincas és negyvenes évek elején kiadott versei arról tanúskodnak, hogy költői pályája legtermékenyebb korszaka volt, mint ahogy Petőfi is kölcsönzött a népdaltól, Kriza ugyanis a kölcsönvett motívumot sajátos mondanivalóját szervesen illeszti versei soraiiba. Példa erre történelmi helyzetdalaí – a francia háborúk korába helyezve, a székely katona-sors nehéz küzdelmeibe belekóstoló parasztfüi panaszait szólatatja meg az „Erdővidék az én hazám” katonadalában: *Erdővidék az én hazám./ Katonának szüilt az anyám./ Zölderdő zúgásán./ Vadgalamb szólásán./ Nevett föl az anyám.*

Holnap indul a legénység,/ Kommandóba semmi mentség!/ Zöld erdő zúgását,/ Vadgalamb szólását,/ Majd meghallom esmég.

Népdalaiban megfigyelhető két sajátos motívuma: a rabénekekben, a szerelmi dalaiban:

Tarka kis ruhámat majd gyászra fordítom./ Mert az édesem az este búcsúzott/ Tarka kis ruhámat elvetem/ Már nem lehet öröm-jegyem./ Gyászra hangolt életem,/ Gyász kis ruha illik nekem.

Kriza daloló „hőseiben” nem találunk heves indulatokat, érzelmeiben és vágyaiban őszinteséget, ártatlanságot lehet felfedezni.

Költészetében igen termékeny indítást kapott a népköltészettel és a népköltészethez közel álló korábbi műköltői hagyományoktól is. A harmincas évek végén kísérletezett az egyik nehéz lírai formával is, a szonettel, többnyire a szentimentális hangvételű verseivel (A száműzött), különös műgonddal megszerkesztve, ami Kölcsey korai költészetére emlékeztet. Később mellőzi a többnyire szerelmi tárgyú szonettet, mert-hogy többre értékeli a romantikusan sejtelmes lírai jellegű verseket.

„A sikerült darabjai közül kiemelhető a Vörösmartyra emlékeztető, romantikus költeménye az 'Édes ifja', az ennél még közvetlenebb hangú, a szerelmes és hazafias érzéseket kifejező 'Hajh, te nép virágfűzér'.” (Antal Árpád – Kriza J.)

Prózaí írásai közül az egykori diáktárs barátja, Szentiváni Mihály irodalomkritikus elbeszéléseit emeli ki, de legtöbb dicsérettel a költeményeit illette. Őt tartotta a fiatal írógárda legértettebb tagjának, s mint sokat ígérő új költői tehetségként üdvözölte.

Kriza 1839-től levelező tagja az Akadémiának, két év múlva Vörösmarty és Toldy – a két nagy irodalmi személyiség – 1841. szeptember 5-i közgyűlésen az Akadémia tagjának ajánlotta.

A siker minden bizonnyal reményeit is fölmúlta. Annál meglepőbb esemény volt, hogy a sikerrel indult költői pálya folytatását 1844-ben befejezte. A korai költői elhallgatásának okait az irodalomtudós Gyulai Pál feltételezésével, a megsokasodott hivatali és közéleti feladataira utalt: „Kriza valóban olyan költő, akinek teljes nyugalomra van szüksége, ahhoz, hogy lelke szerelmének, az irodalomnak élhessen”. Önéletrajzában mondta ki: „Petőfi megjelenésével, ma már nem lehet a régi módon írni. Én most a szé-kely népemet költetem kölcsön helyettem, ez egy kicsit kényelmes dolognak látszik ugyan, de hadd próbálják hát más székelyek is utánam.”

Kriza félbehagyott költészetéért a magán kísérő meg-megújuló vágyakozásának elérésével, a népköltészetet gyűjtésével kárpótolta.

„Székelyföldön járásom alatt jöttem véletlenül azon észlelésre, mely régi kincs hever senkitől sem figyelve meg a nép alsó rétegeiben, s attól fogva egy egyet, számtalan foglalkozásaim középtt sem vesztettem el szemem elől.”

Míg költői indulásának emlékei lehangyatlottak, addig a népköltészeti munka a magasba emelte, életének új értelmet adott. A magyar tudomány akkori történetében elsőként vállalkozott rá, hogy széles gyűjtőhálózat kiépítésével összegyűjti egy magyar tájegység népköltészetének valamennyi műfaját és azokat kötetben megjelenteti VADRÓZSÁK címmel.

Kriza az 1844. január 30-án, a Figyelmeztető c. folyóiratban tette közzé a Vadrózsák művének ismertetését és az előfizetésének az árát. Ám még évtizedek múltán is, az előre hirdetett, de soha ki nem adott művének sorsára jutott volna, ha a kiadás ügyét mecénás elő nem mozdítja. Ez a mecénás volt gróf Mikó Imre – „Erdély Széchenyije”, akinek Kriza háromszoros köszönettel adózott az írt dedikációjában.

Huszoney évvel az előfizetés felhívás után, a három első kötete 1863. január 13-án jelent meg. Újabb hosszú egy tucat év múlva, 1875. januárjában az Akadémia döntő lépésre szánta magát, magára vállalta a Vadrózsák második kötetének kiadását. Kriza alig foghatott hozzá a szerkesztéséhez, amidőn súlyosan meghűlt, s tüdőgyulladást kapott és néhány nap múlva, március 26-án hirtelen elhunyt. Két hónapig élt abban a boldog hitben, hogy gyűjteményének második kötete is megjelenik.

Hunfalvy Pál a nyelvész, történész tudós eképp méltatta a nyelvtudomány értékeit: „Kriza ... a magyar nyelvnek oly sajátosságait tárja ki előttünk, melyeket másutt vagy éppen nem, vagy nem így teljességgel találunk, s melyek nyelvünk tudományában felette sokat érnek ... nem csak a székely népköltésnek gyűjtője, hanem népsajátásoknak is rajzolója – Vadrózsák címe alatti első kötetében. Kriza örökségének külön értéke: ... e műve nem csak a népköltészet klasszikus forrásműve, hanem a magyar irodalom halhatatlan könyve is.”

Az örök becsű író, költő, nyelvjáráskutató, tudós, termékeinek alkotója – Kriza János – a rajongva szeretett székely népe, az egész magyar nemzetnek olyan elévülhetetlen művészi és szellemi kincset hagyott, amely két évszázad múltjával is rendíthetetlen helyet biztosít számára irodalmunkban.

RÁDULY FERENC

Duna-ág

BARNÁS MÁRTON

Várákozás

Várunk, persze várunk. Az csak természetes, hogy várunk. De mire? Nem tapsra, gyenge poén, hagyjuk.

Jó szóra, jobbra, mint amit idáig kaptunk. Ha egy jó szót kap az ember, akkor már érdemes élnie. Mire várunk? Egy jó életre. Jobb életre, mint amit idáig éltünk. Bár azt nem tudom, például én minek panaszkodjam. Egy-szerűen elviselhetőbb életre van szükségünk, hogy ne szenvedjünk. Azt meg lassan megsúghatja nekünk valaki, hogy semmi okunk szenvedésre, nem is szenvedünk. A szenvedés nem mérhető, nem hasonlíthatjuk össze életünket senkiével, nem vetjük össze sorsunkat máséval, maximum a kockát vetjük el - ha esetleg bűnbarlangba tévedünk. Sanszos, hogy eltévedünk. Eltévedünk a magányunkkal, társunkkal, önmagunkban. Eltévedünk igazi önmagunkban, önmagunkhoz és megijedünk at-tól, akivel találkozunk. Nem tesszük fel a szokásos kérdést, nevezetesen ki vagyok én magamnak, ki vagyok a közösségnek, Istennek (ha hiszek, hinni akarok és bírom az X-aktákat). Nem tesszük fel azt a bizonyos kérdést, mert nem érdemes. Egvedül kell megoldanunk az életünket és ez a tény különlegessé, varázslatossá teheti életünket. Nyilván az is varázslatos, hogy nem is annyira titkon a társunkra, barátunkra, Istenre is számíthatunk. Sőt, csak rájuk számíthatunk igazán. Rájuk érdemes számítani.

Várákozunk, természetesen. Ünnepre várunk, vágyunk, pedig minden pillanatban ünnep van. Szeretünk várákozni. Válarire, vala-

mire. Óhajtjuk a csodát. A csodának pedig ránk van szüksége. A csoda, ami világunkban, ami két ember kapcsolatában vagy valami emberi és valami isteni között megvalósul – az ad nekünk és önmagának létjogosultságot. Valaki, valami, aki/ami önmagáért van és mégis áldás. Önmagában áldás. Értünk és általunk. Nagyon jól van ez így. Van az az igazság, amit nem mondunk ki, csak érzünk. Ha kimondjuk, már nem csoda, már nem a miénk. A csendben, az én csendjében, hallgatásunkban testet ölt a csoda. Nem is feltétlenül valósul meg, ezt nem állíthatjuk, viszont testet ölt. A megvalósulásra nem elég egy élet, sőt előfordulhat, hogy nem is az ún. életre van szükségünk a csodához, hanem a vágyainkra. Arra, hogy vágyakozva, boldogan tudjunk élni valamit, amit életnek nevezünk, ami a sajátunk. Élni valakivel, aki testi valójában életünkben van, betölti azt. Ilyen (testi) formában is áldás a gyermek, a szerető társ. Tudod, hogy van, létezik (a szívedben, a valóságodban is) és így már a lelkednek is jobb. Folyamatosan hálát adsz Lányodért (Franciskának egyébként főleg a fogát várjuk karácsonyra) és Feleségedért (jobban kellene érezned, értened, értékelned mindent, ami vele kapcsolatos, amit neki adhatsz és tőle kaphatsz, de igyekszel, nagyon igyekszel).

Megérzed a csodát, tudsz örülni az életnek, annak aki vagy. Ember vagy. Ez van. De: ez van. Vágy. Élész. Egy csodában élsz, életedben, az öröklét hét-köznapjaiban.

Balla Bálint kacskaringós életútja

Nem mindenkinek adatik meg, hogy élethivatásként hódolhasson fő érdeklődési területének, szenvedélyének. Ez az elhatározás normális körülmények között is jelenthet kihívást. Nem egyszer azonban megpróbáltatással jár: nagyon konzekvens magatartást, ár ellen való úszást feltételez és kacskaringós kitérőkkel jár – különösen olyan korban és világban, ahol a politikai-társadalmi körülmények finoman szólva erősen behatárolják az egyéni pályafutás lehetőségeit. Ilyen különleges életútról tesz bizonyosságot Balla Bálint „*Életem és a szociológia*” című, a kolozsvári „Korunk” kiadó „Ariadne könyvek” sorozatában megjelent önéletrajzi és szociológiai műve.

A 286 oldalas kötet első része érdekes időutazás, amelyben a Budapesti Egyetem jogi karán 1951-ben diplomázott szerző részletesen vall szakmai és magánéletének alakulásáról. A szocialista éra belkereskedelmi vállalatának ügyintézői posztjáról a forradalom után a Videotonhoz került, ahol a cég által exportált, rendszeresen gyártáshibás termékek külföldi reklamációinak sorozatos elhárítása volt a feladata. Innen nem éppen egyenes út vezetett németországi szociológiai tanulmányok után a nyugat-berlini professzori állásig. A könyvből bepillantást kapunk egy sajátos, környezetét

már a korai kommunista időkben is szociológiai szemmel vizsgáló, kísérletező ember világába. Sok jellemző részletet tudhatunk meg a Rákosi-korszak reálisan létező napi abszurditásairól és az abban, annak ellenére előforduló humánus jó szándékról, az emberi kapcsolatok kölcsönviszonyáról. A továbbiakban a német társadalomtudomány 60-as, 70-es évekbeli egyetemi világáról, ill. nyugati magyar értelmiségi kezdeményezésekről olvashatunk, amelyek mind a mai napig meghatározzák a szerző életét. A személyes életutat bemutató első rész végül emléket állít Balla Bálint összes magyar vonatkozású tevékenységét angali türelemmel támogató német feleségének.

A könyv második fele rövid áttekintést ad szociológiai munkásságáról. A különböző válogatott írások szemelvények a társadalomtudós számos korábbi publikációjából. Ezek egyrészt kutatási területének számára legfontosabb, részben általa bevezetett szakmai fogalmait ismertetik, másrészt a szociológia és a szocializmus, ill. a kultúra kapcsolatáról szólnak.

A könyvben elmélyedne még a szerzőt jól ismerő olvasót is éri meglepetés, amikor feltáru-l előtte néhány eddig rejtve maradt részlet. A kötet sokoldalú ember kiteljesedett életművét tükrözi. POMPERY JUDIT (Berlin)

Munkácsy „egyetlen” akvarellje

Múlt évben a Veszprémi Ünnepi Játékok kísérőrendezvényén részt vettem Pákh Imre műgyűjtő gyűjteményéből rendezett, *„Képek Amerikából”* című Munkácsy-kiállítás megnyitóján.

„Habent sua fata libelli” latin bölcsességet kiegészíthetjük azzal, hogy nemcsak a könyveknek, hanem a képeknek is megvan a maga sorsa. Munkácsy kevés akvarellje közül a *„Tengerpart”* című munka 1959-ben került nagybátyám v. dr. Udvardy Tibor tulajdonába, tőle vette meg a 70-es évek végén a Magyar Nemzeti Galéria.

Egyes művészettörténészek szerint inkább, *„Tengerparti üdülő”*-nek nevezett – és valószínűleg 1888-91. között alkotott – képen a festőnek *„A kedves kis Blanka-nak egyetlen aquarellem, június 16. 1895. Munkácsy”* dedikálás olvasható. A kisméretű vízfestmény (méretei: 246x340 mm) középvastagságú akvarellpapírra van festve, melyet széleinél fogva kb. 3 mm vastag kartonpapírra ragasztottak. A vastag kék karton hátlapján a felső szélen nyomtatott címke alsó részének maradványa látszik a következő felirattörödékek: *„et Graces de toutes grandeurs – PARIS”*

A kép témája igen egyszerű. Végvári Lajos, Munkácsy Mihály élete és műve c. monográfiájában (Budapest, Akadémia Kiadó 1958) következőképpen írja le: *”...lankásan emelkedő, majd ereszkedő domboldal, melynek jobb felén egy kis emeletes házikő (kilátótorony) áll, ettől balra fehér asztali napernyők között és alatt, ülő és álló figurák. Az ég párás kékje előtt finom színpoltként ragyognak a fehér ernyők és az emberi alakok, barnára hajló zöld színe a domb oldalnak.”*

A fenti dedikációban említett „kis Blanka” később Malonyay Dezső ismert művészettörténész – Munkácsy titkára – felesége lett. A kép így Malonyay, majd özvegy tulajdonában volt. Malonyayné férje halála után az Amerikai Egyesült Államokba költözött, és magával vitte az akvarellt is, mint becses személyes emlékét. Malonyayné Bogota városában telepedett le, és innen küldte ajándékként a festményt 1940-ben Mészöly Tamásnak, fia, Malonyay Tamás barátjának, aki akkor Brazíliában élt. Mészöly Tamás később áttelepedett az USA-ba, tőle vásárolta meg a képet dr. Udvardy.

A kép története egyébként a magyar emigráció hányatott életű tagjainak érdekes epizódja. Mészöly Tamás (San Francisco) 1960. január 14. napján keltezett, nagybátyáéhoz intézett leveléből az ide vonatkozó szöveget idézem: *„A nálad levő Munkácsy Mihály – mint ő maga írta rá, Malonyai Dezsőnének (Blankának) lett dedikálva – EGYETLEN aquarellje. Birtokomba Rio de Janeiroban, 1940 év végén került, s ennek rövid története a következő:*

Gyermekkori pajtásom Malonyai Tamás, Dezsőnek fia, aki Toledóban élt már hosszú évek óta és aki feleségével

együtt Francó győzelme után rabságba került, s akikkel feleségemmel a fogságukban Madridban meglátogattunk, arra kért, hogy azonnal írjak sógorának: Leon Brulluinak, aki akkor a Radio Diffusion Frances igazgatója volt, valamint Madridból régi barátjának Londonban, a British Museum igazgatója Sir Frederic Kenyon-nek, hogy segítsenek rajtuk, mert minden ok nélkül vannak fogva.

Úgy Sir Kenyon, mint sógora azonnal válaszoltak nekem Lissabonba, sőt Kenyon értesített, hogy már érintkezésbe lépett Duque de Alba-val, aki akkor a spanyol londoni követ volt, hogy interveníáljon Francónál.

Malonyai Tamás feleségével együtt pár hét múlva kiszabadult, s halásán köszönetet mondtak úgy az erkölcsi, mint madridi tartózkodásunk alatt nekik nyújtott anyagi segítségünkért.

1940 májusában Brazília érkezve Malonyainak levelét, egy nagyon meleg hangú levelemmel elküldöttem Anyjának Bogotába (U.S.), aki egy nagyon rövid lakonikus válasszal megköszönte amit fiáért tettem, s hálája jeléül mellékelte a nálad levő aquarellt.

Ez minden.

Malonyai Dezsőné (Blanch) kerestem ideérkezésünk után, de mint később megállapítottuk, már 13 évvel ezelőtt elhunyt.”

A *„Tengerparti üdülő”* magányosan áll Munkácsy oeuvre-jében, írja Végvári. Malonyai szerint Munkácsy életében csak négy (egy művészettörténészek szerint öt) akvarellt alkotott, ezek közül az egyik a Neuchatel-i tavat ábrázolja, és az ismert író Rákosi Jenő tulajdonában volt, egy másik, *fásort* ábrázoló pedig a Magyar Nemzeti Galériában látható.

Ritka a festmény témaválasztása miatt is. A természet után festett kép ugyanis abba a képsorozatba tartozik, amelyet Munkácsy egyik levelében megőrzött meghatározása alapján „Plein air” ciklusának nevezzünk (Farkas Zoltán: Munkácsy Mihály válogatott levelei, Budapest, 1952.). A szabad természetet ábrázoló képei közül is kiemelkedik azonban a jelen vízfestmény, mert rajta Munkácsy a tengert, annak égbolttal összefüggő végtelen kékjét próbálta megőrkíteni. A Mesternek többször volt alkalma látni a tengert, először talán 1880-ban londoni útja alkalmával, majd hat évvel később, amikor az Egyesült Államokba látogatott, sőt 1888-ban belgiumi és hollandiai kirándulása alkalmával, de három év múlva is gyönyörködhetett az óceánban. Végvári úgy gondolja, hogy „az említett időpontok közül a két utóbbi látszik stíláriis okokból a vízfestmény valószínű keletkezési idejének”.

Talán Munkácsy életének utolsó szép éveiből őrzött meg villanásnyi jelenetet ez a vízfestmény. Talán mindenre emlékezve írta rá a képre a dedikációt, talán ugyanezt a tiszta kékséget látta „kis Blanka” szemében, amikor neki dedikálta a képet.

UDVARHELYI OLÍVÉR

Az örök Házsongárd

megjelenése fontos mozzanat a 2010-es évi kötetek sorában. Igényes és tárgyilagos tartalmával, izléses és fényképekben gazdag formájával önismeretünk gazdagítását, ébren tartását szolgálja. Egy egész közösség tagjainak állít emléket, a legfontosabb feladatok egyikét tölti be: hagyományt őriz, folytat és teremt, a kolozsvári élet századokon átugrázó emlékezetét ápolja.

Előzményei között számon kell tartanunk Gaal György számos, a temetőt bemutató írását. Számon kell tartanunk a kommunista évek alatti (akkor merész) kezdeményezést az egykori Korunk oldalain. Tudományos igénytől írt előzménye, a *Tört kövön és porladó keresztben (Pusztuló múlt és fájó jelen a Házsongárdi temetőben)* ugyanúgy kiemelésre érdemes Az egyetemi tanár szerző (a Kelemen Lajos Múemlékvédő Társaság elnöke) ebben mutatta be az egyre gazdagodó, felkutatott anyagot amely 1999 óta terjedelmileg is gyarapodott, és ötödik kiadásához ért, de mind felépítése, mind tartalma eltér a szerző legutóbbi, monografikus összefoglaló művétől. „Érdeklődési köre és alapos műveltsége révén Gaal György évtizedek óta egyike az erdélyi magyar kultúra, történelmi tudat mentorainak. Első volt aki a háború utáni évtizedekben, az 56 körüli események miatt lebukott, visszaszorított nemzedék után határozottan napirendre tűzte a Házsongárd kérdéskörét.” - írja Lászlóffy Aladár rangos előszava.

A most megjelent mű (Gaal György – Gránitz Miklós: *Az örök Házsongárd. Kolozsvár és sírkertje a századok sodrában, I. – II.*, Budapest, Pharma Press Kft. Kiadó, 2010) túlszárnyal minden eddigi írást a tárgyban. Tartalma teljesen megújult, címe hozzá igazodott, a könyv komoly várostörténeté fejlődött, méltóság-teljes külsejű. Méltó társa a nagy albumoknak. Megjelenése együtt a kolozsvári temetőért árnyalt és magas színvonalú beemelését jelenti a művészeti örökségeket számon tartó összmagyar köztudatba...

A csengő-bongó nevű temetőért fennmaradt (kortárs „kőtörök” elől megmenekült) emlékei méltóak a nemzeti kegyeletre. Az örök Házsongárd Erdély leggazdagabb, a magyarságnak pedig egyik legfontosabb temetőkertje. Gazdagsága a szellemiség, a tudás gazdagsága, hiszen az ökumenizmus legvalóságosabb, és oly-

kor, egy többszázéves sírkő szétverésekor: a legfájdalmasabb, legszomorúbb példája...

Az első kötet időrostaiban az 1585-ös évi kezdettől jut el a reformkor végéig, az 1850-es évig; a második kötet a temetkezési hagyomány további emlékeit mutatja be a Bach-korszaktól a 2000. évig. A korszakok jellegéből adódóan, az első kötetben találjuk régi szellemi életünk jeleseit felsorolva, elhalálozásuk időrendjében: egykori tudósainkat, professzorainkat, orvosainkat, nyomdászainkat és enciklopédia-íróinkat, papjainkat, írástudóinkat és a sírjaik mellett megjelenő mestereket, céhes embereket, polgárokat, asszonyaikkal, gyermekeikkel, családtagjaikkal. A Várost, ahogyan élt és temetkezett.

A létrejött műben a látványosság mellett olyan mély tudásanyag, folyékony mesélőkészség és kedv, közérthető részletpontosság, forrás-kiadásokhoz mérhető történeti és adatgazdagság oldódik eggyé, amilyenl ritkán találkozunk. Részletekbe menő elemzést érdemelne az olvasottakat harmonikusan kísérő, meleg tónusokra hangolt látvány, amelynek mind a lefénnyképezett része (a síremlékek), mind annak bemutatása (a megszerkesztettsége) olyan tiszta vonalú és egységes, hogy bármely híres európai sírkert bemutatása is lehetne. **Gránitz Miklós** öt év során készült fényképei méltó művészi kísérői a mintegy fél évezred tárgyilagos tudósi összegzésének.

Remek arányérzékkel helyezték a kötet fejezetei közé az egyoldalas angol nyelvű rész-összefoglalókat. (Ha valaki idegen belelapoz, 20-30 oldalanként egy-egy oldalon olvashatja a látottak lényegét.) Követhető, követendő modell, megoldás ez, mely művelődéstörténetünk szeletét úgy tárja a világ elé, hogy kilép a bennfentesség örökös kalodájából. Elismerés jár érte mindazoknak, akik fáradoztak megteremtésén. (A kitűnő minőségű kivitelért a Pharma Pressnek.)

A bevezetőt Jókai Anna írta, a fejezetek között ritkaságszámba menő lírai hangvételű versek olvashatóak. Aki a Házsongárd-monográfiába belelapoz, az időtlen-ségre hangolt Áprily-verssor ígézetében teheti: *„mindig jön egy tavasz a parttalan időben, és sugarat villant az ódon kövekre...”*

LENGYEL FERENC

MI - HOL - MIKOR?

Kulturális kaleidoszkóp

Alsó-Ausztria

G. Bizet, Carmen, opera – Gars am Kamp, Burgruine; júl.15., 16., 22–24., 29–31., aug. 5–7.

W. A. Mozart, Le nozze di Figaro, opera – Klosterneuburg, Stift, Kaiserhof; júl.10.,12., 13., 15., 17., 20., 22., 23., 27., 29., 30., aug. 2.; júl. 17-én gyermekelőadás

C. Millöcker, Gasparone, operett – Langenlois, Schloss Haindorf; júl. 21–23., 29., 30., aug. 5–7., 11–14.

L. Fall, Die Dollarprinzessin, operett – Baden, Sommerarena; jún.18., 25., 26.,júl. 2., 3., 14., 15., 23., 24., aug. 7., 13., 17., 31.

N. Simon, M. Hamlich, Sie spielen unser Lied („A Chorus Line”), musical – Stockerau, Platz vor Stadtpfarrkirche; júl.5., 12–16., 19–23., 26–30., aug. 2–6., 9–13.

G. Gratzner, S. Gruber, B. Nawrata, N. Neuspiel, Egon Schiele – Das Musical, psychodráma – Gutenstein, Theaterzelt; júl. 7–10., 14–16., 21–24.

Stayin’ alive, zenerevü – Melk, Donauarena; júl. 6., 9., 13–15., 20., 23., 27.,29., aug. 3., 4., 6.

B. Britten, The Burning Fiery Furnace, a parabole for church performance – Retz, Stadtpfarrkirche St. Stephan; júl. 7., 9., 10., 15–17.

H. Spoerl, W. Schröder, Die Feuerzangenbowle, zenés színmű – Weißenkirchen, Teisenhoferhof; júl. 27–31., aug. 5–7., 19–21., 26–28.

J. Nestroy, Eisenbahnheiraten, színmű – Maria Enzersdorf, Burg Liechtenstein; júl. 22., 23., 28–31., aug. 4–7., 10–14.

M. Camoletti, Das perfekte Desaster Dinner, színmű – Berndorf, Stadttheater; júl. 26–31., aug. 2–31., szept. 1.

B. Thomas, Charleys Tante, színmű – Weitra, Schloss; júl. 28–31., aug. 5–7., 12–15., 19–21., 26–28.

Aristophanes, Lysistrate, színmű – Perchtoldsdorf, Burg; júl. 6–9., 14–17., 21–24., 28–30.

W. Shakespeare, Ein Sommernachtstraum, színmű – Haag, Hauptplatz; jún. 29., 30., júl. 1., 2., 7–9., 13–16., 21–23., 28–31., aug. 4–6.

W. Shakespeare, Othello, színmű – Rosenberg, Festspielzelt; júl. 8., 10., 15–17., 22–24., 29–31., aug. 5–7., 12–14.

Arthur Schnitzler, három egyfelvonásos, színmű – Reichenau, Ballsaal des Thalhof Reichenau/Rax; júl. 21–24., 28–31., aug. 11–13., 18–21., 26–28.

N. Ephron, M. Kahan, Harry und Sally, színmű – Litschau, Herrenseetheater; júl. 28–31., aug. 5–7., 12–14.

E. A. Poe, Verräterisches Herz, színmű – Mödling, Luftschutzstollen; aug.14., 18–21., 25–28., szept. 1–4.

A. Coppel, Der Pavillon, krimivígjáték, színmű – Asparn an der Zaya, Filmhof Wein4tel; aug. 2., 5., 6., 12–14., 18–20., 25–27.

A színház világa 90 percben, ünnepi vegyesprogram – Altenburg, Stift, Bibliothek; júl. 9., 10., 15–17., 22–24., 29–31.

„Utyos”, „Pathétique” és Benjamin Britten, hangverseny – Grafenegg, Schloss, Wolken-turm; jún. 25.

Lisa Batiashvili, hegedűhangverseny – Grafenegg, Schloss, Wolkenturm; júl. 2.

Angyalok és rosszcsonatok, gyermekportrék, kiállítás – Krems, Kunsthalle; júl. 3-ig

Nem hiszek a szememnek, kiállítás – Krems, Karikaturmuseum; szept.18-ig

„Boszorkány. Varázslat.”, Boszorkányok - Mitosz és valóság/ Három szín - Mágia, varázslat és titok, kiállítás – Mistelbach, Museumszentrum és Asparn an der Zaya, Urgeschichtemuseum; nov. 30-ig

Verence – Tengeri hatalom, művészet és karnevál, kiállítás – Schallaburg, Schloss; nov. 6-ig

Bécs

F. Lehár, A víg özvegy, opertett – Volksoper; jún. 11., 13., 19., 23.

„Glamour Tango”, argentin tangó, tánc – Theater am Spittelberg; júl.16.

R. Cooney, Funny money, színmű – Vienna’s English Theatre; júl. 2-ig

Dzsessz Ünnepe Bécs, dzsessz koncertek – Staatsoper, Konzerthaus, Rathaus, Jazzland, Porgy&Bess, Wuk, Reigen, ...; jún.15. – júl.17.

„Nuits blanches”, sanzon est – Theater am Spittelberg; júl.2.

Orgonakonzert, hangverseny – St. Michael; szept. 25-ig, szombat, 20.00 óra

Makart - egy művész uralja a várost, kiállítás – Künstlerhaus; jún. 9. – okt.16.

A régi Ausztria, kiállítás – Nationalbibliothek, Prunksaal; okt. 30-ig

A tenger festője, kiállítás – Bank Austria Kunstforum; júl.10-ig

Burgenland

Esterházy Fesztivál: Vadim Repin, hegedű hangversenyek, Daniel Hope & Friends, hangversenyek és egy zenés összeállítás: téma: Bettina von Arnim és Ludwig van Beethoven, öt vonósnégyes, hangversenyek, Elina Garanèa, gálakonzert, Kremerata Baltica, hangverseny, J.Haydn, **Untreue lohnt sich, oder auch nicht**, opera „medley”, J.Haydn, **Orlando Paladino**, opera, Alfred Bredel, hangverseny és beszégetések – Eisenstadt, Schloss, Haydn-saal, Empiresaal, Schlosspark; jún. 3–5., 22., júl. 22., 23., 26–30., aug. 26–28. **Liszt Ferenc, a zongora boszorkányos mesetere**, kiállítás a Lisztomania keretében – Eisenstadt, Landesmuseum; nov.11-ig

Felső-Ausztria

M. R. Mortazavi, Rumi, balett – Linz, Landestheater; jún.18., 19., 29., 30.

A kertben, kiállítás – Linz, Nordico Museum; okt.16-ig

Food to go, kiállítás – Linz, Schlossmuseum; aug. 28-ig

Százaköd, kiállítás – Linz, Offenes Kulturhaus OÖ; okt.16-ig

Karintia

Karintiai Nyár, hangverseny fesztivál – Villach, Congress Center, Bamberg Saal, Ossiach, Stiftskirche, Barocksaal, Rittersaal, Musiksaal, Alban-Berg-Saal, Tiffen, Bergkirche, Steindorf, Steinhaus, Fresach, Evangelische Kirche; júl.10. – aug. 20.

Daniel Milhaud, kiállítás – Ossiach, Stift, Barocksaal; júl.10. – aug.20, a kiállítás csak a koncertek előtt és után tekinthető meg **Latent material - undisclosed memory**, kiállítás – Klagenfurt, Kunstraum Lakeside; jún.1–júl. 9.

Salzburg

Ars Sacra, kiállítás – Salzburg, Salzburg Museum; 2012. jan. 29-ig

Gotika, kiállítás – Leogang, Bergbau-& Gotik-museum; okt. 30-ig

Sense and Sensibility, kiállítás – Salzburg, Kunstverein; júl. 21. – szept. 25.

Alberto Giacometti, kiállítás – Salzburg, Museum der Moderne Mönchsberg; júl. 3-ig

Stájerország

A világ felmérése, kiállítás – Grác, Kunsthau; jún.11. – szept. 4.

A Neue Galerie előreláthatólag 2011 november-ig átépítési valamint újraépítési munkálatok miatt zárva lesz

Tirol

A középkor műkincsei, kiállítás – Ferdinandeum; 2012. jan. 15-ig

All’ Antica, kiállítás – Innsbruck, Schloss Ambras; jún. 23. – szept. 25.

Vorarlberg

Bregenzi Ünnepi Játékok: U. Giordano, André Chénier, opera, J. Weir, Miss Fortune (Achterbahn), opera, Judith Weir, Blond Eckbert (Der blonde Eckbert), opera, színmű, zenekari hangversenyek, kamarazene és költészet – Bregenz, Seebühne, Festspielhaus, Theater am Kornmarkt, Seestudio; júl. 20. – aug.21.

A Vorarlbergi Tartományi Múzeum előreláthatólag 2013-ig átépítési valamint újraépítési munkálatok miatt zárva lesz

Európa ajánlat

L’Epée: usages, mythes et symboles, fegyverkiállítás – Musée de Cluny - Musée national du Moyen Âge, 6, place Paul Painlevé, Párizs, Franciaország; szept. 26-ig

Öt kontinens egy ajánlat

Art Garden, interactive contemporary art for children, interaktív kiállítás gyermekek részére, keretprogram: rövid filmbemutatók, kiállítás – Singapore Art Museum, 71 Bras Basah Road, Szingapúr, Szingapúri Köztársaság; jún. 3. – aug. 30.

Válogatta HOMONNAY LEA

OLÁH JÁNOS

Az Örvényes

Álmos, búzaillatú forráság lövellt a dűlőút porából. A fiú egyedül poroszkált a folyó felé. Meg-megállt, körülnézett. Madár se rebbant, az aratás vákuuma mintha őket is elnyelte volna, pedig máskor az egész rétet betöltötte a hangjuk, izgatottan röppentek egyik fűzbokorról a másikra, szinte fölrobbant szárnysurrogásuktól a lomb. Leveleken, fűszálakon most a hetes por lisztes lepedéke ült. Az Örvényes sárgászöld észrevétlenségben, mint valami álmos gyík lüktetett a magos löszfalak között, biztosnak érzett rejtekében. A fiú megállt a puckok, rókák liggatta löszfal tetején, s a virágszirmoktól fehér-habos, sárgán átlátszatlan örvénybe bámult. Itt szoktak fürdeni, ebben a távoli, elhagyott bombatölcsérben, ahol a másutt csenevész patak szinte tóvá terült szét.

Sokáig állt a partszegélyen, nem ment le a vízhez, mintha várna valamire, pedig láthatóan azért jött, hogy megfürödjék. Aztán mégis elindult lefelé a kitaposott, meredek ereszkedőn, ami egyenesen a partra vitt, megsédült a töményen fölérző füledt virágillattól. A part medrekét körbe-körbe cigánykóró és bürök lepte el, közöttük-fölöttük sűrű fölött, s most minden virágban állt. A nehéz illat idevonzotta a környék összes legyét, darazsát, méhét, lepkéjét, dongóját, szitakötőjét, olyan tömegben bozsgotak a pók beszötte sűrű fölött, hogy távolról is hallani vélte az ember szárnyuk zaját, mintha szövégyár zümmögött volna valahol a fűzes mögött.

Lerúgta magáról a gatyát, az inget már az úton levetette, a kezében hozta idáig, és sietve ugrott bele a vízbe. A víz megbocsátón ölelte át, szinte nem is csobbant. Sokáig guggolt mozdulatlanul a parti sekélyesben úgy, hogy csak a fejét dugta ki. Aztán beljebb merészkedett. A folyó tehetetlen lassúsággal forgott-forgott körülötte színlelt nyugalomban, alattomosan lehelt az arcába édeskés lány-illatát.

Hirtelen, de nem egészen váratlanul szaladt ki lába alól az enyhén iszamos folyófenék. Eleinte nem is érezte kellemetlennek ezt az új állapotot. Igaz, nem tudott úszni, de egyelőre nem is volt szüksége e tudományra, a tüdeje tele volt levegővel, az izmai erővel. Behunyt szemhéja mögött sötéten derengett a víz titokzatos, zöldessárga fénye. Még nem zavarta meg az ijedtség, csak jóval ezután, késve villant át az idegein, futott szét borzongó bőre alatt. Óvatosan, mintha nem is saját akaratából tené, nyújtotta le a lábát, próbált tapogatózva valami szilárd támaszt keresni, de hiába. Úgy érezte, hideg vásznakba bagyulálja egy erőszakos, ideges kéz. Már-már rá is átragadt e hiábavaló kapkodás. Egy vakítóan üres pont indult el valahonnan a távolból, és gyilkos gyorsasággal közeledett feléje, de aztán váratlanul, éppen a döntő pillanatban visszahőkölt, vagy kialudt, ezt már nem volt ideje megfigyelni. Egy föl nem szakadt kiáltás fulladásérzése maradt a helyén.

A dobhártyáján felpörögtek a fulladás angyalának finom dobverői. Ha menekülni akarok, most kell megpróbálnom, gondolta. Harminc tempó a víz alatt talán elég lesz, ennyit talán kibírok még. Ahogy megszületett benne az elhatározás, úszni kezdett levegő nélkül, a víz alatt. De hiába, úgy érezte, nem halad semmit. A legészvebben föladata volna. Aztán mégis, talán nem is egészen a saját akaratából, úrrá lett a gyöngeségén, nem engedett a homloka dörömbölésének, a szeme előtt táncoló tarjagos, vörös karikák megadásra csábító kísértésének, tempózott tovább.

Megfordult a fejében: lehet, hogy ugyanott vagyok, ahonnan elindultam, és csak forgok körbe-körbe? Mégis, amikor a harmincadik csapást befejezte, olyan természetesen nyújtotta le a lábát, mintha biztos lett volna benne, nem csalódhat. És valóban, odalenn szilárd talaj fogadta az érintését. Nagyot rúgott magán, és ettől

nemsokára a hosszú-hosszú vakságot megszakítva újra szemébe ástott a nap, az ég, a part közönyös, részvétlen látványa. Sietve fújta ki, szívta be a levegőt, rögzítette az irányt, és kezdett mindent előlről. Egyre rövidebb időket töltött a víz alatt, mégis egyre érzékeltetőbb lett a haladása. Annyira elmerült foglalatosságában, hogy azt se vette észre, a víz közben már csak a térdéig ér. Amikor leállt, az öröm mellett némi restelkedést is érzett.

Előrehajolt, a folyó hánytatóan édeskés íze csiklandva szökött föl a torkán, szaladt szét a szájában, lepte el az ínyét, de nem sikerült kiköpnie. Az erő egyik pillanatról a másikra teljesen kifutott a testéből, ha történetesen nem a parton áll, most még a térdig érő vízbe is belefullad. Egy füves horpadásig sikerült elmásznia, oda vackolta be magát. Lúdbőrző, de a naptól lassan-lassan átfülő hátát a fölrajzó kis kék lepkék úgy ülték meg, mintha nem is élne, olyan felhőtlen bizalommal.

Ormótlan kiáltozásra ébredt, fázott, érezte, hogy a nap már a löszfal mögé merült, későre járhat, el kéne indulnia, az a darab idő mögötte olyan üresen tátongott, mintha semmi, de semmi nem történt volna benne.

A legények most jöttek az aratásból. Észre se vette őket, amikor elcsörtettek mellette. Lent álltak a vízben. Meztelenek voltak. Testük kersnyés por- és izzadságszaga ott érzett a föltámadó szélben. Szörös, fekete ágyékukat se takarták el, úgy nevettek föl szégyentelenül a túlparton visongó marokszedő lányokra, akik erre a bokrok mögé húzódtak, de csak a ritkás széléig, hogy azért lássanak.

A fiú ijedten kapott a ruhája után, még megvolt az ing is, a gatyá is, futtában öltözött fél lábon ugrálva, meg-megállva. A folyó sunyin, meghunyászkodva tűrte a legények harsány pocskolását, de ebbe a kaján megadásba mintha némi büntudat is vegyült volna.

Szlovák erdők alján

Cseh Károly

MA IS ITT

délszaki fényben hanyatt fekszik
a föld is henýelve
böngészi a felhők hólyagos-sárga
újságjait
hírük mindössze csupán egy
mélyrőptű fecskeraj itt
s lepkecikázás amely hóhatárt rajzol
a kékre
zöld víz a gesztenyelomb ringnak
már rajta a bóják
köztük evez be bogácsi nyarunk
lassan a révbe
és vele együtt ez a mai örökkévalóság

2008. július 27.

Christine Busta

Verébhalál

Vétessünk föl
a verebek közé!
Ők nem riogatnak
jelekkel.
De ahová hullnak,
ha órájuk eljő?

Fellelhetetlen testvérek
mind megvan mindig,
soha egy se hiányzik...

Cseh Károly fordította németből

JELEN SZÁMUNK KÉPEI

A Párkányban született (1933) Lábik János képei éppen a Bécsi Napló április 7-i látogatósa idején díszítették a vendéglátó komáromi Csemadok székházának nagytermét. A közvetlen benyomásokat követően is egyöntetűen arról tanúskodnak az alkotások, hogy a tájképfestő Lábik János a természet elkötelezettje. Különös hangsúlyt kapnak nála a vizek, folyók, amiket évszakonként különböző színekbe öltöztetve örökít meg. Bár felfedezhetők nála egészen merész, absztrakcióba hajló vonások is, lényegében a tiszta természet jelenül meg képein: növények és vizek uralják látókörét. Jösszérével hiányoznak az állatok, és az emberi kézre emlékeztető épületek, tárgyak is csak esetenként kerülnek vászonra. Az ember meg éppenséggel nincs jelen. Lábik János képei mégsem árulkodnak elárvultságról, nem keltenek hiányérzetet, sőt, ellenkezőleg: az ő egyszerű, mégis finoman egyéni látásmódján keresztül a romlatlan, ember nélküli természet önmagában az eredeti meghittséget, harmóniát tükrözi. A szemlélőnek úgy tűnik, mintha Lábik Jánost nem is annyira technikája, mint inkább kiválasztott tárgyai avatnák egyedi művészé.

KÓSA LÁSZLÓ

„Természete már ez magyar embereknek”

A kenyér tisztelete és a bor tekintélye

Az étkezési etiketthez jól illeszkedne, ha most nemzetkarakterológiánkban a magyar konyha következne. De bármily népszerű is róla írni és beszélni, most csak kiemelt példák előadására van alkalom. Talán leg többet mondhatunk el ezen a téren a magyar ember természetéről a kenyérhez és borhoz való viszonyáról szólva. A kenyér tisztelete Európa-szerte a legősibb kultuszok közé tartozik. A termékenység és bőség szimbóluma. Mágikus vonatkozásait nagyobb részt most mellőzzük. A legutóbbi időkig sok helyen kereszt rárajzolásával vagy rövid fohász közben szegték meg. Ha leejtették földre, azonnal föl kellett venni, megcsókolni vagy ráfújni és megenni. Eldobni, rálépni, étkezés után darabját otthagyni a legsúlyosabb vétkek közé tartozott. Sokat mondó, hogy az alföldi nyelvjárásokban a búza neve élet. Az 1918 előtti Magyarországon elsősorban tájékológiai okokból jellegzetes tápláléknövény-termelő-fogyasztó vidékek alakultak ki. A középső vidékek döntően magyar lakossága kenyérgabonát termelt, az erdélyiek, főleg a románlaktájak és a kárpáti övezetek egy része kukoricát, északon burgonyát fogyasztottak kenyérpótlóként. A magyarok fehér kenyér iránti vonzalma a 19. században a malomipar tökéletesedésével párhuzamosan alakult ki, korábban elsősorban a társadalmi elit fogyasztotta azt. Utóbb a barna vagy fekete kenyér az ínség jelképévé is vált. Ezért is nézte a magyar lakosság elborzadva. 1991-ig, a Vörös Hadsereg kivonulásáig laktanyáikban külön pékségek sütötték megszokott ízlésük szerint a szögletes, csaknem fekete színű kenyeret. Ma viszont a magyarországi üzletekben a rozs- és a teljes kiőrlésű kenyér a drágább kínálatba tartozik.

„A domináns alkoholos italok tekintetében kontinensünk az újkorban három nagy övezetre oszlott: borfogyasztó, sörfogyasztó és égetett szesz ital fogyasztó területekre. A három övezet Közép-Európában” jellemzően az 1918 előtti Magyarországon találkozott. (Kisbán Eszter) Hazánkban tájanként változó mértékben a középkorban mindhárom italfajtát készítették és fogyasztották. Szókincsünk tanúsítja, hogy eleink a honfoglalás előtt ismerték a szőlőt és a bort.

A franciákkal és az olaszokkal ugyan mennyiség tekintetében nem versenyezhattünk, ám nemzetközi viszonylatban is századok óta hagyományosan borívó nemzetként tartottak bennünket számon. A borfogyasztás közelebbi mérté-

ke azonban történetileg meglehetősen tisztázatlan. „Annyi bizonyos, hogy a korábbi évszázadokban a bortermelő tájakon társadalmi rétegre, korra és talán nemre való tekintet nélkül is általánosabb volt a napi (déli és esti) étkezéseknél a borivás, mint ma.” (Égető Melinda) A szakirodalom a széles körű borfogyasztás okaként a középkor végétől jellemző borbőség mellett a jó ivóvíz hiányát nevezi meg. Ott, ahol természetes források nem fakadtak, a nyári szárazságok idején az ivásra szolgáló felszíni vizek és az ásványvizek megromlott vagy kiszáradt, nem szólván a kora újkorban az ország nagy részét érintő hadi események fertőzés-veszélyéről. Hétköznapi és tömegesen azonban nem a minőségi színborokat itták, hanem ún. másodborokat, a ma megvetéssel emlegetett kapásbort, csigert, vinkót vagy lórét. Ezek savanykás íze és gyenge alkoholtartalma jól oltotta a szomjat és nem ártott az egészségnél. Tőlük függetlenül ne gondoljuk, hogy ugyanakkor a részegeskedés és a korhelység ismeretlen fogalmak voltak. Éppenséggel tengernyi történeti adat tanúsítja minden társadalmi rétegben elterjedtségüket. Pázmány Péter mondta volna, hogy amennyi bort megittak a törökellenes hadi fogadkozások alkalmával, abba akár egy egész török hadsereget bele lehetne fojtani.

Táplálkozásunknak tehát szerves része a bor. Magyarországot az ökológiai szempontból nagyon fontos ún. szőlővonal metszi. Tőlünk északra vagy egyáltalán nem vagy ritkaságként terem a szőlő. Nálunk is fogyasztják és fogyasztották gyümölcsként, de művelésének elsőrendű célja a borkészítés alapanyagának megtermelése volt. Nem tagadhatjuk, hogy vannak Európában népek és tájak (pl. a már idézett Franciaország, Itália, Ibériai-félsziget), melyeknek borkultúrája gazdagabb vagy rétegzettebb, mint a magyar, de a magunkénak is számos sajátos eleme van, és a borhoz való viszony jellemző a magyar ember természetére.

Okleveles adatok szerint a szőlőbirtoklásnak társadalmi rangja és jelentősége volt a térszerzésig. Azaz, ahol minőségi borral kereskedtek, annak gazdasági értéke gyakran meghaladta más mezőgazdasági üzemágak jövedelmezőségét. Másutt kiegészítő gazdaság szerepét töltötte be, de ahol csak a klimatikus viszonyok engedték, minden társadalmi réteg, nemesek, polgárok, jobbágyparaszatok, a szegénység egy része is, igyekezett - ha csak egy kis darab szőlőre is - szert tenni. A híres bortermelő városokba be-

költöző iparosok, kereskedők, értelmiségiek akkor váltak igazán megbecsült polgárokká, ha a házuk mellé szőlőbirtokot is vásároltak. A magyar ember ugyanis szereti a saját borát inni, és ugyanennyire elvárja, hogy dicsérik is azt, ami - tudjuk - nem mindig egyszerű feladat. A kínálás és kóstolás széles körű szokásának ez az egyik alapja. A szőlőhegyi pincék a XIX–XX. században a bortermő vidékek falusi-mezővárosi férfi-társas életének megszokott színhelyei voltak. Amikor Márton nap (november 11.) után kezdtek az újborok kiforrni, vasárnap délután összeszokott csoportok megindultak pincézni, azaz pincészerre valamelyikükhöz bort kóstolni. Ha útközben nyitott pincét találtak, nem illett köszönni a nótázás alkalmáig, sem pedig visszautasítani, ha behívták őket. Nem csoda, hogy mire a vendéglátóhoz érkeztek, virágos kedvük kerekedett. Különben a pincészer a beszélgetés, legfeljebb a nótázás alkalmáig volt, nem a féktelen mulatozás. Ahol pincesorok voltak, a szőlősgazda csak néhány napra való bort tartott otthon, így aztán hetente mehetett a pincéjébe utánpótlásért.

A köszöntés és a fölszólítás az első koccintásra a pincében is a házigazda dolga, akár az ebédnél a családfőnek, előtte udvariatlanság volt belekortyolni a pohárba, utána azonban már kiki tetszése szerint tehetett. Ha csak át nem ruházta fiatalabbra, a házigazda tisztelte a töltögetést is. Teli kancsóval vagy palackkal kezdte, itallal spórolni megvetendő magatartásnak számított. De aki egyhajtásra kiitta a tele poharat, azt sok helyen iszákosnak tartották. Másutt a rátöltés nem volt divatban. Tréfásan mondták, hogy ha rátöltene, az illető hét évig nem kap csókot. Vagy ahogyan a Bácskában hallottam, az ilyen illetlenség a rációkra jellemző. Az utolsó poharat, a Szent János áldását, gondolom, mindenki ismeri, legfeljebb nem tudjuk, hogy az ókori italáldozat maradványa. Nyugati közvetítéssel került hozzánk, de szervesen hozzátartozik a magyar ember természetéhez. Végül ne feledkezzünk meg az áldomás sajátosan magyar szokásáról. Magában a szóban valószínűleg az áldásmondás kifejezés rejlik, s nem kiárt, hogy végső soron pogány rítus emléke. Leggyakrabban adásvétel után vagy nagyobb munka befejezésekor isszák.

*) Dr. Kósa László egyetemi tanár, az MTA rendes tagja a 2010. szeptember 4–5-én megrendezett Felsőpulyai „Kufstein” Tanácskozáson megtartott előadásának szerkesztett változata.

Magyarország értékszociológiai megmérettetése

Mit értékelnek a magyarok? Ezt a címet viseli a **Rosta Gergely** valamint a nemrég elhunyt **Tomka Miklós** által szerkesztett, 2010 végén a magyarországi jezsuiták Párbeszéd Háza nevű székházában bemutatott tanulmánykötet, amelyet két jezsuita intézmény, az Ocipe Magyarország és a Faludi Ferenc Akadémia adott ki. A szerzők javarészt a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Szociológiai Intézetének hajdani és jelenlegi oktatói és hallgatói közül kerültek ki.

A kötet témáját az Európai Értékrend Vizsgálat (European Values Study – EVS) ihlette. Az európai értékkutatás a hetvenes évek végén indult újtárra, akkor még túlnyomórészt a nyugati blokk államaiban, majd a kilencvenes évektől az akkor már rendszerváltó közép-kelet-európai országokat is magába foglalta. A nagyszabású vizsgálatot az integrálódás útjára lépett „Európa” léte hívta életre: vajon beszélhetünk-e egységes európai gondolkodásról, értékrendről, közösen kitűzhető célokról? További kérdések: a volt szocialista rezsimek vajon milyen társadalmat építenek a kommunizmus romjain, a modernizmus kihívásai között?

A kötet tanulmányai az EVS legfrissebb, 2008-as magyar adatait elemzik, természetesen visszatekintéssel a korábbi (1990-es, valamint 1999-es) eredményekre. Az alábbiakban ízelítőt szeretnénk adni a kötet legfontosabb témaköreiről.

A **Török Péter**, **Martos Tamás** és **Horváth-Szabó Katalin** szerzőhármas családról, házasságról és párkapcsolatokról szóló kutatása megerősíti, hogy a magyar társadalom prioritásai között még mindig első helyen tartja számon a családot, mint értéket. Az is kiderült, hogy a sikeres párkapcsolatok zálogának a nők, az idősebb korosztályhoz tartozók, a házások, valamint a válásos emberek inkább a „közös meggyőződést”, ill. a harmonikus „kapcsolati tényezőket” tartják. A materiális feltetelek főként a fiatalok vélekedésében jelentek meg a stabil párkapcsolat alkotóelemeként. **Ádám Szilvia** **Rosta Andreával** írt tanulmányában tovább cizellálja a családról-gyermekvállalásról, nemi szerepekről alkotott véleményeket. A szerzőpáros rávilágít a kívánt és a ténylegesen megszületett gyermekek száma között jelentős különbség mérhető – az utóbbiak hátrányára. **Sztárayné Kézdy Éva** elégedettséggel foglalkozó kuta-

tása még inkább megerősíti a család jelentőségét, egyértelműen boldogabbnak vallották magukat a házasságban/párkapcsolatban élők.

A materiális szempontok hangsúlyosságát **Balogh Gábor** a munkahelyválasztásban is kimutatta. Úgy tűnik ugyanis, hogy a munkahellyel való elégedettség elsősorban a megélhetési kritériumok alapján formálódik, maga mögé utasítva a munkakörülmények szempontjait (mint például a kreativitást vagy a kellemes munkatársakat stb.).

„Élnek közöttünk boldog emberek is” – ahogy **Bartal Anna Mária** önkénteseket elemző tanulmány-címe fogalmaz. Bár a felmérések alapján önkéntes munkát a magyar felnőtt népességnek csupán egytizede végez, ez a szűkebb réteg szignifikánsan boldogabb, elégedettebb, és fizikailag is jobban érzi magát.

Csepeli György és **Prazsák Gergő** arról írnak, hogy az internetezők versus nem internetezők között „láthatatlan fal” húzódik, ami a társadalmat kétfelé osztja.

Fekete Attila és **Gereben Ferenc** az identitás térbeli vonatkozásait veszik górcső alá. Kiemelik a lakókörnyezethez való lokális kötődés rendszerváltozás óta tartó dominanciáját. Európa mint a lokális kötődés elsődleges tárgya csak egy szűk, javarészt fiatal, nyitottabb, kreatívabb, ám a magyar azonosság tudattól tartózkodó csoportnál jelenik meg. A szerzők a legerősebb lokálpatrióta kötődésekkel a kisvárosokban, az otthonosságérzet leggyengébb mutatóival pedig a fővárosban találkoztak.

Csanády Márton és **Kovács Barnabás** a magyar társadalom nemzetközi szervezetekkel kapcsolatos attitűdjeit elemzi. Az eredmények az Európai Unió iránti bizalom csökkenéséről számolnak be. **Héjfy Dávid** tanulmányában szintén a társadalmi bizalmat méri a hazai intézményekkel kapcsolatban. Azt tapasztalta, hogy a magyar társadalom elvesztette bizalmát a legkülönbözőbb intézményekben, és alapvetően bizalmatlan mindennel és mindenkivel szemben. Ez utóbbi gondolatot **Személyi László** is megerősíti tanulmányában, amely az értékek és az elvek relevanciáját méri a közügyekben mutatott aktivitás vonatkozásában.

Jelenfi Gábor, **Kmetty Zoltán** és **Tóth Zsolt** hat típusba sorolták a magyar társadalom tagjait az érték-

rendek és a politikai preferenciák összefüggéseinek nyomán. Megkülönböztették a „paternalisták”, a „nyitott-konzervatívok”, a „tradícionistaisták”, az „idős bezárkózók (poszt-szocialisták)”, az „individualisták”, valamint a „szabadelvűek” csoportját, amely csoportok nem csak értékrendjükben, de politikai aktivitásukban, és néhány demográfiai változó tekintetében is elkülönülnek.

A **Bozsonyi Károly** és **Daróczy Gergely** által írt dolgozat a társadalom normaszegéshez való viszonyulásának időrendi változásait jeleníti meg. Többek között kimutatják, hogy sokkal elfogadottabbá vált például a válás vagy a homoszexualitás.

A kötet záróakkordjaiként **Tomka Miklós** és **Rosta Gergely** a vallásosságot vizsgálja az értékek vonatkozásában. Mindkettőjük rávilágít az ún. „maga módján”, azaz egyházi keretektől mentes, vagy ahhoz csak részben kapcsolódó vallásosság erősödésére – az intézményes vallásgyakorlás gyengülése mellett. Tomka Miklós kiemeli, hogy a szocialista érával ellentétben ma már nem érvényes az a tendencia, hogy a vallásosság főként a társadalom alsóbb rétegeire lenne jellemző. Továbbá érzékelhető tény, hogy a vallási szocializáció gyengül, ugyanakkor az egyház társadalmi presztízse – a profán intézményekhez képest – magas, sőt emelkedően van. Rosta Gergely a vallásosság és a politikai attitűdök összefüggéseinek elemzésével egészíti ki a képet. Eredményei alapján a vallásosság inkább a jobboldali demokratikus politikai attitűdökkel és pártválasszással korrelál, de az összefüggés a rendszerváltozási folyamat két évtizede során gyengülni látszik.

Összefoglalva: a kötet sokszínű és alapos képet ad Magyarország rendszerváltás utáni két évtizedének értékrendi változásairól: a közösségi, szolidaritási, hagyományos erkölcsi értékeiben, vallásában erősen megfogytakozott stathelyzetről, és a demokratizálódás, az egymáshoz való közeledés támogató gesztusainak ellentmondásos erősödéséről.

(Mit értékelnek a magyarok? Az Európai Értékrend Vizsgálat 2008. évi magyar adatai. Agóra IX. Szerk.: Rosta Gergely, Tomka Miklós. OCIFE Magyarország, Faludi Ferenc Akadémia, Budapest, 2010. 456 o.)

LUKÁCS ÁGNES

Megkerülhetetlen adattár

Balla Tibor: A Nagy Háború osztrák-magyar tábornokai. Tábornagyok, vezérezredek, gyalogsági és lovassági tábornokok, tábornernagyok. (Budapest, 2010. Argumentum Kiadó.)

Különös dolog kézbe venni – nekem legalábbis igen – olyan könyvet, amelyből letűnt korok egykoron meghatározó személyiségei tekintenek rám s ezt nem csak egy-egy korabeli portréval teszik, hanem életrajzuk is meglevenedik a számunkra.

Ilyen könyv Balla Tibor hadtörténész munkája, aki a Hadtörténeti Intézet és Múzeum Bécsi Levéltári Kirendeltségének vezetője és az első világháború történetének immáron nem csak Magyarországon meg- és elismert kutatója.

Balla Tibor – kihasználva a bécsi „állomásoztatás” nyújtotta lehetőségeket – 178 egykori tábornok – ahogy könyvében sokszor írja: generális – életútját vázolta fel lexikon szócikk szerűen. Azon generálisoké, akik az első világháború – melyet a történetírás egykoron (és az utóbbi években ismét) Nagy Háborúnak nevezett – osztrák-magyar haderejének szárazföldi alakulatainál szolgáltak.

A kötet azonban nem csak rövid életrajzi összeállításokat tartalmaz, hanem a 178 személy, különböző személyi adatainak elemzéséből is igyekszik képet adni az egykori tábornoki karról, pontosabban annak is az elitjéről. Mert az Osztrák-Magyar Monarchia haderejének tábornoki karában, a kötetben szereplőkön kívül még sok száz altábornagy és vezérőrnagy is szolgált,

nem beszélve a haditengerészetnél szolgált tengeragyokról, al- és ellentengernagyokról.

A teljes feldolgozás azonban még megannyi elkötelezettség és szorgalom mellett is túl nagy feladat egy ember számára. A kihívás így is kellően nagy volt, hiszen levéltári iratok százaát, életrajzi lexikonokat, emlékiratokat, alakulatértéketeket, hivatalos közlönyöket, sematizmusokat kellett kellő alaposággal átnézni, sajtókihívásokat, gyászjelentéseket előtalálni.

Balla Tibor mindezeket megtette. Az Osztrák Állami Levéltár Hadilevéltárának gyűjteményei mellett a budapesti Hadtörténelmi Levéltár anyagait is hasznosította, mert az osztrák-magyar haderő generálisainak egy része magyar vagy magyarországi származású volt.

S talán épp a származás volt az a kategória, amelyet a legnehezebben lehetett meghatározni. Cseh, magyar, osztrák, szerb, horvát, olasz és még számos más nemzetiségű tábornoka volt ugyanis a monarchiának, akik közül nem kevesen maguk sem tudták, hogy igazán milyen nemzetiségűnek is vallják magukat. Talán nem csak a korszakra, de talán a haderő tisztí- vagy inkább tábornoki karára is jellemző lehet a „császári és királyi” jelző. Magy és anya, német nagyapa, cseh apa, rutén nagymama és még számos „variáció”, ami után el kell(ett) dönteni, hogy „vajon ki is vagyok én”?

Balla Tibor ügyesen kerülte meg ezt a nemzetiségi kérdést, hiszen nehezen lehetett volna hiteles választ adnia, viszont pontos képet rajzolt a családi háttér-

ről, iskolázottságról, nyelvismeretről, katonai előmenetelről, a kitüntetésekéről, a hadjáratokban való részvelekről és az esetleges katonai szakírói tevékenységről.

Balla Tibor könyvét nem lehet „egylőtő helyünkben” elolvasni. Ezt a könyvet lapozgatni, tanulmányozni kell! Elővenni, ha egy-egy könyvben, tanulmányban megakad a szemünk egy magas rangú generálison, netán többet szeretnénk tudni Köves Hermann tábornagról vagy Tamásy Árpád tábornernagról.

Balla Tibor könyve a Hadtörténeti Intézet és Múzeum Könyvtára sorozat legújabb kötete, amely méltó módon illeszkedik a Veszprémi László „sorozatszerkesztette” kiadványok közé. Érdemes volt a szerzőnek évekig kutatnia a levéltárakban és könyvtárakban. Magam pedig a könyvet az „átlag lapozgatónál” többet forgatva várom, hogy a Bevezetésben jelzett – altábornagyokat és vezérőrnagyokat bemutató – munka is elkészüljön!

Sok segítséget, támpontot nyújthatna az is – hasonlóan a jelen kötethez – mindazok számára, akik érdeklődnek az osztrák-magyar közös múlt hadtörténeti vonatkozásai iránt és szeretik a megbízható, alapos kézikönyveket, mert Balla Tibor ezen munkája megkerülhetetlen kézikönyv is egyben mindazok számára, akik az Osztrák-Magyar Monarchia három hadereje – a császári és királyi/k. und k. (közös), a magyar királyi honvédség és a K. K. Landwehr – történetével foglalkoznak, avagy csak érdeklődnek iránta.

SZAKÁLY SÁNDOR

Szerelmem, Balatonfüred

Olasz és hazai művészek, professzorok, kultúrpolitikusok társaságában tölthettem egy rendkívül kedves napot 2010. szeptember elején, amikor a balatonfüredi Anna Grand Hotel dísztermének színpadán elismerő oklevelet vehettem át a zsűri elnökétől – **Franco Capani** költő-művészettörténész-től – a Salvatore Quasimodo Nemzetközi Költőtalálkózón a költőversenyre benyújtott, szerény művemért.

Ebből az alkalomból igazi kulturális és művészeti vérátömlesztésnek lehettem részese, abban a „magyar tenger”-parti városban, ahol példamutatóan rendeztek a parkok, az épületek. Sehol egy graffiti a falakon, sehol egy eldobott cigarettacsikk, elhajított papírzsebkendő, ahol a művészet tisztelete olyan határozott belső fegyelmet teremtett az emberekben, ami példaértékűvé tette: mire képes a költészet, miként tudja formálni-gondozni az emberi-emberséges lelkeket. Elegendő említenem **Cicero** szülővárosának (Arpino) történelmi örökségét, ahol márványtáblákra vésvé őrzik a településhez kapcsolódó ver-

seket. Balatonfüreden a neves külföldi költők (Rabindranath Tagore, Salvatore Quasimodo, Franco Capani, Giuseppe Bonaviri) által ültetett emlékfák tölteneik be hasonló szerepet.

Nem „csak” az égi Nap, hanem a lélek napsütésének sugarai is érezhetőek ebben a szeretett Balaton-parti városkában, ahol **Szőcs Géza** pályatársunk, a jelenlegi kulturális államtitkár találóan jegyezte meg a Holt Költők Társasága nyomán, hogy „megalakítottuk az Élő Költők Társaságát s Quasimodo Nobel-díjas olasz költő szelleme itt van velünk”. (Persze, folyósított tiszteletdíjaink mértékére gondolva, a magyar részéről halkan, hétköznapiasnan hozzászóhajtanám: a Miből Élő Költők Társaságát?)

Balatonfüredet, a kultúra és a művészetek városát nem lehet nem szeretni!

A reformkori városrészben sétálva olyan nemes művészeti hagyományokat őrző épületek tartják ébren figyelmünket, mint a Jókai- és a Vaszary-villa: a Fruman Antal tervezte, klasszicista, kerek templom;

Blaha Lujza nyaralója, „a nemzet csalogányának legkedvesebb fészke”.

Jólesik tudni, van egy hely a világon, ahol a művészetek kulturális erőt növelő hatása tisztán érződik, s kétségtelenül kifejeződik mindaz, ami kiváltotta belőlem, hogy a továbbiakban, nyugodt lélekkel így tisztelve szólíthassam: szerelmem, Balatonfüred.

Van úgy, hogy amikor már a szó kevés, többet elmond az ölelés.

Nekünk maiaknak aligha lehet fontosabb feladatunk, más tennivalónk, minthogy őrizzük a művészeti kultúránkat, általa józan emberségünket, s tegyük hozzá, amit tehetségünk és lehetőségünk hozzáadni enged. Hogy ne vesszen el a magyar nép józan lelke, szívének minden kilométerkövével ott kell hogy legyen a „Műzsák szövetségének” belső érzelmi-szellemi tartalékokat fejlesztő figyelme és fegyelme, ami nem más, mint a rend gyökere!

Zsirai László

ÚJ KÖNYVEK

BOTTLIK József: Az őrvideki magyarság sorsa 1922–1945. Magyar Nyugat Könyvkiadó, Vasszilágy 2011, 525 old.;

S. CSOMA János: Lélekkikötő. (Versek). Sodalitas, Bécs 2011, 167 old.;

EÖTVÖS Károly: Badacsonyi anekdotafüzér. Vitis Aureus, Veszprém 2010, 118 old.

EÖTVÖS Károly: Füredi anekdotafüzér. Vitis Aureus, Veszprém 2010, 106 old.;

GAÁL György: Tört kövön és porladó keresztén. Pusztuló múlt és fájó jelen a házsongárdi temetőben: Stúdium Könyvkiadó, Kolozsvár 2010, 255 + 36 old. képmelléklet + 1 térkép;

KÖDÖBÖCZ Gábor: Erdélyi élmény – erdélyi gondolat. Esszék, tanulmányok, kritikák, interjúk. Pandora Könyvek 23. kötet, Líceum Kiadó, Eger 2011, 238 old.

K. LENGYEL Zsolt (kiad.): Ungarn – Jahrbuch. Zeitschrift für interdisziplinäre Hungarologie. 30. kötet, 2009/2010. évf., Verlag Ungarisches Institut, Regensburg 21011, 348 old.;

VENCSER László: Hittel a holnapért. Válogatott beszédek, írárok. Kairosz Kiadó, Budapest 2010, 312 old.

ZAKAR Péter: A tábori püspökség története 1773-1868. Gerhardus Kiadó, Szeged 2010, 384 + 8 old. kép.

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.**Web:** www.becsinaplo.euoldal.hu
www.fkkk.tvn.hu**Tel./Fax:** 00 43 1 532 60 49**E-mail:** becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungarischer Vereine u. Organisationen in Österreich. A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Borbándi Gyula (München), Gömöri György (London), Kovács István (Budapest), K. Lengyel Zsolt (München), Monoszlói Dezső (Bécs), Papp László (New York), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Mátyás (London), Sulyok Vince † (Oslo), Szabó A. Ferenc (Budapest), Szakály Sándor (Budapest).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Ferenczy Klára, Fetes Kata, Fundarek Anna, Kántás János, Radics Éva, Rimpler Diána, Varga Sándor.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán
GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja**BANKKONTO:** 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstaht A-1010 Wien, Graben 21.
IBAN: AT572011100000446793 • **BIC:** GIBAATWW**ELŐFIZETÉS** egy évre: Ausztriában 12,- Euro, Magyarországon 2250,- Ft, Nyugat-Európában 18,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euronak megfelelő összeg, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,- Euro.

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Andrew Rekay, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856
E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com
Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856**Angliában:** Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.**Hollandiában:** Dr. Piri Zoltán. Croeselaan 254. NL-3521 CL Utrecht. E-mail: pirizoltan@hotmail.com
Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.**Magyarországon:** Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószám: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.**Németországban:** Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach
Svájcban: Judit Czellar 13, Croix-du-Levant, CH-1220 Genève, e-mail: czellarjud@hotmail.com, 0227970854 – Postfinance, Julianna Judit Czellar, Compté: 12-165459-6, IBAN: CH13 0900 0000 1216 5459 6**Svédországban:** Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. PlusGirotr Nr.: 756987-4.**Szlovákiában:** Benyák Mária, SK-821 01 Bratislava, Datelínova ul. 9, e-mail: marcsa@live.com
Bankszámla: SLSP 0170127485/0900.

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung
Druck: ALWA & DEIL Druckerei Ges. m. h. H.
A–1140 Wien, Sturgasse 1a